

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

RAMAYANA DESTANINA GÖRE HİNDUİZM

Mehmet MASATOĞLU

Danışman
Prof. Dr. Ali İhsan YİTİK

İZMİR - 2015

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ramayana Destanına Göre Hinduizm” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

..../..../.....

Adı SOYADI

İmza

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi
Ramayana Destanına Göre Hinduizm
Mehmet MASATOĞLU

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Felsefe ve Din Bilimleri Programı

Biz bu çalışmamızda Hindu kutsal kitapları arasında sayılan Ramayana Destanı'nın Hinduizm'e olan etkilerini incelemeye çalıştık.

Hindularca *İtihasalar* olarak bilinen destanlar, Hindu âleminin hem dini hayatını hem de sosyolojik hayatını şekillendirmektedir. Öyle ki destanda Rama- Sita karakterleri örnek alınması gereken ideal eş profili çizerken dini açıdan da hikâyeler üzerinden Dharma doktrini işlenmektedir.

Çalışmamız giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde Hindu kutsal kitapları tanıtılmış ve çalışmamızın önemi ve amacı; çalışmada kullandığımız yöntem ve çalışmanın sınırları ortaya konulmuştur.

Çalışmamızın ilk bölümünde, araştırmanın ilerleyen kısımlarında değineceğimiz konular için kolaylık sağlaması adına destanın özeti, karakter analizi, destanı kompoze eden şairi, yazıya geçiriliş tarihi hakkında bilgiler verilmiş ve Ramayana destanının başka kültür ve dinlerdeki yansımalarını ele alınmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde “Dharma”, “Karma” ve “Reenkarnasyon” inançlarına değinilerek Tanrı algısı hakkında bilgi verilmiş ve “Avatara” doktrini incelenmiştir.

Tezimizin üçüncü bölümünde ise Ramayana destanında geçen dini törenler, bayramlar ve ritüeller ele alınmıştır.

Çalışmamız genel bir değerlendirme ile sona ermektedir.

Anahtar Kelimeler: Hinduizm, Ramayana, Rama, Sita, Ravana, Dharma, Avatara, Tirtha, Divali, Ramanavami, Aşvamedha.

ABSTRACT

**Master's Thesis
Hinduism In The Light Of Ramayana
Mehmet MASATOĞLU**

**Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Philosophy and Sciences of Religions
Philosophy and Sciences of Religions Program**

In this study we tried to research the effects of Ramayana epic (*itihasa*), which is regarded as one of the sacred books of Hindu, on Hinduism.

Epics which are known as *Ītihasas* by Hindus shape both religious and sociological life of the Hindu world. In fact, while Rama-Sita characters in the epic present a model of ideal partner, the doctrine of Dharma, in terms of religion, is known in these stories.

This study consists of an introduction, three chapters and a conclusion. In the introduction, Hindu holy books were introduced; the significance and aims of this study, the method we followed and some necessary details we mentioned in this thesis were presented.

In the first chapter of the study, the summary of the epic, the analysis of characters in the epic, the information on the poet, who composed the epic, and on the date when it was put down on paper were given to provide convenience for the subjects on which we will touch in the next chapters, and the reflections of Ramayana epic on the other cultures and religions were dealt with.

In the second chapter, the information on concept of God were given by touching on “*Dharma*”, “*Karma*” and “*Reincarnation*”, and the doctrine of “*Avatara*” were studied.

In the third chapter of the study, religious ceremonies, festivals and rituals in the Ramayana epic were dealt with.

The study ends with an overview.

Keywords: Hinduism, Ramayana, Rama, Sita, Ravana, Dharma, Avatara, Tirtha, Divali, Ramanavami, Ashvamedha.

RAMAYANA DESTANINA GÖRE HİNDUİZM

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
EKLER LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

RAMAYANA DESTANI

1.1.	RAMAYANA DESTANININ ÖZETİ	15
1.1.1.	Bala Kanda (Gençliği Bölümü)	15
1.1.2.	Ayodhya Kanda (Ayodhya Bölümü)	21
1.1.3.	Aranya Kanda (Orman Bölümü)	25
1.1.4.	Kishkindha Kanda (Kishkindha Bölümü)	27
1.1.5.	Sundra Kanda (Güzel Bölüm)	29
1.1.6.	Yuddha Kanda (Savaş Bölümü)	31
1.1.7.	Uttara Kanda (Bitiriş Bölümü)	33
1.2.	DESTANIN YAZARI, TARİHİ VE ÖLÇÜSÜ	34
1.3.	DESTANIN YAYILDIĞI BÖLGELER VE UĞRADIĞI DEĞİŞİMLER	37
1.4.	DESTANDAKİ KARAKTERLER VE AHLAKİ YAPI	40
1.4.1.	Rama	41
1.4.2.	Sita	45
1.4.3.	Lakşmana	47
1.4.4.	Hanuman	48
1.4.5.	Ravana	50

İKİNCİ BÖLÜM

RAMAYANA DESTANINDAKİ İNANÇLAR

2.1.	DHARMA	53
2.2.	KARMA VE REENKARNASYON	56
2.3.	TANRI ALGISİ	60
2.4.	AVATARA	66

2.4.1.	Ramayana’da Avatara	67
2.4.2.	Mahabharata’da Avatara	68
2.4.3.	Vişnu’nun Avataraları	69
2.4.3.1.	Rama	70
2.4.3.2.	Kurma (Kaplumbağa)	71
2.4.3.3.	Vamana (Cüce)	72
2.4.3.4.	Paraşurama (Baltalı Rama)	74
2.4.3.5.	Varaha (Domuz)	76
2.4.3.6.	Matsya (Balık)	77
2.4.3.7.	Narasimha (Aslan-İnsan)	79
2.4.3.8.	Krişna	80
2.4.3.9.	Buddha	81
2.4.3.10.	Kalki	83
2.5.	KAST SİSTEMİ	84
2.6.	HİNT FELSEFESİ	89
2.6.1.	Astikacılar (Şaddarşana)	90
2.6.2.	Nastikacılar	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RAMAYANA DESTANINDAKİ UYGULAMALAR

3.1.	TÖREN (YACNA)	95
3.1.1.	Aşvamedha	96
3.2.	SAMSKARALAR	100
3.2.1.	Namakarana	101
3.2.2.	Viveha	102
3.2.3.	Antyesthi	106
3.3.	BAYRAMLAR	110
3.3.1.	Divali (Divapali)	110
3.3.2.	Ramanavami	112
3.3.3.	Rama Lila	113
3.4.	İBADETLER	114
3.4.1.	Yoga	115
3.4.2.	Tirtha (Hac)	119
3.4.3.	Oruç	122
	SONUÇ	125
	KAYNAKÇA	128
	EKLER	

KISALTMALAR

A.Ü.D.T.C.F.D.	Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
çev.	Çeviren
Ed.	Editör
ER.	Encyclopedia of Religion
ERE.	Encyclopedia of Religion and Ethics
T.T.K.	Türk Tarih Kurumu
S.B.E.	
s.	Sayfa No
ss.	Sayfadan Sayfaya
Trans.	Translated by
vb.	Ve benzeri
Vol.	Volume
yy.	Yüzyıl

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Rama'nın babası kral Daşaratha'nın soyağacı	ek s. 1
Ek 2: Sita'nın babası kral Cataka'nın soyağacı	ek s. 2
Ek 3: Sözlük	ek s. 3

GİRİŞ

Hint alt kıtasında ortaya çıkan inanç sistemleri arasında tarihi bakımdan en eski gelenek Hinduizm'dir. Kendi mensuplarınca o, "Sanatana-Dharma" (ezeli-ebedi şeriat) veya sadece "Dharma" olarak da adlandırılır. Söz konusu bu din, daha dünyanın yaratılış aşamasında, insanın huzurlu bir hayat yaşayabilmesi için Tanrı tarafından önerilen ve tesis edilen bir yol olarak kabul edilir.¹

Bilinen tarihi ile en geç MÖ II. bin yılın ortalarında Doğu Avrupa steplerinden gelen Ariler, önce kuzeybatı Hindistan'ı daha sonra bütün kuzey bölgesini işgal etmiştir.² Bugün Hinduizm diye adlandırdığımız dinin temelleri, bu süreçten sonra Arilerin dini inanç ve gelenekleriyle yerli halkın dini inanç ve geleneklerinin etkileşimiyle atılmıştır.

Hinduizm'in gelişme safhalarını; Klasik Hinduizm (tahminen MÖ 2000-1500 arası Vedalar dönemi ile başlar- Puranalar Dönemi ile biter MS 750) , Ortaçağ Hinduizm'i (MS 10. yy ile 17. yy. arasındaki dönem) ve Modern Hinduizm (1830'larda Brahma Samac hareketiyle başlatılan dönem) olmak üzere üç ana bölüme ayırmaktayız. Konumuz gereği Klasik Hinduizm döneminden ayrıntılı bahsedip diğer bölümleri ise kısa bilgilerle açıklayacağız. Klasik Hinduizm dönemini kendi içerisinde (I) *Śruti* (işitilen) yani Vedalar, Brahmanalar, Upaniṣadlar, (II) *Smṛiti* (hatırlanan) yani Destanlar, Puranalar, Sutralar olmak üzere iki başlık altında sınıflandırabiliriz.

Śrutiler (işitilen), ilahi kaynaklı olup yanılmaz otorite olarak kabul edilen eserlerdir. Bu ilahiler, Sanskrit dilinde farklı zamanlarda –tahminen MÖ XV. yüzyıl ile X. yüzyıl arasında- ataerkil azizler olan Riṣi'ler tarafından oluşturulmuştur.³ Śrutiler (işitilen); Samhitalar (Mecmualar/Koleksiyonlar), Brahmanalar (din adamlarının açıklamaları, Hindu Talmudu da diyebiliriz), Aranyakalar (ormanda yazılan metinler) ve Upaniṣadlar (gizli öğretiler)'dan oluşmaktadır.

¹ Ali İhsan Yitik, "Hinduizm", **Yaşayan Dünya Dinleri** (Ed. Şinasi Gündüz), 2. baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2007, s. 277.

² Ali İhsan Yitik, **Doğu Dinleri**, İsam Yayınları, İstanbul, 2014, s. 25.

³ Monier Williams, **A Religious Thought and Life in India**, Oxford Press, London, 1883, s. 7.

Samhitalar şunlardır: Rigveda (ilahi bilgisi), Atharvaveda (sihir bilgisi), Samaveda (melodi bilgisi), Yacurveda (kurban bilgisi). Veda sözcüğü, vid (bilmek) eyleminden türetilmiştir ve “kutsal bilgi, dinsel bilgi” anlamına gelir.⁴ Kur'an, İncil ve Tripitaka'lar gibi kısa bir zamanda ortaya çıkmamıştır. Aksine yüzyıllar boyu nesilden nesle, ağızdan ağza aktarılarak meydana getirilmiş büyük bir külliyattır.⁵

Rigveda; on kitaptan (*manḍala*) ve 1028 ilahiden (*sūkta*) oluşmaktadır. İlahileri, Rişi denilen ermişler kompoze etmiştir. Bu ilahilerde çeşitli vezinler kullanılmıştır. Bunlardan en belli başlıları Gayatri, Anuṣṭubh, Triṣṭubh ve Cagati'dir. Bu ilahiler, dönemin kültürel ve coğrafi durumu hakkında bilgiler verir. Şöyle ki, istilacı Arilerin, bütün Hindistan'a yayılmadıklarını, sadece İndus nehri civarında yaşadıklarını öğrenmekteyiz. Yine ilahilerden, Arilerin, Hindistan'ın yerlileri olan siyah derili Dasyularla (kara derililerle) savaştıkları anlaşılmaktadır.⁶

İlahilerde, güneş tanrısına, ay tanrısına veya ateş tanrısına değil, bizzat güneş, ay ve ateşin kendisine tapınılmıştır. Çünkü tanrılar, doğa olaylarının birer tezahürüdür. Bu doğa olaylarının Rigveda'da mitolojik figürlere dönüşmesi sonucunda pek çok tanrı ve tanrıça ortaya çıkmıştır.⁷ Günümüzde ise, bu tezahürlerin içerisinde de “Vişnu, Şiva, Kali” gibi tanrı ve tanrıçalar diğerlerinden daha fazla öne çıkmıştır.

Rigveda'da adı geçen İndra, Vedik dönemin ulusal tanrısıdır. Rigveda'nın kompoze edildiği zamanlarda Ariler, savaşçı bir ulus olmasından dolayı, İndra da buna uygun olarak savaşçı bir tanrıdır. İndra'nın savaşçı niteliği ve tükenmez gücü Rigveda'da defalarca tekrar edilmiştir.⁸ İndra'nın, ejderha şeklinde bir yaratık olan ve suları dağa hapseden Vritra ile olan savaşı oldukça ünlüdür. Dağa hapsedilen suları kurtarma çabasında olan İndra yaptığı savaşta şimşegiyle (Vacra) Vritra'yı öldürerek suları kurtarır. Bu mit, bir doğa olayı olan kuraklığın yağmurlar tarafından

⁴ Monier Williams, **A Sanskrit English Dictionary**, Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, s. 1015, India, 1995.

⁵ Maurice Winternitz, **A History of Indian Literature**, Pearl Offset Press, New Delhi, 1977, ss. 52-53.

⁶ Maurice Winternitz, *Indian Literature*, s. 63.

⁷ Maurice Winternitz, *Indian Literature*, s. 75.

⁸ O. Schrader, “Aryan Religion”, **Encyclopedia of Religion and Ethics (ERE)**, Ed. James Hastings, New York, 1951, Cilt II, ss. 34-36; H. Jacobi, “Cosmogony and Cosmology”, ERE, C. IV, s. 156; Wendy Doniger, “Indian Religions”, **The Encyclopedia of Religion (ER)**, Ed. Lindsay Jones, Macmillan Publishing Company, New York, 2005, C. VII, s. 4439.

giderilişinin sembolik anlatımıdır. Rigveda’da İndra’ya atfedilmiş 250 tane ilahi vardır. Bu durum da onu Vedaların en önemli tanrısı yapmaktadır.⁹

Rigveda’da en çok bahsi geçen ikinci tanrı ise 200 ilahi atfedilen Agni’dir.¹⁰ Hatta Rigveda’nın ilk ilahisi Agni’ye sunulmuştur:

*“Ey Agni, ey karanlıkların aydınlatıcısı, günden güne,
Sana, saygı dolu düşüncelerimizle yaklaşıyoruz;
Kendi barınağında çoğalan, kurbanlar yöneticisi,
Ölümsüz Yasa’nın koruyucusu, Parlak olan;
Bize yakın ol ey Agni, tıpkı bir babanın
Oğluna olduğu gibi; varlığımız için bizimle ol!”¹¹*

Agni, kurban ritüelinin temel ögesidir. O, tanrılarla insanlar arasında bir elçidir. Agni’nin doğumu üç şekilde anlatılır: Birincisi, gökyüzünde güneş olarak parlaması sonucu doğum; ikincisi, insanların, iki odun parçasını birbirine sürterek yakması ile doğum; üçüncüsü ise suda parlaklık olarak doğmasıdır.¹²

Samhitalar’ın (Mecmualar/Koleksiyonlar) ikinci önemli kitabı olan Atharvaveda, “Sihirli Formüller Bilgisi” anlamına gelmektedir. Yirmi kitaptan oluşan Atharvaveda’da 731 ilahi vardır. Kronolojik açıdan diğer Vedalardan daha sonra yazılmış olmasına rağmen, dini önem bakımından Rigveda’dan sonra ikinci kutsal kitap olarak kabul edilmektedir. Bu kitapta, mutluluk ve mutsuzluk veren büyü formülleri sıralanmaktadır. Sıtma, baş ağrısı, öksürük gibi hastalıklara karşı okunacak dualar, yapılacak tılsımlar ile şeytan, cin ve düşmanların kötülüklerinden korunmak; insanların sevgisini kazanmak; iyi bir eş bulmak; erkek evlat, mal mülk sahibi olmak, uzun ve sağlıklı bir ömür sürmek gibi çeşitli amaçlar için yapılacak tılsımların bilgisi verilmektedir.¹³

⁹ Wendy Doniger, “İndra”, **ER**, C. VII, s. 4467.

¹⁰ Arthur A. Macdonell, “Hymns (Vedic)”, **ERE**, VII, 52.

¹¹ Rigveda, I, 1: 7-9.

¹² Maurice Winternitz, Indian Literature, s. 90.

¹³ Ali İhsan Yitik, Hammet Arslan, “Vedalar ve Kaynağı Üzerine”, **Milel ve Nihal Dergisi**, C. 8, Sayı 1, 2011, s. 234.

Samaveda “Melodi Bilgisi” anlamına gelmektedir. Nesir olan bazı kısımları olsa da çoğunluğu manzum ilahilerden oluşmaktadır. 1549 beyitten oluşan Samaveda’nın 75 ilahi dışındaki tüm ilahileri Rigveda’dan alınmıştır. Samaveda, kurban törenleri esnasında okunan ilahilerin nasıl seslendirileceğini açıklamasının yanı sıra Rigveda’da geçen ilahilerin nasıl okunacağına dair bilgiler de içermektedir.

Samhitalar’ın dördüncüsü olan Yacurveda, “Kurban Bilgisi” anlamına gelmektedir. Siyah ve Beyaz olmak üzere iki Yacurveda vardır. Yaklaşık 800 ilahiden oluşan Beyaz Yacurveda’da bahsi geçen kurban törenlerinin çok bilinenleri şunlardır: Soma kurbanı, Racasuya (kralın göreve başlamasıyla yapılan tören), Aşvamedha (at kurbanı), Puruşamedha (insan kurbanı) ve Sarvamedha (herşeyin kurbanı). Yine aynı şekilde yaklaşık 800 ilahiden oluşan Siyah Yacurveda’da ise kurban törenleri ilahilerinin dışında bu törenlerin nasıl yapıldığına dair bilgiler de mevcuttur.¹⁴ Winternitz: “*Yacurveda olmadan Brahmanaları ve Vedalar olmadan da Upanişadları anlayamayız.*”¹⁵der.

Şruti kategorisine giren bir diğer eser ise Brahmanalar’dır. Brahmana, “bilgili din adamının açıklamaları” anlamına gelmektedir. Vedaların yorumu olarak kabul edilen Brahmanalar’ın ne zaman oluşturulduğuna dair kesin bir bilgi olmamakla birlikte tahminen MÖ 1000 - MÖ 500 yılları arasında oluşturulmaya başlandığı düşünülmektedir. Kurban törenlerine dair metinler olarak nitelendirilen Brahmanalar’ın sayısı, bu dönemde birçok farklı ekolün kendi görüşlerini anlatan bir metin ortaya koyması nedeniyle oldukça fazladır. Rigveda’nın iki, Samaveda’nın on, Atharvaveda’nın bir, Yacurveda’nın iki Brahmanası bulunmakla birlikte birçok Brahmana’nın da kaybolduğu bilinmektedir.¹⁶ En eski Brahmana metni, MÖ 7. yüzyılda kompoze edilen ve Rigveda’nın yorumu niteliğinde olan Aittereya Brahmana’dır.¹⁷

Aranyakalar (ormanda okunan kitaplar) ve Upanişadlar (gizli öğretiler) Brahmanalara ek olarak yazılmış metinlerdir. Vedanta (Vedaların sonu) olarak da

¹⁴ Costance A. Jones and James D. Ryan, **Encyclopedia of Hinduism**, Facts On File Inc., New York, 2007, s. 508; W. J. Johnson, **A Dictionary of Hinduism**, Oxford University Press, New York, 2009, ss. 61, 356, 359.

¹⁵ Maurice Winternitz, *Indian Literature*, s. 187.

¹⁶ Cemil Meriç, **Bir Dünyanın Eşiğinde**, 10. baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, s. 112.

¹⁷ Ali İhsan Yitik, “Hinduizm”, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 293.

anılan bu ek metinler sözlü gelenek sayesinde nesilden nesile yıllarca şifahi olarak aktarılmıştır. Hocalarının yanında bulunarak onlara hizmet eden ve bilgilerinden yararlanan öğrenciler, bu bilgiler sayesinde zamanla hem kendilerini geliştirmiş hem de sözlü kültür aracılığıyla aktarılan öğretileri yazıya geçirmişlerdir. Dasgupta'ya göre: “Aranyakalar, muhtemelen bazı ibadetleri yerine getirebilecek maddi ve bedensel güce sahip olmayan, ormanda inzivaya çekilmiş, ibadet için gerekli metin ve eşyalardan mahrum yaşlı adamlar için oluşturulmuştur.”¹⁸ Vedalar ve Brahmanalarla en üst noktaya ulaşan kutsal törensel uygulamalar ve ritüeller Aranyakalar'da yerini mistik simgecilığe ve gizemciliğe bırakmaya başlamıştır. Öyle ki; Aranyakalar'da kutsal kurban törenlerinin yapılışı ve seremonilerin açıklanması yerine kurban sembolcülüğü ve mistisizmi ile Brahmin felsefesine ait temaları işlenmiştir. Bunun sonucu olarak Aranyakalar'da felsefi açıdan tanrının varlığı, evren, insan ruhu üzerine mistik düşünceler ve konular tartışılarak ele alınmıştır.

Vedalarla ortaya çıkan mistik düşünce ve felsefeyi en üst düzeyde işleyen metinler olan Upanişadlar ise tıpkı Brahmanalar ve Aranyakalar gibi tek bir merkezde ve belirli bir süre içerisinde değil, yüzyıllar boyunca süren bir geleneğin takipçisi olan farklı ekollerin okullarında oluşturulmuştur. “Upanişad”, Sanskrit diline ait bir sözcük olup ‘sad’ (oturmak) fiilinden türemiştir. Sözcük olarak Upanişad (Upa + ni + sad), “bir kişinin dizinin dibinde oturmak”¹⁹; teolojik terim olarak ise “öğrencinin hocasının yanına oturarak ondan gizli bilgileri alması” anlamına gelmektedir. Upanişadların, MÖ 800 ile MÖ 400 yılları arasında meydana getirildiği tahmin edilmektedir.

Upanişadlar, “en yüksek hakikatin öğretisi” olarak görüldüğü için çok az sayıda seçkin öğrenciye aktarılmış ve bu bilgilerin gizli olması nedeniyle herkese öğretilmemesi gerektiği vurgulanarak,²⁰ Upanişadlara “gizli” anlamı da yüklenmiştir.²¹ Upanişadlar, Tanrı bilgisi üzerine mistik ve felsefi anlatımların

¹⁸ Surendranath Dasgupta, **A History of Indian Philosophy**, Cambridge University Press, Vol I, London, 1922, s. 14.

¹⁹ Monier Williams, Dictionary, s. 201.

²⁰ **Upanishadlar** çev. Korhan Kaya, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2008, s. vii.

²¹ A. S. Geden, “Upanishads”, **ERE**, C. XII, s. 541; Sarp Erk Ulaş, **Felsefe Sözlüğü** (Hazırlayan A. B. Güçlü ve diğerleri), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2002, s. 1478.

yanısıra evren, yaşam, ölüm, ölüm sonrası hayat, yeniden doğuş, kurtuluş gibi konuları da ihtiva etmektedir.

Her şeyin özü olan ancak insanda farklı şekilde tezahür eden Atman, Upanişadlar'da Brahma ile özdeş kabul edilmektedir. Dolayısıyla Upanişadlara göre varlık kategorisinde Atman dışında bir şey bulunmadığından çokluk da yoktur. Vedalar'da bulunmayan bu inanç, Upanişadlar'da en baskın anlayışlardan birini teşkil eder.²² On üç temel Upanişad vardır: Aitareya, Kauşitaki, Kena, Çandogya, Taittiriya, İşa, Katha, Praşna, Mundaka, Brihadaranyaka, Mandukya, Şvetaşvatara, Maitri.

Klasik Hinduizm'in II. Dönemini oluşturan Smriti (hatırlanan) kategorisine giren metinler üç bölüme ayrılır: İtihasalar (Destanlar), Puranalar (Eski Anlatım) ve Dharmaşastralar (Dharma Bilimi).

İtihasalar (Destanlar) Hindu toplumu için önemli bir yer teşkil etmektedir. İtihasalar mitolojik kahramanlara²³ ait eserler olmasına rağmen Hindular, destanlardaki karakterlerin gerçekten yaşadığına inanmaktadır. Mahabharata, Ramayana ve Harivamşa olmak üzere üç tane Hint destanı vardır. Yüzyıllarca Suta denilen şairler tarafından şifahi (sözlü) olarak nesilden nesle aktarılan bu metinlerin MÖ 500 ile MÖ 50 yıllar arasında yazıya geçirildiği düşünülmektedir.²⁴

Dünyanın en uzun ve en eski destanlarından biri olan ermiş Vyasa'nın kompoze etmiş olduğu Mahabharata destanı, 18 bölüm ve 100.000'in üzerinde beyitten oluşmaktadır.²⁵ Ramayana Destanının ermiş/şairi Valmiki gibi Mahabharata destanını kompoze eden ermiş/şair Vyasa hakkında da çok fazla bilgiye sahip değiliz. Mahabharata Destanı, Bharata soyunun büyük savaşını konu edinmektedir. Bu savaş, kral Bharata'nın soyundan gelen iki kuzenin savaşı olup; *Kauravaların* liderliğinde

²² Fuat Aydın, **Hint Dini Düşüncesinde İnsanın Özgürlük Arayışı**, Ataç Yayınları, İstanbul, 2005, s. 174-175.

²³ Mitolojik kahraman kelimesini kullanmaktaki maksadımız onun bir uydurma hikaye olduğu değil, dünya üzerinde vuku bulup bulmadığı konusunda kesin kanıtlar olmayışına dayanmaktadır. Ananda Coomaraswamy, Surendranath Dasgupta, Rene Guenon ve Mircea Eliade ile aynı bakış açısıyla mitoloji kelimesinin kullanılmasındaki amaç kutsalın tezahürü kastedilmektedir. Bkz. Mircea Eliade, **Mitlerin Özellikleri**, çev. Sema Rifat, Om Yayınevi, İstanbul, 2001, s. 16; Ananda Coomaraswamy, **Hinduizm ve Budizm**, çev. İsmail Taşpınar, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2000, s. 15.

²⁴ Arthur A. Macdonell, **A History of Sanskrit Literature**, D. Appleton and Company, New York, 1900, s. 277.

²⁵ W. J. Johnson, A Dictionary of Hinduism, s. 190; Costance A. Jones and James D. Ryan, Hinduism, s. 268.

Duryodhana ile Pandavaların şefi Yudişthira arasında geçer ve on sekiz gün sürer.²⁶ Mahabharata Destanında bu savaş sahnesi yaklaşık 20.000 beyti kapsamaktadır. Destanda, savaş sahnesi dışında felsefi, dini, hukuki ve askeri kastın görevleri hakkında düşünceler; büyük ölçüde tanrılar, krallar ve rişilerin de içinde olduğu eski kozmolojik ve teolojik efsaneler de bulunmaktadır.

Mahabharata destanı içerisinde altıncı bölümde geçen yedi yüz beyitlik Bhagavadgita, Hindular için ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü Bhagavadgita, Vedalardan, beşeri hayatın dört amacından (Dharma, Artha, Kama ve Mokşa), ritüellerden ve Hinduların dini hayatına yönelik öğretilerden bahsederek Mahabharata destanını sadece kahramanlık şiiri olmaktan çıkarır; aynı zamanda Hinduların dini hayatını düzenleyen kutsal bir kitap haline getirir. Örneğin; tanrı Vişnu, karşımıza Krişna (avatarası) olarak çıkar ve Arcuna'nın savaşta hem arabacılığını yapar hem de ona dini ve felsefi bilgiler verir.

“Aslında benim olmadığım, senin ve bu kralların olmadığı bir zaman hiç olmadı; bundan sonra da hepimiz bütün zamanlarda olacağız. (II, 12)

Ölümlü bedenimizin ruhu nasıl çocukluk, gençlik ve yaşlılık çağında dolanırsa, Ruh da yeni bir beden arar; bu konuda bilge kişi kuşku duymaz. (II, 13)”²⁷

Krişna Arcuna'ya ruhun ölümsüzlüğünü ve bedenden bedene geçtiğini anlatır. Tanrı Krişna'nın bu sözleri hem reenkarnasyon inancının vurgular hem de Arcuna'ya cesaret verir. Ayrıca Krişna metinde Karma-Yoga, Cnana-Yoga ve Bhakti-Yoga gibi kurtuluş yollarından ve Uphanişadlar'da vurgulanan Atman (mutlak varlık)dan da bahseder:

“Yoğun düşünce ile bazıları, kendindeki Atman'ı görürler; bazıları Samkhya Yoga ile, bazıları ise Karma Yoga ile görürler. (13, 24)”²⁸

²⁶ James B. Robinson, **Hinduism**, Chelsea House Publishers, 2004, s. 31.

²⁷ **Bhagavadgita**, çev. Korhan Kaya, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2004, ss. 31-32.

²⁸ Bhagavadgita, s. 68.

24.000 beyitten oluşan Ramayana Destanı ise, bir taht mücadelesini değil Rama'nın tanrıları ve ermişleri rahatsız eden ifritlere karşı verdiği mücadeleyi anlatır. Dharma öğretilerinin ağır bastığı bir destandır.

Puranaların içeriklerine ve kronolojilerine bakarak Vişnu ve Şiva inançlarını yayan ve destekleyen metinler olduğunu söyleyebiliriz. Puranalar'ın yazarı bilinmemektedir. Ancak Vyasa, Puranalar'ın yazarı ya da derleyeni olarak gösterilmektedir.²⁹ Bu metinleri meydana getirenler, destanları oluşturanlar gibi ozan olarak adlandırılan Sutalardır. Puranalar'ın her birinin kesin oluşum tarihleri bilinmemekle birlikte, tahmini olarak MS 300 ile MS 750 yılları arasında oluşturulduğu düşünülmektedir. El Biruni, Puranalarla ilgilenmiş, on sekiz Purana'yı listeleyip Aditya, Vayu, Matsya ve Vişnu Purana'larını Arapça'ya çevirmiştir. Ayrıca son Purana metinlerinden biri olan Vişnudharmottara'yı da incelemiştir.³⁰

Her Purana'da, bulunması gereken beş karakteristik özellik (Pañçalakṣaṇa) şunlardır: Yaratılış (Sarga), yeniden yaratılış (Pratisarga), tanrıların ve ermişlerin soy kütükleri (Vamṣa), Manu devirleri (Manvantarāni), hanedanların soy kütükleri (Vamṣanuṣarita).

Puranalar da İtihasalar gibi destansı özellikler taşır. Ramayana'nın son kitabı, Mahabharata'nın büyük bir bölümü ve Harivaṃṣa'nın neredeyse tamamı Purana karakterine sahiptir.³¹

Sözlükteki anlamı “eski” olan Purana kelimesi, eski bir kehanetin anlatıldığı Ramayana Destan'ındaki bir bölümde, dini külliyat anlamında değil, sözlük anlamıyla kullanılmıştır:

“पुराणे सुमहत् कार्यम् भविष्यम् हि मया श्रुतम् ।

दृष्टम् मे तपसा चैव श्रुत्वा च विदितम् मम ॥”³²

“Eski günlerde duymuştum, gerçekten büyük şeyler olacağını.

²⁹ Kemal Çağdaş, “Vişṇupuraṇa'da Prahlada Efsanesi”, A.Ü.D.T.C.F.D., C. XXIII, Sayı 3–4, Ankara, 1965, s. 197.

³⁰ Maurice Winternitz, Indian Literature, s. 526.

³¹ Maurice Winternitz, Indian Literature, ss. 517-518.

³² Ramayana, 4. 62: 3.

Bu bana bir ermiş tarafından bildirilmişti.”

Destanın bu bölümünde, Kanatları güneşten yanmış olan Akbaba Sampati, çileci bir ermiş ile karşılaşır. Çileci ermiş, ona, kanatlarının yeniden çıkacağını ancak kehanetin gerçekleşebilmesi için zamanı geldiğinde maymunlara, Sita'nın yerini söylemesi gerektiğini bildirir.

Smriti kutsal metin kategorisinde verilmiş olan en son eser ise Dharmaşastralardır. Bireyin ve toplumun hangi kurallar çerçevesi içerisinde davranması gerektiğini anlatan bu metinler, sosyal kurallardan, ahlaki prensiplerden, aynı zamanda ritüeller ve seremonilerin nasıl uygulanması gerektiğinden bahsetmektedir.³³

Tüm Dharmaşastra metinleri, Vedaları referans olarak almış, adları bilinmeyen yazarlar tarafından tahminen MÖ 200 - MS 600 yılları arasında oluşturulduğu düşünülmektedir.³⁴ Başlıca önemli olan Dharmaşastralar şunlardır:

Manu smriti; MÖ 200 - MS 200 yılları arasında oluşturulmuş ve Dharmaşastraların en eski ve en önemlilerindendir. Tahminen MS 200-500 yılları arasında oluşturulan Yacnavalkya smriti, çok kapsamlı yapısı ve mükemmel kelime haznesine sahip olması nedeniyle “en iyi şekilde oluşturulan homojen metin” olarak bilinmektedir. Hukuki konuları ele alan Narada smriti'nin ise tahminen MS 100-400 yılları arasında oluşturulduğu düşünülmektedir. Vişnu smriti, tahminen MS 700-1000 yılları arasında oluşturulmuş olup Dharmaşastra metinleri içerisinde en son yazılan kitap olarak bilinmektedir. Vişnu smriti, sadece Dharma'dan bahsetmeyip aynı zamanda Bhakti geleneğine de ele almaktadır.

X. yüzyıl ile XVII. yüzyıl arasında geçen süredeki gelişmeler Hinduizm'in Ortaçağı olarak adlandırılır. Bu dönemde, Bhakti hareketinin ortaya çıkıp önem kazanması ve Sih hareketinin önem kazanması önemli iki gelişmedir.³⁵

³³ A. Jones ve James D. Ryan, Hinduism, s. 131.

³⁴ Robert Lingat, **The Classical Law of India** çev. J. D. M. Derrett, University of California Press, Berkeley, ss. 7-8.

³⁵ Ali İhsan Yitik, **Doğu Dinleri**, İsam Yayınları, İstanbul, 2014, s. 34-35.

Modern Hinduizm olarak adlandırılan dönemde ise Ramakrişna dernekleri ve Brahma Samac hareketi gibi oluşumlarla Hindistan toprakları dışına çıkan yayılcacı misyoner dini faaliyetler sergilendiğini görmekteyiz.

I. Araştırmanın nemi ve Amacı

Hint alt kıtasının yanı sıra Endonezya, Malezya, Tayland, Japonya, Nepal, Moğolistan gibi birçok ülke kültürünü etkisi altına alan ve aynı zamanda onlardan da etkilenen, pek çok dile çevrilmiş dünyaca nl Ramayana destanı ve Ramayana destanının Hinduizm’e olan etkileri, tezimizin temel konusunu teşkil etmektedir. Ramayana destanı, ülkemiz de dahil olmak üzere diğer birçok kültür ve özellikle Batı medeniyeti için edebi değer açısından ele alınırken Hindularda ise dini kitap olarak farklı bir öneme sahiptir. Rama’nın hikyesi, sadece Hinduizm’i değer, Caynizm, Buddhizm dinlerini de etkilemiş ve bu dinlerin dini kllyatlarında yer almıştır. Güçlü etkiye sahip olmasının, dinler tarihi açısından Ramayana destanını incelenmeye değer bir metin haline getirdiği düşüncesindeyiz.

Ramayana kelimesi Türkçede, “Rama’nın hayat öyküsü” anlamını taşıtmaktadır. Yazılış tarihi oldukça gerilere giden bu destanın (tahminen M 300-100) hl poplerliğinden bir şey kaybetmediğini söyleyebiliriz. Macdonell’e göre destan kendi varlığını ve ebediyetini şu şekilde tanımlamaktadır: “Dağlar yerinde durduğu, nehirler akmaya devam ettiği sürece, insanoğlunun dilinde yaşamaya devam edecek Ramayana.”³⁶ Yaklaşık 2300 yıldır varlığını sürdüren Ramayana destanı, başlangıçta şifahi olarak nesilden nesile aktarılırken daha sonra yazılı metin haline getirilerek günümüze ulaştırılmıştır. Ramayana destanının, Kuzey-Doğu Hint (Keşmir), Bengal ve Bombay versiyonları olmak üzere üç farklı nüshası bulunmaktadır.

Hindular, kutsal kitaplarını iki kategoriye ayırmaktadırlar. İlahi kaynaklı olanları şruti, ilham kaynakları olanları ise (hatırlanan manasına gelen) Smriti olarak adlandırılmaktadır. Ramayana destanı, dini kllyat olarak Smriti kategorisinde yer almaktadır. Ancak destanın içerisinde, Smriti kaynaklı kitaplarla ortaya çıkan inanç

³⁶ Arthur A. Macdonell, **A History of Sanskrit Literature**, D. Appleton and Company, New York, 1900, s. 317.

ve uygulamaların yanı sıra Şruti kategorisinde adlandırılan kitapların ihtiva ettiği inanç ve uygulamaların da bulunduğunu görmekteyiz.

Ramayana destanı, Hint toplumu ve Hinduizm açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Hindistan’da Ramayana destanı temel alınarak bazı dini bayramlar gerçekleştirilmektedir. Örneğin; Rama’nın doğum gününü kutlamak amacıyla düzenlenen Ramanavami bayramı ile Rama’nın Ravana’yı yenışı, iyiliğin kötülüğü alt etmesi, aydınlığın karanlığa üstün gelmesi anısına Divali (Dipavali) adlı Işık Bayramı kutlanmaktadır. Bu bayramlarda, sadece dini kitap niteliği taşıyan destanın içinden parçalar okunup dua edilmez, ayrıca Rama ve Sita’nın hikâyesini anlatan oyunlar da sergilenir.

Hint toplumunu hem dini yönden hem de sosyolojik yönden etkileyen Ramayana destanı, aynı zamanda İngiliz sömürge döneminde ulusal direnişin simgelerinden biri haline gelmiştir.

Ayrıca Hindistan’da büyük bir seyirci kitlesine ulaşan Ramayana destanının bir dizi filmi çekilmiş, bu dizi filminin bitmesi nedeniyle ülkede ciddi grevler başlamış ve bu grevler esnasında ölenler olmuştur.

Tezimizin amacı; birçok ülke kültürünü etkisi altına alan, pek çok dile çevrilen ve dinler tarihinde önemli bir yer teşkil eden dünyaca ünlü Ramayana destanının, Hinduizm’e olan etkilerini inceleyerek günümüzde Hinduizm’de var olan birçok dini uygulama ve inançların Ramayana destanından kaynaklandığını ortaya koyabilmek; ülkemizde edebi değeriyle ele alınan Ramayana destanının dini bir özellik ve önem taşıdığını gösterebilmektir.

II. Araştırmanın Kapsamı, Yöntemi ve Güçlükleri

Belirlediğimiz amaç doğrultusunda; tezimizde, Ramayana destanını incelemek için üç çeviriyi esas aldık. Önce, Ramayana destanının Sanskritçe orijinal tam metninden İngilizceye çevrilmiş olan iki tam metni (Ralph T. H. Griffith’in Sanskrit dilinden İngilizceye, Sanskrit orijinalinde olduğu gibi şiir şeklinde çevirdiği “The Ramayana” adlı kitap ile Hintli bir şahsiyet olan Hari Prasad Shastri’nin “The Ramayana of Valmiki” adlı hikâye şeklinde sunulan çeviri kitap) esas edindik. Ayrıca destanın, ülkemizde Türkçeye en kapsamlı çevirisini sunan Hindoloji

Profesörü Korhan Kaya'nın Sanskrit dili ve İngilizceden karşılaştırmalı şekilde yapmış olduğu "Ramayana Destanı" adlı kitabını temin ettik.³⁷ Çalışmamız içerisinde kullanılan Ramayana destanının Sanskrit beyitlerini www.sanskritdocuments.org adresinden edindik.³⁸

Ramayana destanı, Hinduizm'in kutsal kitaplarından biri olması nedeniyle tezimizin giriş kısmında öncelikle Hinduizm'in ana hatlarını ve kutsal saydıkları kitapları inceleyip zikretmeyi uygun gördük. Ramayana destanının oldukça fazla sayıda olan Hindu kutsal kitapları içerisinde hangi kategoride yer aldığını (ilahi-ilham) belirlemenin önemli bir husus olduğunu düşündük.

Ramayana destanının kutsal metinler içerisindeki yerini belirledikten sonra tezimizin birinci bölümünde; ikinci ve üçüncü bölümlerinde işleyeceğimiz konuların daha iyi anlaşılabilmesi için Ramayana destanını açıklayıp destanı kompoze eden şair/ermiş Valmiki, destanda yer alan karakterler ve destanın etki alanları hakkında bilgiler verdik.

Tezimizin ikinci ve üçüncü bölümlerinde; gerek önceki kutsal metinlerin arketip oluşturduğu, gerekse destandan kaynaklanan, Hinduizm'i oluşturan inanç ve uygulamaların neler olduğunu din fenomenolojisi açısından incelemeye ve değerlendirmeye çalıştık.

Tezimizin "Sonuç" bölümünde ise Hinduizm çerçevesinde Ramayana destanını değerlendirdik ve bulguları ortaya koyduk.

Tezimizde güçlüğünü çektiğimiz konuların başında, eserin orijinalinin Sanskrit diliyle yazılmış olması gelmektedir. İngilizce çevirilerinden istifade ettiğimiz gibi destanın ana hatlarının anlaşılması açısından Türkçe çevirilerinin de belli ölçülerde yardımı dokunmuştur. Her ne kadar çevirilerin faydası olmuşsa da belirli noktaların anlaşılması hususunda Sanskrit orijinalinden bazı beyitlerin incelenmesi gerekmiştir. Diğer bir husus ise sembol dili kullanımını hat safhaya taşıyan Hint geleneği ile karşı karşıya kaldığımızdır. Destandaki kahramanların davranışlarının dini yönden neyi ifade ettiğinin anlaşılmasını ve belli durumlarda

³⁷ Kullandığımız çevirilerde hangi versiyon (Kuzey-Doğu Hint, Bengal ve Bombay) baz alınarak çevirildiği hakkında bilgilere ulaşamadık.

³⁸ <http://sanskritdocuments.org/mirrors/ramayana/valmiki.htm>; <http://www.sacred-texts.com/hin/rys/>. 15.02.20014

yaptıkları açıklamaların manevi açılımlarının saptanmasını, dini ve kültürel farklılıklarımızdan dolayı ortaya çıkan zorluklar arasında sayabiliriz.

BİRİNCİ BÖLÜM

RAMAYANA DESTANI

Yunan Kültürü için İlyada ve Odysseia, İran kültürü için Firdevsi'nin Şahnamesi ne kadar değerliyse, Hint kültürü açısından *Ramayana* destanı da o kadar önemlidir. Hint toplumu için önemli bir yere sahip olan ve Hinduizm külliyatı içerisindeki itihasa olarak anılan (Mahabharata, Ramanaya, Harivamşa) üç destandan biri de Ramayana destanıdır.

Sanskrit³⁹ diliyle kaleme alınan Ramayana destanının, Bombay, Kuzey- Doğu (Keşmir) ve Bengal olmak üzere günümüze üç farklı nüshası ulaşmıştır.⁴⁰ Ramayana destanı, 7 kitap (kanda) ve 24.000 (şloka) beyit civarında oluşturulmuştur. Destandaki 7 kitabın (kanda) her biri ise “sarga” adı verilen alt bölümlerden oluşmaktadır.

I. kitap Bala Kanda: 77 bölüm, II. kitap Ayodhya Kanda: 119 bölüm, III. kitap Aranya Kanda: 75 bölüm, IV. kitap Kişkindha Kanda: 67 bölüm, V. kitap Sundara Kanda: 68 bölüm, VI. kitap Yuddha Kanda: 130 bölüm, VII. kitap Uttara Kanda: 111 bölümden oluşur.⁴¹

Ramayana destanı, konu motifi açısından İlyada ve Odysseia destanlarıyla benzerlik göstermektedir. Ramayana destanı, İlyada destanındaki gibi kaçırılan bir kraliçenin kurtarılmasını; Odysseia destanındaki gibi bir kahramanın uzun bir gezi boyunca yaşadığı maceraları anlatmaktadır. Nasıl ki Odysseus kaçırılan eşini bulmak için Troya'dan İthaka'ya olan seyahatı esnasında birçok ülkede maceralar yaşıyorsa, Rama da, orman sürgününde kaçırılan eşi Sita'yı kurtarmak için Ayodhya'dan Sri Lanka'ya seyahat edip birçok macera yaşamıştır.⁴²

³⁹ Sanskrit kelime olarak, "arınmış, çeki düzen görmüş ve düzeltilmiş dil" anlamına gelir. Brahmin (rahip) sınıfının kullandığı bir dildir.

⁴⁰ Maurice Winternitz, *Indian Literature*, s. 498.

⁴¹ Siegfried Lienhard, “A History of Classical Poetry Sanskrit-Pali-Prakrit” **A History of Indian Literature**, Ed. Jan Gonda, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1984, C. III, s. 58.

⁴² Donna Rosenberg, **World Mythology**, McGraw-Hill Education, 1994, s. 334.

1.1. RAMAYANA DESTANININ ÖZETİ

Ramayana destanından yola çıkarak inceleyeceğimiz konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak adına destanın yedi kitabını ana hatlarıyla özetlemeyi uygun gördük. Bu özeti çıkarırken büyük ölçüde Korhan Kaya'nın çevirmiş olduğu "Ramayana Destanı" adlı kitabından yararlandık.

1.1.1. Bala Kanda (Rama'nın Gençliği Bölümü)

Ayodhya şehri, Vaivasvata Manu tarafından kurulmuş olan Ayodhya'yı, kral Daşaratha da, tıpkı İndra'nın cennetteki şehri Amavarati gibi bu şehri güzelliklerle donatarak, halkını düşmandan korumak için hendeklerle çevirip, kusursuz evler inşa etmiştir. Kral, şehri koruyan savaşçılar yetiştirip, brahminlerin yaşadığı bu şehri dünyaya duyurur.

Vedaları iyi bilen, halkı tarafından sevilen kral; İkşvaku soyundan gelen çok iyi bir savaşçı (kşatriya), kendine hâkim, halkını mutlu eden, erdemli, kusursuz ve karakter sahibi bir kişidir. Aynı zamanda halkı da kral kadar karakterli, törelerine bağlı, kurban sunan, kutsal ateş yakan kişilerdir. Ülkede yaşayan Kşatriyalar, Brahminlere; Vaişyalar, Kşatriyalara; Şudralar da kendilerinden üstün üç sınıfa itaatkârdırlar.⁴³ Kral Daşaratha'ya, ülkenin yönetiminde destek olan sekiz güvenilir veziri ve aile dostu olan başrahipleri Vasiştha ile Vamadeva gibi bilge insanlar danışmanlık yapmaktadır. Ancak kralın tek derdi vardır; soyunu sürdürecektir bir oğlu olmamasıdır.

Kral bunun için Tanrı'ya bir at kurban etmeye karar verir. Kral, vezirleri, rahipleri ve danışmanlarıyla kararını paylaşarak hazırlıkların başlamasını ister. İlk olarak kurban edilecek at salınır ve Sarayu nehrinin kuzey kıyısı kurban töreni için hazırlanmaya başlanır. Bu kararı duyan Kral Daşaratha'nın arabacısı ve veziri Sumantra bir öykü anlatır, bu öykü Daşaratha'nın yakın dostu olan Kral Romapa'nın damadı ve Daşaratha'nın töreni yönetmesini istediği Rişyaşringa ile ilgilidir. Ermiş Kaşyapa'nın Vibhandaka adında bir oğlu, onun da Rişyaşringa adında bir oğlu

⁴³ Hindu kast sistemi (Varna) 4 sınıfa ayrılır. Bunlar; Brahminler (din adamları), Kşatriyalar (hükümdar, savaşçı), Vaişyalar (esnaf, çiftçi) ve Şudralar (işçi, köle)'dir.

vardır. Rişyaşringa, ormanda babasına hizmet ederek yetişen ve hiç orman dışına çıkmamış birisidir.

Bu sırada Anga ülkesi kralı Romapa'nın yaptığı kötülükten dolayı ülkesinde kuraklık sorunu vardır. Kral Romapa da Brahmin danışmanlarına bu beladan nasıl kurtulacağını danışır. Ermişler; Vedaları bilen Rişyaşringa'yı ülkesine getirmesi gerektiğini ve kızı Şanta ile evlendirmesini söylerler ancak bu durum kolay gözükmemektedir. Çünkü Vibhandaka'nın büyü ve lanetinden korktukları için ermişler Rişyaşringa'yı kandırarak ülkeye sokmaya karar verirler.

Ormandan hiç çıkmayan Rişyaşringa'nın, tek zayıf noktası karşı cinsin duyu ve zevklerini hiç tecrübe etmemiş olmasıdır. Ermişler bu zaafıtan yararlanarak plan yaptıklarını kral Romapada'ya bildirirler ve kraldan izin alırlar. Ülkenin en ünlü hayat kadınları hazırlanarak, çile yerinde toplanır şarkı ve danslar eşliğinde Rişyaşringa'ya yaklaşırlar, ona tatmadığı meyveleri tattırırlar ve nasıl yaşadığına dair sorular sorarlar. Rişyaşringa cevap verir ancak babasından çekindiği için kadınlar oradan uzaklaşır. Ama kadınların çekiciliğine dayanamayan bu genç ermiş, ertesi gün tekrar gelir ve kadınların peşine takılarak Romapa'nın ülkesine girince; gökten yer yarılırcasına yağmur yağmaya başlar ve kral bu bereket karşısında doğruyu anlatıp, Rişyaşringa'dan özür diler ve kızı Şanta ile onları evlendirerek mutluluklarına haremde devam etmelerini sağlar. Kral Daşaratha için önemli olan damat Rişyaşringa'dır ve bu genç ermiş, kralın düzenlediği kurban törenine gelerek şeref getireceğine inanmaktadır.

Rişyaşringa eşi Şanta ve çocuklarıyla şehre geldiğinde halk onları saygıyla karşılar. Rişyaşringa tören hazırlıklarını denetler, atın salınmasını ister. Bir yıl sonra ilkbaharda kral, tören hazırlıkları bitince tüm misafirlere duyurulmasını ister ve törene Kaşi (Varanasi) kralı, Anga kralı Romapada, Kosala kralı Bhanuman ve ilerleyen zamanda oğlunun (Rama) evleneceği kızın (Sita) babası kral Canaka da davet edilir. Konukların yatacak, yiyecek ve diğer ihtiyaçları karşılanması için hazırlıklar tamamlanır. Kurban atının dışında törende kurban edilmek üzere kurbağa gibi su canlıları da vardır ve Daşaratha'nın en sevdiği diğer atlar da. On iki ay sonra at geri döner, Vedalara uygun olarak tören başlar. Kausalya⁴⁴ atın yanına gelir,

⁴⁴ Rama'nın annesi, kral Daşaratha'nın ilk eşi.

kurbana kutsal su serperek, kılıçla dokunur ve geceyi atın yanında geçirir. Bu işlem kralın diğer eşleri tarafından da tekrarlanır. Brahminler kutsal ateşe her türlü şeyi atarlar ve din adamları dört yönde yerlerini alarak tören tamamlanır. Tören bitiminde din adamları kral Daşaratha tarafından ödüllendirilir.

Tören sonunda dört din adamı Daşaratha'ya dört oğlu olacağını müjdeler. Rişyaşringa, doğacak çocukların güvenliği için tılsımlar hazırlayıp, dualar okur. Brahma başta olmak üzere tüm tanrılar, mistik güçleri olan kâhinler orada iyi dileklerde bulunur. Tanrı Brahma'yı görünce herkes Ravana'nın yaptığı saldırıları, kötülükleri ve insanları korkutmasını şikâyet eder. Bu konuşmaları işiten Vişnu, tüm bunları dinledikten sonra yanlarına gelerek tanrı İndra'nın bile baş edemediği Ravana'dan onları kurtaracağına dair söz verir.

Ravana, uzun çile yöntemleri uygulayarak Brahma'dan olağanüstü güçler kazanmıştır ve bu güçler sayesinde tanrılarla eşit güçlere sahiptir. Bu yüzden onu bir insanın öldürmesi gerekmektedir. Vişnu, kral Daşaratha'dan insan kılığında tekrar doğması için babası olmasını ister ve gözden kaybolur. Ardından kocaman bir ateş içinden Vişnu'nun elçisi olduğunu söyleyen yaratık çıkar, krala Payasa⁴⁵ karışımı verir ve eşlerine yedirmesini söyler. Kral karışımın yarısını Kausalya'ya yedirir. Diğer yarısını ise Sumitra'ya, kalanın yarısını da Kaikeyi'ye ve karışımın artanını yine Sumitra'ya yedirir. Brahminler tüm tanrılara Vişnu'ya yardımcı olmaları için güçlü yaratıklar doğurtmaları için dua eder. Tanrılar, birçok yaratık meydana getirir ve böylece Ravana ile çarpışacak yiğit asker ordusu hazırlanmış olur. Bu oluşturulan orduda maymuna benzeyen yaratıklar da vardır ve bu ordu ikiye ayrılarak; bir kısmı iki kardeş Vali ile Sugriva'ya verilir. Diğer kısım ise, Nila, Nala, Hanuman ve diğer maymun liderlere verilir. Tüm bu maymunlar gelecekte Rama'ya destek için hazırlanmıştır.

At kurban töreninin üzerinden altı mevsim geçmiş ve Daşaratha'nın ilk eşi Kausalya; İkşvaku soyundan gelen, yarı Vişnu kutlu Rama'yı dünyaya getirir. Sonra en genç eşi Kaikeyi çeyrek Vişnu olan Bharata'yı doğurur. İkinci eş Sumitra da; Vişnu'nun parçaları olan Lakşmana ve Şatrughna'yı doğurur. Ayodhya halkı, çocukların doğumundan on bir gün sonra (Rama'nın doğumundan on üç gün sonra)

⁴⁵ Sütlaç benzeri bir tatlı.

ad koyma töreni ile şenlikler, müzikler düzenlenerek bu doğumları kutlar. Ermiş Vasiṣṭha'nın düzenlediği ip takma töreninin ardından, dört çocuğa Vedalar okutturulur. Çocuklar karakterli, iyilik yapan ve erdem sahibi olarak yetiştirilir. Ancak Rama; en gözde olan, akıllı, at, fil ve arabaya çok iyi binebilen, savaşçı ruhuna sahip bir çocuk olarak diğerlerinden farklıdır. Rama'ya en bağlı olan kardeşi Lakṣmana'dır ve daima yanında bulunur. Kral Daṣaratha, övünç kaynağı çocuklarının evlenme zamanlarının geldiğini düşünmektedir. Fakat bu düşünceler içerisinde olan kralın bir misafiri vardır; ermiş Visvamitra sıkıntılı bir durumdadır. Dinsel uygulamaları bozan, kurban törenlerini engelleyen rakṣasalarla⁴⁶ artık baş edemiyordur.

Ermiş, onlarla başa çıkacak tek gücün Rama olduğunu söyler ve Daṣaratha'dan oğlunu babalık duygularına kapılmadan ona vermesini ister. Daṣaratha bu istek karşısında yıkılır; kendisinin ordusuyla beraber savaşacağını ama oğlunun daha on altı yaşında olduğunu, tanrıların bile yenemediği rakṣasalarla savaşamayacağını ve oğlunu göndermek istemediğini söyler. Visvamitra, kralın bu tavrına çok öfkelenir. Söze katılan ermiş Vasiṣṭha araya girerek anlattıklarıyla kralı ikna eder. Rama, kardeşi Lakṣmana ile beraber ailesi ile vedalaşıp, Visvamitra'nın peşinden yola çıkar. Yolculuk sırasında Visvamitra Rama'dan Bala ve Atibala dualarını ezberlemesini ister. Bu dualar onları dayanıklı yapacak ve kötülüklerden koruyacaktır.

Bala ve Atibala duaları onları yol boyunca yorgunluk, açlık, susuzluk ve tehlikelerden korumaktadır. Visvamitra, onlara öğrencilerin hocalarına karşı görevlerini de anlatır ve geceyi Sarayu nehri kenarında uyuyarak geçirirler. Sabah uyandıklarında yolculuk tekrar sabah duası ile başlar ve Visvamitra, onlara aşk tanrısı Kama'nın yaşadığı yeri gösterir ve nasıl cezalandırıldığından bahseder. Oradaki çileciler konuksever davranırlar, onlara dua ederler, Visvamitra'nın hikâyeleriyle geceyi bu yerde geçirirler.

Sabah uyandıklarında ermiş, Rama ile Lakṣmana'ya kayıkla Ganga (Ganj) nehrini geçtikleri sırada eskiden Tanrı İndra'ya ait olan bu ormanı, artık Tataka

⁴⁶ “Engel olmak, işini bozmak, zarar vermek” anlamlarına gelen raksh eyleminden türetilmiş bir sözcüktür. Rakṣasalar genellikle “kötü ruhlar” olarak bilinirler. Bkz. Korhan Kaya, **Hint Mitolojisi Sözlüğü**, ss. 155-159.

adında dişi bir rakşasanın ele geçirdiğini söyler. Rama, Visvamitra'ya Tataka'nın nasıl güçlü olduğunu sorunca; Visvamitra onun çile sonucu Brahma'dan kazandığı her şeikle girebilen ve bin fil kadar güçlü, kötü bir cadı olduğunu belirtir. Rama, yayına vurduğunda öyle korkunç bir ses çıkmıştır ki Tataka bu sesi duyduğunda karşısında belirir. Rama'nın yaptığı Tataka'yı kızdırmıştır; bu yüzden Rama'nın üzerine saldırır. Bu esnada Visvamitra, Rama'ya gece olmadan dövüşü bitirmesi gerektiğini çünkü gece bu yaratıkların yenilmez olduğunu belirtir. Rama oklarıyla cadının kollarını uçurur, Lakşmana da kulaklarını ve burnunu keser. Ancak önce ortadan kaybolan cadı gök gürültüsüyle gürleyerek tekrar ortaya çıkar ve Rama yayından fırlattığı okla onu tam göğsünden vurur. Başta İndra olmak üzere tüm tanrılar, Tataka'nın can verişine tanık olurlar. tanrı İndra Visvamitra'dan, Rama'ya silahlar vermesini emreder ve geceyi rakşasalardan temizlenmiş ormanda geçirirler.

Sabah uyandıklarında Visvamitra, Rama'ya başarısından dolayı silahlar vereceğini söyler. Bu silahlar bayıltıcı, susatıcı, akli dengesini bozucu gibi soyut güçlerdir. Rama, onları önünde görür ve onları andığı zaman ya da isimlerini söylediğinde hemen ortaya çıkmalarını, Rama'nın yanında olmalarını ister. Rama, verdiği silahlardan dolayı Visvamitra'ya saygılarını sunar ve yolculukları tekrar başlar. Önlerindeki orman bir zamanlar tanrı Vişnu'ya aittir. Bunun üzerine Visvamitra, Vişnu'nun domuz bedenlenmesini (Varaha), Bali'yi yenişini, ermiş Kaşyapa'ya lütuflarını anlatır. Çilehaneye geldiklerinde yine çileciler onları konukseverlikle karşılar. Rama ve kardeşi, Visvamitra'dan kurban törenini başlatmasını ister. Rama, Mariça ve Subahu adlı iki yaratıkla savaşmak için kardeşiyle beraber sabırsızlanır ve tören başlatılır. Altı gün, altı gece iki kardeş nöbet tutar ve günlük duaların okunduğu sırada rakşasalar kurban soluğunda görünürler, kurban törenini bozmak için ilk adımlarını atmışlardır fakat Rama'nın okları tam hedefini bulmuştur. Manu'nun verdiği silah ile Rama Mariça'yı, Agni'nin verdiği silahla da Subahu'yu göğsünden vurarak öldürür. Visvamitra'nın yaşadığı orman artık temizlenmiştir. Böylece Rama ve kardeşi Lakşmana hocalarına karşı görevlerini yerine getirmişlerdir. Sabah uyandıklarında, Rama kardeşiyle beraber; yardımseverliğine devam eder, çilecilere başka ihtiyaçları olup olmadığını sorar ve çileciler de onlara teşekkür eder. Ermiş Visvamitra'nın kral Canaka'nın yay germe törenine gideceğini söyleyen çileciler; Rama ve kardeşini de bu törene davet ederler.

Törendeki yay kimsenin geremediği ve karşılığında ödül olan bir yaydır. Rama ve kardeşi törene katılmak isterler ve Visvamitra'nın önderliğinde ermişlerle birlikte yola çıkarlar.

Rama ve ermişler topluluğu Canaka'nın krallığına geldiklerinde, kendilerine konaklama yeri seçerler. Kral Canaka'nın yaptığı kurban törenine katılırlar. Gece boyunca sohbetler edilir ve Vişvamitra'nın anlattığı hikâyeler dinlenir. Sabahleyin, Kral Canaka kurban töreni için dinsel görevlerini yerine getirir, Rama ve ermişler topluluğunu sarayına davet eder. Visvamitra, krala Daşaratha'nın yiğit oğullarının güzel yayı görmek istediklerini söyler. Buna evet demeden önce Kral Canaka yayın öyküsünü anlatmaya başlar:

Yay, Nimi'nin oğlu Kral Devarata'ya tanrılar tarafından emanet edilmiştir. Dakşa'nın kurban töreninde büyük tanrı Rudra (Şiva), yayı gererek kurbanı bozuyormuş gibi onları sınamak istemiştir. Tanrılar bu sınamaya öfkelenir ve Rudra da onlara; “benim payımı ayırmadınız, bu yay ile kafanızı uçuracağım” sözleri ile onları korkutmaya çalışır. Rudra'dan korkan tanrılar onun takdirini kazanırlar. Rudra, onlara yayı hediye eder. Tanrılar da yayı Devarata'ya verirler.

Kral Canaka, bu zamana kadar atalarından aldığı yayı gerebilecek bir savaşçı bulamamıştır. Şayet yayı gerebilen bir yiğit çıkarsa, kızı Sita'yı onunla evlendirecektir. Kızı Sita, Kral Canaka için çok değerlidir. Çünkü kral bir gün, sabanla toprakta açtığı izden bu kızın çıktığını fark eder ve kızı topraktan çıkarıp büyütür. Güzeller güzeli Sita'ya birçok talip çıkar ama Canaka, onun güzelliğine layık bir yiğitle evlenmesini ister. Kral Canaka, Rama'nın yayı görme isteğini kabul eder ve vezirlerine yayı getirmelerini emreder. Vezirlerin başı üzerinde taşıyıp getirdiği yayı Rama eline alır. Yayı hiç zorlanmadan germekle kalmaz onu ortadan ikiye ayırır. Herkes hayranlıkla onu izlemiştir. Kral Canaka sözünde durarak, kızı Sita'yı Rama ile evlendireceğini söyler. Rama'nın ailesine haber verilir ve saraya davet edilir. Kral Daşaratha düğün için hediyelerle dört gün sonra saraya gelir. Sita ve kardeşi Urmila'nın, Daşaratha'nın oğullarına istenme merasimi yapılır ve düğün hazırlıklarının başlaması için emir verilir. Sabah uyandıklarında, Rama ve Lakşmana'nın başı traş edilerek törene başlanır. Töreni düzenleyen brahminlere yüzlerce inek hediye edilir.

Damat çadırları kurulup, damatlar mücevherlerle süslenir. Çadırın ortasında bir kurban sunağı hazırlanır. Gelin ve damadın çevresi sandal yağı ve çiçeklerle süslenir. Dualar eşliğinde ermişler, adak sunarlar. Kurban ateşinin başında Rama ve Sita karşılıklı olarak oturtulur. Rama, Sita'nın elini tutarak onu kabul eder. Kral Canaka elindeki suyu Rama'ya verir. Gelin ve damat dualar eşliğinde suyu içer ve ateşin etrafında üç kez döner. Rama ve Sita için evlilik töreni tamamlandıktan sonra aynı ritüeller Lakşmana için de yapılır. Ertesi gün Rama, eşi ve ailesi ile beraber ülkeye geri döner.

1.1.2. Ayodhya Kanda (Ayodhya Şehri Bölümü)

Kral Daşaratha'nın gözünde oğulları, bir bedenden çıkan dört kol gibi değerlidir. Fakat Rama'nın durumu farklıdır çünkü onun görevi ifrit Ravana'yı ortadan kaldırmaktır. Rama fiziksel olarak güzeldir; ses tonu yumuşak, dürüst, merhametli, duyularını kontrol eden, sağlıklı ve bilgedir. Dindarları hemen tanır, Sanskrit ve Prakrit dillerini çok iyi bilir. Sanatla ilgili, at ve fil eğitiminde bilgilidir. Kıskançlık ve şımarıklık yapmaz, hoşgörülü davranır. Sadece Ayodhya'da değil üç dünyada⁴⁷ sevilmektedir. Bu karakterinden dolayı babası, onun krallığını hayattayken görmek ister. Daşaratha bu kararından dolayı harekete geçer ve danışmanlarını toplar. Ülkenin her yanına haber gönderilir. Herkes taç giyme töreni için davet edilir.

Daşaratha, tüm krallara artık yorulduğunu ve yerine Rama'yı geçirmek istediğini söyler. Herkes bu fikre saygı duyar ve çok sevinir. Hazırlıklar olurken, Kraliçe Kaikeyi'nin kambur hizmetçisi ülkenin şenlikli halini efendisine anlatır. Kaikeyi başta buna çok sevinir. Fakat hizmetçisi “Rama, oğlun Bharata'yı krallıktan dışlayacak, sürgüne gönderecek ve sonunda da öldürtecek” şeklinde sözlerle kraliçenin aklına girer. Bu sözlerin üzerine töreni engellemek isteyen kraliçe bunun yollarını düşünür. Sonra hatırına şu hadise gelir: “Bir gün, tanrı Indra ile kral Daşaratha savaşa gitmişlerdir. Savaş sırasında yaralanan kocasına Kaikeyi yardım etmiş ve hayatını kurtarmıştır. Bu iyiliği karşılığında kral Daşaratha ona iki isteğini yerine getireceğine dair söz vermiştir.” O zaman isteklerini belirtmeyen Kaikeyi

⁴⁷ Bunlar; svar (semavi alem), bhuvah (berzah alemi), bhur (dünyevi alem)'dir. **Ramayana of Valmiki**, çev. Ralph T. H. Griffith, Trübner & Co, London, 1874, s. 6.

bunu fırsata dönüştürerek oğlunu kral yapmayı düşünür. Kaikeyi, kral odasına uğradığında ondan iki dileğini yerine getirmesini ister ve ona söz verdiğini hatırlatır. 14 yıllığına Rama'yı sürgüne göndermesini ve yerine oğlu Bharata'yı tahta geçirmesini talep etmektedir. İsteğini yerine getirmemesi durumunda intihar etmekle tehdit etmekte ve ayrıca kral sözünden dönerse onursuzluk yapmış olacağını belirtmektedir.

Hazırlıkların tamamlandığı bilgisini getiren vezir Sumatra, kralı üzüntü içerisinde görür ve odadan çıkmak ister. Kral onu durdurarak Rama'yı getirmesini emreder. Rama'yı alarak saraya getirir. Rama, birçok kapıdan geçerek girilmesi yasak odaya ulaşır. Kral Daşaratha ile kraliçe Kaikeyi tahtta oturuyorlardır. Ayaklarına kapanarak onları selamlar. Babası oğluna üzüntü içerisinde sadece Rama diyebilir. Kral konuşmadığı için Rama neler olduğunu kraliçe Kaikeyi'ye sorar. Kraliçe ona olanları anlatır ve babasının verdiği sözü yerine getirmesi gerektiğini söyler. Rama, tereddütsüz babasının sözünün yerine getirileceğini söyleyerek dayısının sarayında olan Bharata'nın gelmesini ister.

Rama, vedalaşmak için annesinin yanına gider ve her şeyi anlatır. Duydukları karşısında kraliçe yıkılır ve kral Daşaratha'nın bu davranışla onu küçük düşürdüğünü söyler. Oğluna daha on yedi yaşında olduğunu bu sürgüne gitmemesi gerektiğini belirtir ama Rama, babasının emrine karşı gelemeyeceğini, eğer karşı çıkarsa atalarının başına gelenlerin onun da başına geleceğinden bahsederek annesinin üzüntüsünü hafifletmeye çalışır.

Kausalya'nın kederini gören Lakşmana, duygularına yenik düşen babasını öldürmek için kraliçeden izin ister. Rama bu fikre karşı çıkarak bu durumun Kaikeyi'nin oyunu değil, kaderi olduğunu ve krala kızmamasını söyler. Lakşmana ise bu sözlere öfkelenip Rama'nın iyi bir asker olduğunu, bunu kader olarak kabullenmemesini ve gerekirse krallığı zorla almasını dile getirir. Rama, babaya karşı saygı ve itaati anlatarak kardeşinin öfkesini dindirmeye çalışır. Lakşmana, her zaman Rama'nın arkasında, gölgesi gibidir ve Rama kardeşinin ona değer verdiğinin farkındadır. Rama vedalaşmanın ardından sarayına gelir. Eşi Sita'nın olanlardan haberi yoktur. Rama, yaşananları anlatır ve Sita'dan sürgünden dönünceye kadar ailesine saygı göstermesini, asla kimseye düşmanlık beslememesini ister. Ancak Sita, bir kadının kocasıyla aynı talihi paylaşması gerektiğini, onunla sürgüne gelmek

istediğini söyleyerek karşı çıkar. Rama ona ormanın tehlikelerinden, soylu bir insanın orada yaşayamayacağından bahseder. Sita ise yine karşı çıkarak “bir kadının gerçek koruyucusu ne anne ne baba ne evlat ne de kendisidir; gerçek koruyucusu yalnızca kocasıdır” diyerek yanıt verir. Sita, Rama’ya kendisiyle ormanda yaşamamanın babasının sarayında yaşamaktan çok daha iyi olduğunu, dağları, gölleri görmek için can attığını ve mutlaka kendisiyle geleceğini belirtir.

Rama Sita’yı da alıp sürgüne gitme kararı alır. Ardından Lakşmana da ağabeyi ile gelmek istediğini, ona ormanda hizmet edeceğini bildirir. İzin istemek için üçü kral Daşaratha’nın yanına gider. Kral izin verdikten sonra vezirine hazineden bir miktar para ile ordudan emrine asker tahsis etmek ister fakat Kaikeyi bu olanaklara karşı çıkar. Rama, babasına orman meyveleri ile geçinebileceğini söyleyerek babasının teklifini reddeder. Yola çıktıklarında halkta peşlerinden gelmek ister fakat Rama arabacısına “arabayı öyle bir sür ki izimiz kalmasın halk geri dönsün” der ve gözden kaybolurlar.

Rama ülkesinden uzakta sabah duasını yapar ve yollarına devam ederler. Her geçtikleri yerde Kaikeyi’ye lanet edildiğini duyarlar. Ganga (Ganj) nehrinin kıyısına geldiklerinde atından iner. Bir indigu ağacının altında, Nişadaların başı Guha ile buluşur. Birlikte güneş batarken ibadetlerini yaparlar. Sabah olduğunda nehrin karşısına geçmek için Guha’dan kayık ister. Rama, arabacısına Ayodhya’ya geri dönmesini, babasına ormanda olduklarını anlatmasını ve babasının yalancı durumuna düşmemesi için ona şahitlik yapmasını söyler. Nehrin karşısına geçerek Dandaka ormanına doğru yola koyulurlar. Akşam olurken Bharadvaca’nın çile yeri olan Prayaga’ya (Allahabad) ulaşırlar. Ermiş onları konuk ettikten sonra sabah tekrar yola koyulurlar.

Arabacısı saraya dönmüş ve olanları krala anlatmıştır. Kral duydukları karşısında üzüntüsünden bayılır ve rüyasında bir zamanlar çile yerinde öldürdüğü çocuğu görür. Ayıldığında hikâyeyi Kausalya’ya anlatmaya başlar: “Henüz genç bir prentim ve Ayodhya’nın gelecekteki kral adayıydım. Bir gün avlanmak için ormana gittim. Gece yarısı göremediğim bir filin hortumuyla su içerken çıkardığı o sesi duydum. Yayımı gererek okumu fırlattım. Yanına gidip baktığımda su testisini doldurmak için kıyıya gelen bir çocuğu vurmuştum. Çocuk acılar içinde kıvrılırken ondan özür diledim. Ailesi çocuğun yanına geldiler ölen çocuğu gördüklerinde

babası dilerim sen de son nefesini vermeden önce evlat acısıyla yanarsın diyerek beddua etti.” O günden beri bir felaketin başıma gelmesini bekledim. İşte şuan o acıyla yanıyorum. Bu sözlerle kral Daşaratha son nefesini verir.

Ermışler, vezirlere kralın Kaikeyi’den doğan oğlu Bharata ve Şatrughna’yı dayısının sarayından getirmelerini fakat babasının öldüğünü ve Rama’nın sürgünde olduğunu ona söylememesi gerektiğini belirterek gitmelerini söyler. Vezirler Bharata’yı getirdiklerinde annesinin yanına gider ve olan biteni annesi Kaikeyi ona anlatır. Bharata ise üzüntüden yıkılır, bunları babasına ve abisine yaptığı için Kaikeyi’ye öfkelenir.

Cenaze için Bharata babasının cesedini Sarayu nehri kenarına götürür. Orada sandal ağacı odunu, sarala odunu ve güzel kokulu maddelerle cenaze ateşi yaktırır. Tüm din adamları ve ermiş Vasiştha’nın yönetiminde cenaze töreni yapılır. Sonrasında vezirler Bharata’nın tahta geçmesi gerektiğini söyler fakat Bharata bu teklifi reddeder ve ordusuyla birlikte Rama’ya tahtı teslim etmek için yola çıkar. Ganga nehrine geldiklerinde Bharata babası için şradha⁴⁸ törenini yapar. Nehri geçerek yollarına devam ederler. Çitrakuta’ya vardıklarında bir ermişle karşılaşırlar. Bharata ona Rama’nın nerde olduğunu sorar. Ermişte ona tepeyi işaret ederek Rama’nın orada olduğunu söyler. Bharata, ordusunu arkasında bırakarak tepeye yalnız çıkar. Bharata’nın geldiğini gören Lakşmana, Rama’yı öldürmek için geldiğini düşünerek hemen Rama’ya haber verir. Rama, bu durumu sakinlikle karşılar ve kardeşinin gelmesini bekler. İki kardeş selamlaşır ve Bharata, babasının öldüğünü, tahta Rama’nın geçmesi gerektiğini ve sürgüne kendisinin devam edeceğini söyler. Rama, teklifi reddederek maddi şeylere önem vermediğini, ormanda mutlu olduğunu ve babasının sözünü yerine getireceğini yineler. Bu sırada Nastikacı⁴⁹ Cabali söze karışır ve Rama’yı ikna etmek için “*kimsenin dostu yoktur, kimse bir başkası için bir şey kazanmaz, yalnız doğar, yalnız ölürüz; bu yüzden insanlar bağlı oldukları kişiyi anne baba belleyerek hata yaparlar. Kimse kimseye ait değildir. Ormana düştüyşen sahip olduğun her şey barınaktır*”⁵⁰ der.

⁴⁸ Ölen atayı anma ibadeti. Bkz. W. J. Johnson, A Dictionary of Hinduism, s. 305.

⁴⁹ Tanrının varlığına inanmayanlara verilen ad.

⁵⁰ Ralph T. H. Griffith, Ramayana, ss. 762-763.

Rama bu düşüncelere karşı olduğu için ona dünyanın dürüstlük üzerine kurulduğunu, dindarlığın da ona bağlı olduğunu ve ateşe adak sunup Veda okumanın gerekliliğini belirtir. Herkesin üstün ısrarlarına rağmen Rama dönmeyi kabul etmeyip Bharata'nın görevi, sürgüne gitmek değil, Rama'nın yokluğunda ailesine ve ülkeye sahip çıkmak olduğunu bildirir. Bharata ağabeyini dinleyerek geri döner ve Rama'nın sandaletlerini tahta koyarak ülkeyi başka bir şehirden idare edeceğini sürgünden geldiğinde ise tahtı ona teslim edeceğini belirterek krallık görevini alır. Rama ise Dandaka ormanına doğru yoluna devam eder.

1.1.3. Aranya Kanda (Orman Bölümü)

Rama, Sita ve Lakşmana büyük Dandaka ormanına girerler. Bu sırada kötü dev Viradha karşılarına çıkar, ellerindeki silah ve yanlarında bir kadınla ormana giremeyeceklerini, bu halde çilekeş olunmayacağını söyleyerek meydan okur. Kötü devin amacı Rama tarafından öldürülüp cennete gitmektir ve bu fırsat ayağına gelmiştir. Dev Viradha, Sita'yı tuttuğu anda Rama oklarını fırlatır ve Sita'yı yanına çeker. Bu kez iki kardeş ok yağdırmaya başlar. Kötü ruhlu dev yere yıkılır ve ölmek üzere olduğu için Rama'ya teşekkür eder.

Ertesi gün yollarına devam ederler. Sita Rama'dan ormandaki suçsuz hayvanları öldürmemesini yoksa adharma davranış yani erdemsiz harekette bulunmuş olacağını söyler. Rama da ona, dharmadan yana olduğunu sadece Dandaka ormanında yardıma muhtaçlar için savaştığını, amacının ermişleri korumak olduğunu belirtir. Rama, Sita ve Lakşmana ormanda on yıl geçirirler. Bu süre zarfında Rama, ermişlere yardım eder ve onlardan çeşitli silahlar kazanır.

Rama ve Lakşmana konaklayacakları yerde dinlenirken sohbet etmeye başlar. Bu sırada Ravana'nın kız kardeşi Şurpanakha gelir. Bu çirkin cadı, Rama'yı aşk tanrısı zanneder ve onun güçlü kollarına, güzel yüzüne hayranlıkla bakar. Onlara ellerindeki silahlarla neden ormana geldiklerini sorar. Rama da ona bu çirkinlikle cadıya benzediğini söyler ve kimin kızı olduğunu öğrenmek ister. Hep uyuyan güçlü Kumbhakar'ın kardeşi olduğunu, adının anlamının da yelpaze tırnaklı olduğunu söyler. Lakşmana cadı ile dalga geçer; buna sinirlenen cadı Sita'ya saldırır. Rama, bu davranışından dolayı kardeşine öfkelenir. Bunun üzerine Lakşmana kılıcıyla

Şurpanakha'nın kulaklarını ve burnunu keser. Şurpanakha rakşasaların yanına kaçar ve onlara olan biteni anlatıp onlara saldırmalarını ister. Bunun üzerine onlar da Rama'ya saldırırlar. Rama, Lakşmana'ya Sita'yı alıp mağaraya gitmelerini, rakşasalarla tek başına çarpışacağını söyler. Rama oklarıyla rakşasaları tek tek öldürür. Rama'nın oklarından kaçmayı başaran Akampana adlı dev gidip Ravana'ya olan biteni aktarır.

Ravana savaş hazırlıkları yaparken vezirlerinden biri savaş yerine karısı Sita'yı kaçırmamanın ona verilecek büyük bir ceza olacağını söyler. Ancak Ravana'nın dostu olan Mariça, kadın kaçırmamanın doğru olmadığını ve asıl düşmanın bu tavsiyeyi yapan dev olduğunu söyleyerek onu bu fikrinden vazgeçirir. Fakat kardeşi Şurpanakha tekrardan aklına girer ve Sita'nın güzelliğinden bahsederek kaçırmayı konusunda Ravana'yı tekrar ikna eder. Bunun üzerine Ravana göksel arabası Puşpaka'ya binerek Mariça ile dandaka ormanına doğru harekete geçer. Mariça geyik kılığında kulübeye yaklaşır. Sita geyiği gördüğünde büyülenmiştir ama Lakşmana, bunun bir aldatmaca olduğunu yani geyik kılığına giren bir rakşasa olduğunu anlar. Sita'yı uyarmasına rağmen Sita bu sözleri dikkate almaz ve geyiği saraya dönerken götürmek üzere Rama'dan avlamasını ister. Rama Sita'yı kıramaz ve Lakşmana'ya Sita'yı korumasını, ne pahasına olursa olsun yanından ayrılmamasını tembih eder. Sonra kılıcını ve yayını alıp ormana geyiğin peşine düşer. Bir gözüküp bir kaybolan geyiği sonunda okuyla tam kalbinden vurur. Yere devrildiğinde Mariça sesini Rama'ya benzetip “ahh Sita, yardım et Lakşmana” diye bağırır. Bunu duyan Sita Rama'nın tehlikede olduğunu düşünür ve Lakşmana'ya yardıma gitmesini söyler. Lakşmana ise bunu kabul etmez ve Sita'nın yanında kalmanın daha doğru olduğunu söyler. Sita ise ağabeyini nasıl yalnız bırakabildiğini yoksa onda gözü mü olduğunu söyleyerek Lakşmana'yı Rama'nın peşinden gitmeye ikna eder.

Sita'nın yalnız kalışını fırsat bilen Ravana, Sita'ya yaklaşıp kendi tanıtır. Sita'yı ülkesine götüreceğini, karısı olmasını istediğini söyler. Sita bu teklife şiddetle karşı çıkar ve Rama'nın onu öldüreceğini söyler. Ravana korkusuzca Sita'yı alıp göksel arabasıyla uçarak oradan uzaklaşır. Yolda Catayu⁵¹ ile karşılaşır. Catayu Ravana'ya yanlış yaptığını, bir kralın başka bir kralın karısını kaçırmaması

⁵¹ Vişnu'nun binek hayvanı olan Garuda'nın oğlu ve akbabalar kralı olan kuş. Bkz. Korhan Kaya, Hint Mitolojisi Sözlüğü, s. 66.

gerektiğini, eğer Sita'yı bırakmazsa İndra'nın Vritra'yı öldürdüğü gibi Rama'nın da onu öldüreceğini söyler. Ravana bu sözlere aldırış etmeyince Catayu onunla dövüşmeye başlar. Ravana kılıcıyla Catayu'nun kanatlarını koparıp bacaklarını keser. Önündeki engeli kaldıran Ravana, Sita ile beraber tekrar yoluna devam eder. Sita yolda beş maymun görür ve Ravana görmeden mücevherlerini ve giysilerinden birkaç parçayı Rama'ya haber vermeleri için onlara atar. Sarayına geldiklerinde Ravana, Sita'yı odaya kapatır. Teklifini düşünmesi için on iki ay mühlet tanıdığını, sürenin bitiminde tekrar teklifini yineleyeceğini ve yanıtının olumsuz olursa onu yiyeceğini söyler.

Rama, kulübeye dönerken Lakşmana ile karşılaşır. Ona Sita'yı neden yalnız bıraktığını sorar ve kızgınlığını dile getirir. Lakşmana, Sita'nın kötü sözler söyleyerek kendisini yolladığını, aslında ayrılmayacağını söyler. Kulübeye döndüklerinde Sita'yı bulamazlar. Rama kederlenir ve kardeşine, daha önceki yaşamında günah işlediği için başına böyle bir durumun geldiğini söyler. Lakşmana onu teselli etmeye çalışır ve birlikte aramaya başlarlar. Yolda Catayu ile karşılaşır. Catayu onlara Ravana ile çarpıştığını ama Sita'yı kurtaramadığını anlatır ve son nefesini verir. Rama ve Lakşmana ona cenaze töreni yapıp tekrar yollarına devam ederler. Yolda bir devle karşılaşır. Aslında bu dev eskiden ermişlere rahatsızlık verdiği için lanetlenen bir kişidir. Ona, lanetin bozulması için Rama'yı beklemesi ve kurtuluşunun Rama'nın elinden olacağı bildirilmiştir. Eğer Rama devi kurtarırsa dev de Rama'ya yardım edeceğini söyler. Rama devi öldürür ve cenaze törenini yapar. Cenaze ateşinden göksel bir cisim çıkar ve Rama'ya karısına kavuşması için bir yardımcıya ihtiyacı olduğunu belirtir. Bu yardımcının da maymun kral Sugriva olduğunu ve Sugriva'nın Rişyamuka'da yaşadığını söyler. İki kardeş tekrar yola koyulurlar ve Pampa gölünün batı yakasına vardıklarında Sugriva ve maymunları görürler.

1.1.4. Kishkindha Kanda (Kishkindha Ormanı Bölümü)

Rama ve Lakşmana, çiçekler ve balıklarla dolu gölü izlerken Sugriva onları fark eder. Onları ağabeyi Vali'nin yolladığını düşünerek niyetlerini, kim olduklarını

anlaması için güvendiği maymun Hanuman'ı⁵² yollar. Rüzgâr Tanrısı'nın oğlu Hanuman, onlara neden geldiklerini sorar. Rama bilge Hanuman'a yaşadıklarını anlatır ve kendisine yardımcı olacak tek varlığın Sugriva olduğunu söyler. Bunun üzerine Hanuman onları Sugriva'nın yanına götürür. Maymun kral onları saygıyla karşılar. Sugriva'nın ağabeyi Vali de Ravana'nın Sita'yı kaçırdığı gibi onun karısını kaçırmıştır, Sugriva'yı da sürgüne yollamıştır. Rama ona Vali'nin neden bunu yaptığını sorar, Sugriva da anlatmaya başlar.

Mayavi adındaki bir ifrit bir gece Vali'yi, dövüşmeye çağırmıştır. Sugriva ve ağabeyi onu mağaraya kadar kovalarlar ve Vali kardeşine beklemesini, yalnız dövüşeceğini söyleyerek mağaraya girer. Sugriva, onu mağara kapısında tam bir yıl bekler. Ağabeyi çıkmaz ve mağaradan sel gibi kan akmaya başlayınca onun ölmüş olabileceğini düşünür. Mağaranın ağzını kapatıp, ağabeyi için tören düzenler. Ülkesine dönen maymun, haberi duyurup tahta geçer ve ülkeyi yönetmeye başlar. Böyle yapmasını ağabeyinin vezirleri istemiştir. Ama Vali ülkeye döndüğünde kardeşini suçlayıp, kendisini sürgüne yollayarak, karısını kaçırmıştır. Başından geçenleri anlatan Sugriva, Rama'nın bir maymundan yardım istemesinden onur duyduğunu söyler. Ateş yaktırıp, etrafında dönerek dostluklarını ilan ederler. Rama ona Vali'den intikamını alacağına dair söz verir. Bunun karşılığında Sugriva da Rama'ya yardım edeceğini belirtir.

Sugriva, Vali ile dövüşmek için Rama ile Kışkindha ormanına gelirler. Sugriva kükrer ve Vali'nin ortaya çıkmasını bekler. Sugriva ve Vali birbirleri ile dövüşmeye başladıklarında Rama okuyla Vali'yi arkadan vurur. Vali bunu neden yaptığını düşman olmadıklarını söyler. Rama kendisinin bir avcı, onun ise bir günahkâr olduğunu söyler. Sugriva ağabeyi için cenaze töreni düzenler. Krallığın başına geçer ve Vali'nin oğlu Angada'yı da kral naibi yapar.

Rama, muson yağmurları başladığı için aramaya ara verir ve bu zamanı çile doldurarak geçirir. Kardeşi ile birlikte Prasaravana adındaki bir dağa gelirler. Rama ve Lakşmana, dağın etrafındaki güzelliğe hayran kalır. Sita'nın giysi parçalarından alan maymunlardan biri de Sugriva'dır. Maymun kral, bu emaneti Rama'ya verir. Rama

⁵² Rüzgâr Tanrısı Vayu'nun oğlu'dur. Hindistan'da en çok bilinen kahramanlardan biridir. Rama'nın sadık bir hizmetçisidir. Bkz. W. J. Johnson, A Dictionary of Hinduism, s. 136, Korhan Kaya, Hint Mitolojisi Sözlüğü, s. 89.

bu parçayı koklayıp acısını azaltmaya çalışır. Sonbahar geldiğinde Sita'yı tekrar aramaya başlarlar. Rama, Lakşmana ile Sugriva'ya haber yollar ve orduyu toplamasını, savaş hazırlıklarını başlatmasını söyler. Ordu komutanlar eşliğinde dört bölgeye dağılır. Bütün maymunlar Sita'ya ulaşabilme umuduyla yola çıkar. Açlık ve susuzluk maymunları yormuştur. Hanuman ve Angada başında bulunduğu orduyu dinlenmesi için bir tepede bekletir. Angada, başarısız olduklarını ve dönmek yerine burada ölüm orucuna yatmayı önerir. Hanuman dışında tüm maymunlar ölüm orucuna yatarlar. Angada, Hanuman'a; *"Kaikeyi yüzünden Daşaratha öldü, Rama sürgüne gönderildi, Sita kaçırıldı, Catayu öldü. Şimdi sıra bizde. Karma kanunları çok güçlü"* der. Bu konuşmaları Akbabaların Kralı Sampati duyar ve maymunların yanına inerek Sita'nın kaçırılışını gördüğünü anlatır. Onlara yüz yocana (1300 km) uzaktaki Lanka adasında hapsedildiğini söyler.⁵³

Hanuman ve Agada orduyu alarak, okyanusun kıyısına gelirler ve Angada, Hanuman'dan oldukça yükseğe sıçramasını ister. Çünkü Hanuman, küçükken güneşi meyve sanarak göğe sıçramıştır. Bin yocana karşılığı sıçradığında İndra, ona şimşekle vurmuştur. Bu yüzden ona "çenesi olan" denir. Hanuman İndrayı, tanrı Brahma'ya şikâyet etmiştir. Bunun üzerine Brahma'da ona "savaşta yaralanmama" İndra ise "istemedikçe ölmeme yetisi" vermiştir. Bu güçleri sayesinde Hanuman, çok değerli bir maymundur. tanrı Vişnu'nun üç adımda evreni geçtiği gibi Hanuman'da sıçrayarak adaya geçer.

1.1.5. Sundra Kanda (Güzel Bölüm)

Hanuman, Mahendra dağında, tanrılara dualar okur. Dağın tepesine doğru ilerlediği sırada karşılaştığı ifrit ve devleri yenmeyi başarır. Mahendra dağından sıçrayarak Lanka şehrine geldiğinde güneş batmış ve ay çıkmıştır. Hanuman, kedi kadar küçülür. Kapıdan geçeceği sırada şehir bedenlenir ve Hanuman'a neden geldiğini sorar. Hanuman, şehri gezmek istediğini söyler. Dev ona; "tanrı Brahma, bu ülkenin bir maymun ziyaretinden sonra zapt edileceğini söylediğini bildirir. Şehre girebileceğini ve Canaka'nın kızını kurtarabileceğini" söyler. Hanuman şehri

⁵³ Biruni 30 yocananın 80 fersaha denk geldiğini söylemektedir. Edward C. Sachau, **AlBeruni's India**, Kegan Paul, Trubner Co. Ltd, London, 1910, C. I, s. 307

gördüğünde hayran kalır. Çirkin rakşasaların bu güzel şehirde yaşaması onun dikkatini çeker. Etrafı dolaşırken iki kuğunun çektiği göksel araba Pusphaka'yı görür. Bu araba sanatçı tanrı Vişvakarma tarafından yapılmış, saf altın camları olan, her tarafı mücevherle kaplı, rüzgârdan daha hızlıdır. Âlemde tek olan bu araba, tanrılar da bile yoktur. Hanuman, Sita'yı aramak için arabaya biner. Dualar okumaya başlayıp, etrafı gözetler ve Sita'nın bulunduğu koruluğu görür.

Sita'nın içinde bulunduğu tapınakta ve çevresinde dişi ifritler vardır. Hanuman, güzelliği ve soyluluğu ile Sita'yı fark eder ve bir ağaç tepesine gizlenir. Sita bu ağacın altında Vedalardan dualar okurken, sarhoş Ravana gelir, kendini ve krallığını över. Sita, ona başkalarının kadınlarıyla olmak felaket getirir, erdemsiz bir davranışta asla bulunmam, der, ancak Ravana bu sözlere çok sinirlenir. Sita'ya son iki ayının kaldığını hatırlatarak yanından ayrılır. Ravana'nın gitmesinden sonra Hanuman aşağıya iner ve Sita'ya, Rama'dan haber getirdiğini söyler. Sita, onu önce kılık değiştiren bir ifrit sanar ama Hanuman ona Rama'nın mühürlü yüzüğünü verir ve Rama'nın başından geçenleri anlatır. Sita ona inanır ve kocasının gelip onu alacağını duyunca mutlu olur. Bu sırada ifritler Hanuman'ı fark ederler ve hemen Ravana'ya haber verirler.

Tapındaki diğer ifritler maymunun etrafını sarar fakat Hanuman onları yenmeyi başarır. Haberi duyan Ravana, oğlu Akşa ve İndracit'i Hanuman ile savaşmaya yollar. Hanuman, Akşa'yı öldürür. İndracit ise Brahma'nın verdiği silahla onu vurur ve bağlayıp, Ravana'nın huzuruna çıkarırlar. Hanuman, ifrit kralına Sugriva'nın elçisi olduğunu ve savaşın kapıda olduğunu bildirir. Ravana elçi olduğu için onu öldürmez fakat onun yakılmasını emreder. Olanları duyan Sita, Hanuman'ı koruması için Ateş tanrısı Agni'ye dua eder. Ateş ve Rüzgâr tanrısının yardımı ile Hanuman, rakşasaların elinden kurtulur.

Hanuman kaçarken şehrin birçok yerini ateşe verir ama Sita'nın yanacağından korkup, yaptığından pişmanlık duyar. Hanuman, diğer maymunların yanına Mahendra dağına döner ve olanları Agenda'ya aktarır. Kişkindha'ya dönüp, iyi haberleri Rama'ya verirler. Sugriva, sadık maymunu Hanuman'a övgüler yağdırır. Rama'ya, Sita'yı gördüğüne dair mücevheri teslim eder ve Sita'yı kurtarmak için sadece bir ay sürelerinin olduğunu söyler. Rama ve Lakşmana, Hanuman'a şükranlarını sunarlar.

1.1.6. Yudha Kanda (Savaş Bölümü)

Hanuman'nın başarısı Rama'yı çok mutlu eder. Sita'nın bulunmasıyla Raghu soyu kurtulacaktır. Rama'nın aklına takılan tek şey maymun ordusunun okyanusu nasıl geçeceği. Sugriva bunu başaracaklarını söyleyip onu rahatlatmaya çalışır. Hanuman onlara şehir ile ilgili tüm bilgileri verir ve Rama da, Sugriva'ya ordusuna bir an önce emir verip, yola çıkmalarını söyler.

Lanka şehrinde ise Ravana, Hanuman'nın verdiği zarar ve gelecekte olacak savaş ile ilgili neler yapılabileceğini ifritlerle konuşuyordur. rakşasalar, Ravana'ya övgüler dizip, ordusu, silahları ve oğlu İndracit sayesinde savaşı kazanacaklarını söyler. Ravana'nın ağabeyi ise, tam tersine; sütü çekilen inekleri, huysuzlaşan hayvanları ve daha sayamadığı birçok uğursuz işaretleri örnek verip, Sita'nın Rama'ya teslim edilmesini söyler. Ravana ise ağabeyinin bu sözlerine kulak asmaz. Bu fikir ayrılığı, Ravana ve ağabeyi Vibhişana'nın yollarını ayırmalarına neden olur.

Vibhişana, Rama ve Lakşmana'nın olduğu yere dört adamıyla beraber gelip, onlara dostluğunu bildirir. Rama'ya yardım etmek için Vibhişana, rakşasaların zayıf noktalarını anlatır. Bunun karşılığında da Rama, savaştan sonra krallığı ona vereceğini söyler. Rama, üç gece kuşa otlarını serip, okyanusa tapınır. Okyanus bedenlenerek ortaya çıkar ve Lanka'ya geçmek için köprü kurulmasına izin verir.

Köprü maymunların yardımıyla yüz yocana uzunluğunda ve on yocana genişliğinde yapılarak beş günde bitirilir. Köprüyü kullanarak Rama ve ordusu Lanka'ya geçer. Ordu burada ikiye ayrılıp, kamp kurar. Ravana'ya haber vermesi için önceden tutsak ettikleri bir rakşasayı serbest bırakırlar. İfrit de olanları Ravana'ya aktarır. Ravana, tüm komutanlarına savaşma emrini verip, haremine çekilir.

Rama son kez savaş olmadan Sita'yı vermesi için Angada'yı, Ravana ile konuşmaya yollar. İfrit kralı bu teklifi geri çevirir ve dört ifriti Angada'nın üzerine yollar. Ama o ifritlerden kurtulmayı başaran Angada, Rama'nın yanına gelir. Bunun üzerine Rama, hücum emri verir ve savaş başlar. Tek tek yapılan dövüşlerde Hanuman, Lakşmana, Nala ve Anga'da; Ravana'nın ordu komutanlarını öldürür. Bu esnada Ravana'nın oğlu İndracit, Rama ile Lakşmana'ya Brahma'dan kazandığı okları fırlatır. Oklar yılanı dönüşüp, ikisini de sarmalar ve etkisiz hale getirir. Bu

sırada yardıma yılanların düşmanı olan aynı zamanda Vişnu'nun binek hayvanı olan Garuda gelir. Yılanlar korkudan, sarmaladıkları Rama ve Lakşmana'yı bırakarak kaçırlar. Bu esnada maymunlar ile ifritlerin savaşı devam etmektedir.

Komutanlarının öldüğünü duyan Ravana, savaşı kaybetmemek için ordusunu tekrar toparlayıp, başına geçip savaş meydanına gelir. İki ordu karşı karşıya geldiğinde, ilk atış Sugriva'yla başlar ve kocaman bir kayayı Ravana'nın arabasına fırlatır ama ifrit kral oklarıyla kayayı parçalar. Ravana'nın oku ile Sugriva sersemleyerek yere düşer. Daha sonra Lakşmana, Ravana'ya saldırır. Ravana, Brahma'nın verdiği kargı ile onu yaralar. Hanuman gördüklerine dayanamayıp, Ravana'ya yumruk atarak onu bayıltır. Hanuman Lakşmana'yı alıp, Rama'ya götürdüğünde, kardeşini yaralı gören Rama, Ravana'ya saldırıya geçer. Onu göğsünden vurur ancak hemen öldürmeyeceğini söyleyerek, sarayına dönmesini ister.

Ravana sarayına dönerken geçmişte yaşadığı bazı olaylar ve kehanetlerden dolayı, bunları yaşadığını düşünür. Babasını keder içinde gören Atikaya, ondan dövüşmek için izin alarak Rama'nın karşısına çıkar. Lakşmana bu meydan okumaya karşı çıkarak, Atikaya ile kendisi savaşır. Lakşmana, Brahma'nın silahını kullanarak, Atikaya'yı öldürür. Kardeşinin ölümünü duyan İndracit, ateş yakar. Kutsal dualar okuyup, ateşe sunaklar sunar. Edindiği silahlarla Rama ve Lakşmana'yı etkisiz hale getirir. Haberi babasına vermek için saraya geri döner.

Hanuman'nın Rişabha Dağın'dan topladığı dört otlar, Rama, Lakşmana ve yaralı maymunlar iyileşirler. Rama ve Lakşmana'nın yaşadığını gören İndracit tekrar savaş meydanına döner ve Lakşmana ile dövüşmeye başlar. İki de tanrıların verdiği silahları kullanıyorlardır. Lakşmana, İndra'nın okunu dua okuduktan sonra, yaya takar ve fırlatır. İndracit, başı koparak can verir. Tüm komutanlarını ve oğullarını kaybeden Ravana artık yalnız kalmıştır.

Savaş arabasını alarak Rama'nın karşısına çıkar. Savaşı izleyen İndra, Ravana'nın arabayla dövüşmesini adil bulmayarak, Rama'ya kendi arabasını yollar. Ravana, arabasını Rama'ya doğru sürdüğü sırada büyük ermiş Agastya, Rama'ya yaklaşıp, ondan Aditya ve Hridaya duasını okumasını söyler. Karşılıklı atılan oklarla dövüş gece gündüz devam eder. Rama'nın Brahma'dan aldığı özel bir oku vardır. Bu ok ile Ravana'yı göğsünden vurarak öldürür.

Rama erdemli bir davranışta bulunarak, artık düşmanlığı bittiği için Ravana'ya cenaze töreni yapılmasına karar verir ve söz verdiği gibi Vibhişana'yı kral ilan eder. Rama, Sita'ya artık kavuşacaktır fakat kalbinde ona karşı şüphe vardır. Halkına karşı sorumluluğundan dolayı Sita'nın ateş testinden geçmesini ister. Eğer bu testten geçerse Sita'nın masumiyetine inanacaktır. Testten geçen Sita'yı da alarak, orduyla birlikte Ayodhya'ya doğru yola çıkarlar.

1.1.7. Uttara Kanda (Bitiriş Bölümü)

Ayodhya şehrinde Sita ve Rama mutluluk içindedirler. Sita hamiledir ama ülkede halk Rama'ya onu layık görmüyordur. Savaşta başarıları ve karakteri konuşuluyordur. Rama, kardeşlerine kararını bildirip, karısı Sita'yı Valmiki'nin çile yerine gönderir. Lakşmana, Sita'yı Ganj kıyısına, ermişlerin yanına bırakır. Sita, ikiz çocukları Kuşa ve Lava'yı dünyaya getirir. Rama, Aşvamedha (at kurbanı) töreni düzenler ve Valmiki'yi de davet eder. Ermiş, Lava ve Kuşa'yı da alıp törene gelir. Çocuklar, Valmiki'den öğrendikleri Ramayana Destanı'nı okurlar. Rama, çocuklarını tanır ve Sita'yı tekrar eş olarak kabul ettiğini ilan eder. Sita, Rama'dan başka kimseye ait olmadığını söyleyince Toprak Ana, mücevherlerle süslü bir tahtı toprağı yararak çıkartır. Sita'yı oturtur ve dualar eşliğinde taht Sita'yla beraber toprağın içine girer.

Rama kederlenir çünkü tekrar Sita'yı kaybetmiştir fakat Brahma gelerek “sen Vişnu'sun, Sita ile gök katında yeniden buluşabilirsin” diyerek onu teselli eder. Bu sırada Lakşmana ormana çekilir ve orada ölür. Şakra bedeniyle göksel diyara geçer. Bütün tanrılar tanrı Vişnu'nun dörtte birini görünce sevinirler.

Lakşmana'nın ölümünün ardından Rama, Bharata'yı tahta çıkarmak ister ama o, Kuşa ve Lava'nın tahta çıkmasını uygun bulur. Ölüm bir çileci kılığında gelip, Rama'ya yeryüzündeki görevinin sonlandığını söyler. Rama da ölüm yolculuğuna çıkar. Elllerinde Kuşa otları, üstünde ipek elbiselerle Sarayu Nehrine doğru ilerler. Sağında tanrıça Lakşmi, solunda Toprak Ana bulunmaktadır. Rama, kardeşleri, vezirler, dostları hep birlikte bedenlerini bırakıp cennete (Svargaloka)⁵⁴ giderler.

⁵⁴ Devaların bulunduğu ve orayı yönettiği alem. W. J. Johnson, A Dictionary of Hinduism, s. 188.

1.2. DESTANIN YAZARI, TARİHİ VE ÖLÇÜSÜ

Ramayana Destanı, Hint kutsal metinleri içerisinde yer alan İtihasa (evvel zaman içinde)⁵⁵ kitaplardan biridir. Şairi ermiş Valmiki'dir. Destanın konusu ise; Rama-ayana yani Rama'nın hayat hikâyesi anlamına gelir. Aynı zamanda destan Rama'yı başkahraman yaparak Hinduizm içerisinde merkezi bir yere sahip olan Dharma üzerine konular işler.

Destanın şairi hakkında çok fazla bilgi mevcut değildir. Efsanevi bir isim olduğu düşünülse de geleneksel olarak Valmiki'nin, Koşala bölgesinde yaşadığına inanılır.⁵⁶ Onun hakkında efsanevi bir anlatıma, Ömer R. Doğrul'un çevirisiyle Ramayana destanında rastlamaktayız. Eserde Valmiki'nin destanı oluşturmada önceki hayatı şu şekilde anlatılmaktadır:

“Ratnakar⁵⁷ adında bir eşkiya vardır. Ormandan geçen kimselerin yollarını keser ve paralarını gasp ederek geçinir. Birgün karşısına rşi Narada çıkar ve ona da diğer kimselere yaptığı gibi ya canını ya malını sorusunu sorar. Ermiş de kendisini; züht hayatından sonra Vişnu'dan ölümsüz varlıklar arasına katılma hakkına sahip, Vişnu'nun müridi, halka doğru yolu göstermeye çalışan bir adam olarak tanıtır. Sonrasında malının olmadığı ama alabiliyorsa canını almasını söyler. Ratnakar da elinde bulunan tek şeyin ölümsüzlük olduğunu öğrenince, ölümsüzlüğün sırrını öğretmesini ister. Narada'da ona tanrı'ya sürekli dua etmesini, züht hayatını seçmesini ve çileci gibi yaşamasını söyler. Ölümsüzlüğe ulaşabilmek için; tanrı'dan yeryüzüne tekrar gelişinin hikâyesini öğrenip, bütün insanlığın okuyacağı, nesillerce konuşulacak bir destan yaratma lütfuna erişilebileceğini ona öğütler ve bu sözler üzerine Ratnakar eşkiyalığı bırakır.

Ratnakar, ilk olarak Ganj kenarına gider ve yoga yapmaya başlar. O ibadet ederken etrafı karınca yuvalarıyla örülür ve kendisi de bir yığın karınca gibi görünmeye başlar. Uzun bir ibadetin ardından tanrı Vişnu'nun Rama adıyla insan

⁵⁵ Walter Ruben, Hint Epopelerine Dair, A.Ü.D.T.C.F.D. Cilt IV, Sayı 2, T.T.K., Ankara, 1946, s. 153.

⁵⁶ Maurice Winternitz, Indian Literature, s.507.

⁵⁷ Ratnakar, “mücevher avcısı” anlamına gelmektedir.

kılığına girdiğini görür ve bunun üzerine ayağa kalkar. Etrafindaki karınca yuvalarını görünce “meğerse ben Valmiki⁵⁸ imişim der.”⁵⁹

Ayrıca Valmiki destanda 1. ve 7. kitaplarda destanın bir karakteri olarak karşımıza çıkmaktadır. Destanın Bala Kanda kitabında ulu ermiş Narada ile konuşmasıyla destan başlar:

कोन्वस्मिन्साम्प्रतं लोके गुणवान्कश्च वीर्यवान् ।

धर्मज्ञश्च कृतज्ञश्च सत्यवाक्यो दृढव्रतः ॥

*Kim bu dünyada mükemmel niteliklerle donatılmış;
Dharma sahibi, iyilik bilen, sözünün eri olan muhteşem insan?*

चारित्र्येण च को युक्तस्सर्वभूतेषु को हितः ।

विद्वान्कः कस्समर्थश्च कश्चैकप्रियदर्शनः ॥

*Kim bu tüm canlılara yardım etmeyi seven, her şeyi bilen,
yetenekli, hoş görüntüsü olan, iyiliği yöneten kişi?*

आत्मवान्को जितक्रोधो द्युतिमान्कोऽनसूयकः ।

कस्य बिभ्यति देवाश्च जातरोषस्य संयुगे ॥

*Cesaretli, öfkesini yenmiş, görkemli, fesattan mahrum olan,
kızdırıldığında göksel varlıkların bile korktuğu kişi kim?*

Son bölümde ise Rama'nın karısı Sita, Valmiki'nin çile yerine gidip ona sığınır, çocuklarını burada doğurur ve onlara Ramayana'yı ezberleten kişi olarak Valmiki tekrar karşımıza çıkmaktadır.

⁵⁸ Valmiki, “karınca yuvalarına bürünen adam” anlamına gelmektedir.

⁵⁹ **Ramayana Destanı**, çev. Ömer Rıza Doğrul, Nakışlar Yayınevi, İstanbul, 1975, ss. 11-15.

Destanın ne zaman yazıya geçirildiğine dair kesin bir tarih bilgisine sahip değiliz. Destanda da geçtiği üzere – Valmiki'nin Lava ve Kuşa'ya Ramayana'yı ezberlettiği ve Rama'ya törende anlattıkları gibi - Ramayana sözlü gelenekle aktarılmıştır.

Hindu geleneğine göre, Vişnu'nun Rama olarak bedenlenişi ve yaşanan olaylar 4 mitik çağdan⁶⁰ ikincisi olan *Tretayuga*'da vuku bulmuştur.⁶¹

Ramayana'nın yazıya geçirilip bitirilişi yaklaşık MÖ 2. yüzyıl olarak kabul edilmektedir.⁶² Yazıya geçirilene kadar sözlü olarak devam eden destan “Kavya” adı verilen “süslü şiirsel anlatım tarzının” ilki olarak ve yazarı sayılan Valmiki de bunun ilk ustası, yani “Adi Kavi” olarak kabul edilir.⁶³

Destan Sanskrit dilinde yazıya geçirilmiştir. Ortalama 24.000 beyittir (şloka) ve 7 kitaba (kanda) bölünmüştür. Destanın üç düzeltilmiş nüshası vardır: (I) Kuzey-Doğu Hint (Keşmiri), (II) Bengal Versiyonu ve (III) Bombay Versiyonu'dur.⁶⁴ Her bir düzeltilmiş nüsha yaklaşık beyitlerin üçte biri kadar diğer ikisinden farklıdır. Bombay versiyonu metnin en eski formunu ihtiva etmektedir.⁶⁵

MÖ 300 - MÖ 100⁶⁶ yılları arasında yazıya geçirilen eserler dikkatle incelenmelidir. Çünkü içerdiği konular genellikle toplumun şekillendirilmesine yöneliktir. Ramayana Destanında olduğu gibi diğer eserlerde de (örneğin Şastralar) çeşitli kastleardaki kişilerin yapması gereken ödev ve sorumluluklardan bahsedilir. Erdemli bir kralın ülkesini nasıl yöneteceği, farklı kastleardaki kadın ve erkeklerin nasıl davranması gerektiği, karı-kocanın vazifeleri, hayat, ölüm, karma, yeniden doğuş, cinsel hayata ilişkin kurallar ve yasaklar gibi günlük hayata dair ayrıntılar ele alınır. Özünde dharma inancı yer alan Hindu yaşam tarzını ve ahlakını yönlendirici eserlerdir.

1.3. DESTANIN YAYILDIĞI BÖLGELER VE UĞRADIĞI DEĞİŞİMLER

⁶⁰ Bu devirler/çağlar; Satyayuga, Tretayuga, Dvaparyuga ve Kaliyuga'dır.

⁶¹ Velcheru Narayana Rao, “Ramayana”, ER, C. XI, s. 7617.

⁶² Korhan Kaya, **Hint Destanları**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2002, s. 15.

⁶³ **Ramayana Destanı**, çev. Korhan Kaya, İmge kitabevi Yayınları, Ankara, 2002, s. 11.

⁶⁴ Winternitz, Indian Literature, s. 498.

⁶⁵ Arthur Macdonnell, **A History of Sanskrit Literature**, D. Appleton and Company, New York, 1900, s. 303.

⁶⁶ Walter Ruben, Hint Epopelerine Dair, s. 153.

Ramayana Destanı sadece Hint kültürünü değil bütün Asya'yı etkilemiştir. Rama'nın hikayesine dilbilimsel açıdan baktığımızda yayıldığı dilleri şöyle sıralayabiliriz: Annamesa dili, Balinesa dili, Bengalce, Kamboçya dili, Çince, Gucerat Dili, Cava Dili, Kannada Dili, Keşmirce, Khotanese, Laos Dili, Malezyaca, Oriya Dili, Prakrit, Sanskrit, Santali, Singalaca, Tamilce, Teluguca, Taylandca, Tibetçe'dir. Ayrıca Batı dillerine⁶⁷ ve Türkçeye de çevrilmiştir. Ramayana Destanı yaklaşık 2500 yıllık geçmişe sahip olmasına rağmen o kadar büyük bir popüleritesi vardır ki halen değişik varyasyonları üretilmektedir.

Uzmanlar Ramayana'nın sadece Valmiki tarafından yazılan bir eser olmadığını, aynı zamanda Güneydoğu Asya'daki çeşitli kültürlerin öne çıkan bir yönü olduğunu ileri sürmektedir.⁶⁸ Ramayana sadece basit bir hikâye şeklinde değil aynı zamanda dans-drama, oyunlar, heykeller ve şiir şeklinde de ortaya çıkar.⁶⁹ Çin, Tai ve Bali gibi birçok Güneydoğu Asya kültürü Ramayana ve onun mesajlarını drama, sanat ve öykü olarak kültürel miraslarına dâhil etmiştir.⁷⁰ Uzmanlar, bir grubun veya kültürün, destan üzerine yaptıkları yorumlarını ve düşüncelerini yegâne doğru olarak kabul ettirmeye çalıştıklarında Ramayana geleneğinin yanlış ve eksik anlaşılacağını ileri sürerler.⁷¹ Güneydoğu Asya'daki kültürlerin birçoğu Ramayana'yı günlük hayatlarında bir rehber olarak kabul etmektedirler. Hindistan'da ise Ramayana, dharmik öğretinin bir kılavuzu olarak görülmektedir. Yine uzmanlara göre, Ramayana'ya ait bölgesel yorumların söz konusu toplumlardaki kast, ırk ve cinsiyet algısının anlaşılmasında kullanılabileceğini ifade ederler.⁷² Böylece insanlar kendi deneyimleriyle Ramayana'nın çizdiği ideal insan tipini birleştirerek hayatlarına uygulayacaklardır.

Bilimsel dünyada Ramayana'yı inceleyen iki farklı model vardır. İlk model Valmiki'nin yorumunun Ramayana'nın otoriter anlatımı olduğu varsayımına

⁶⁷ Paula Richmann, **Many Ramayanas**, University of California Press, Los Angeles, 1991, s. 24.

⁶⁸ Mandakranta Bose, **The Ramayana Revisited**, Oxford University Press, New York, 2004, s. 6.

⁶⁹ Paula Richman, **Many Ramayanas**, s. 24.

⁷⁰ Mandakranta Bose, **The Ramayana Revisited**, s. 6.

⁷¹ Paula Richman, **Questioning Ramayanas: A South Asian Tradition**, University of California Press, Los Angeles, 2001, s. 21.

⁷² Mandakranta Bose, **The Ramayana Revisited**, s. 6.

dayanmaktadır ve sonra diğer türler ile onların orijinal anlatımdan nasıl uzaklaştığına bakar.⁷³ Bu görüş Valmiki'nin Ramayana'sının yüzyıllar boyunca pek çok anlatının üzerinde ne kadar etkisinin olduğunu gösterir. Bu modelin ana odağı, Valmiki'nin metnin orijinal olduğunu ve peşinden gelen tüm diğerlerinin onun kolları olduğunu farz eden, doğrusal bir tarzdaki silsiledir. Bu modele karşın, A. K. Ramanujan, “Birçok Ramayana” denilen yeni bir model geliştirmiştir. Bu model, Ramayana'nın bütün anlatımlarının geçerli olduğu ve Valmiki'nin Ramayana'sının farklı biçimleri olarak görülmemesi gerektiği çünkü sadece bir tane doğru Ramayana olduğu varsayımına dayanmaktadır. Ramanujan, Ramayana geleneğinin her bir yazarı veya anlatıcısının “*Ramayana geleneğine (havuzuna) daldığını ve eşsiz bir kristalleşme, eşsiz bir doku ve taze içerik ile yeni bir metin meydana getirdiğini*” belirtmiştir. Bu model bir hiyerarşiyi takip etmez ve çeşitlemelerine rağmen Rama'nın hikâyesinin pek çok anlatımını geçerli kılar ve sadece yazılı türlerini değil ayrıca danslarda ve dramalarda oynananları, sanat veya heykel aracılığıyla görsel olarak gösterilenleri ve sözlü olarak aktarılanları da içerir.⁷⁴ Bu modeller, uzmanların Ramayana çalışmasını çeşitli yerlerdeki çok sayıda çeviri ve tercüme sayesinde yapılandırılmış bir tarzda sürdürmelerine yardımcı olmak için geliştirilmiştir.

Ramayana'nın farklı anlatımlarından birinin Kampan'a ait olduğuna inanılmaktadır ve Rama hikâyesinin Tamil yorumudur. Kampan'ın, bütün Rama hikâyesi boyunca dokuduğu ve destanın parçası yaptığı bölgesel halk geleneklerini içerdiği düşünülmektedir.⁷⁵ Kampan'ın eserinin çalışması aracılığıyla, Valmiki'nin aksine Kampan'ın çok daha fazla dramatik olduğu ve eseri boyunca canlı, anlamlı semboller kullandığı bulunmuştur. Bu iki eser arasındaki bir diğer göze çarpan fark ise, Valmiki'nin eserinde Rama'nın, tanrı'nın bir bileşimi ve insan bedeniyle sıkıştırılmış bir erkek olarak görülmesidir. Valmiki'nin tersine, Kampan Rama'yı iyi ve kötü arasındaki farkı düzeltmek için getirilen saf bir tanrı olarak betimler. İki metin arasındaki farklılığın özel bir örneği Ahalya'nın baştan çıkarıcılığıdır. Valmiki sahneyi, Ahalya tanrı Indra tarafından gönüllü olarak baştan çıkarılmış olarak betimlerken, Kampan Ahalya'nın yanlış bir şeyler yaptığını ancak aşk ilişkisinin

⁷³ Paula Richman, Questioning Ramayanas, s. 3.

⁷⁴ Paula Richman, Questioning Ramayanas, ss. 4-5.

⁷⁵ Paula Richman, Many Ramayanas, s. 31.

yasak mutluluğuna karşı koyamadığını anladığını ima eder. Bunlar, Rama hikâyesinin betimlemelerinde Valmiki ve Kampan'ın nasıl farklı olduğunun birkaç örneğidir.

Ramayana'nın bir anlatımı da Paumacariya denilen Caynist anlatımıdır. Hikâyenin odağı Hindu değerlerinden ayrılır ve Brahminlerin Ravana'ya nasıl kötü davrandığına dikkat çeker. Caynist anlatımının odağı Ravana'dır. Ravana'nın soyunu ve tarihini anlatarak hikayeye başlar.⁷⁶ Okur, Ravana'nın karşılaştığı zorlukların farkına varır, ona şefkat duyar. Bu anlatımın bir diğer önemli parçası da Lakşmana ile Ravana'nın, pek çok reenkarnasyonları boyunca tekrar tekrar karşı karşıya gelip savaşmaları klasik bir kahraman ve onun ezeli düşmanı hikayesidir. Bu anlatımda Rama, Ravana'yı öldürmez onu serbest bırakır, günahlarının bedelini ödemesi için Ravana'nın infazını Lakşmana'ya bırakır.⁷⁷ Ayrıca bu anlatım, maymunları aslında Ravana ile bağlantılı olan göksel bir varlıklar grubu olarak betimler. Bu, anlatıldığı bölgenin değerleri ile kültürüne dayanarak Ramayana'nın birçok farklı yolla nasıl anlatılabileceğinin bir diğer örneğidir.

Ramayana'nın Güneydoğu Asya örneğinden biri de Ramakriti'dir ve birçok Tai kralı, hikâyenin Tayland'da saygı duyulmasından dolayı Rama adını almaktadır.⁷⁸ Rama'nın hikâyesinin Tai anlatımı, Sita sürgündeyken Suparnakha'nın kızı Sita'dan intikam almak için onu Ravana'nın resmini yapmaya zorlar. Bu resmi bulan Rama öfkelenir ve Sita'nın öldürülmesi emrini verir, ancak Lakşmana bunu yerine getiremez ve sadece Sita'yı ormanda bırakır. Hanuman birçok kadına sahip çok çekici bir adam olarak betimlenirken diğer anlatımlarda dini nedenlerden ötürü evlenmeyen bir erkek olarak düşünülür. Caynist anlatımıyla birlikte bu Tai anlatımı okuyucunun, Ravana'nın şefkatli davranışlarını ve Sita'yı aşk yüzünden kaçırdığını anlamasına neden olur. Tai anlatımının odağı, savaş sahneleri ve silahlar üzerinedir. Bunun, savaş dolu Tai tarihinin bir sonucu olduğu düşünülür.⁷⁹

Ramayana'nın, şarkı şeklini almış ve Kannada'da anlatılan Güney Hindistan halk anlatımı Sita'ya hikâyede baş kadın kahraman olarak rol verir ve öykünün çoğu

⁷⁶ Velcheru Narayana Rao, "Ramayana", **ER**, C. XI, s. 7609.

⁷⁷ Paula Richman, *Many Ramayanas*, s. 35.

⁷⁸ Paula Richman, *Many Ramayanas*, s. 37.

⁷⁹ B. B. Lal, **Rama**, Aryan Books International, New Delhi, 2008, s. 12.

Sita'nın doğumuna, evlenmesine ve sürgününe odaklanır. Bu anlatımda Ravana, Ravula olarak bilinir ve mango yediği yerde Şiva ile karşılaşır. Mangoyu karısı Mandorari ile paylaşması gerekir ki karısı hamile kalabilsin. İtaatsizlik ederek Ravula bütün mangoyu kendisi yer ve sonra hamile kalır. Şiva'da onu bu itaatsizliğinden dolayı cezalandırır. Bunun üzerine Ravula, Sita'yı hapsirarak dünyaya getirir ve sonra onu sarıp sarmalayarak bir araziye bırakır. Ravula, Sita'yı, onun toprakta bulunduğu yer olan Canaka'nın arazisine bırakarak biter (Sita'nın toprakta bulunma hadisesi sıklıkla yaşamının başlangıcı olarak görülür ve diğer anlatımlarda Ravana'nın kızı olduğu düşünülmez). Sita bu anlatımda Ravula (Ravana)'nın kızı olarak görülür ve bu diğer bazı anlatımlarda da bulunabilir.⁸⁰ Ramayana'nın bu anlatımı daha çok Sita'nın soyuna, tarihine ve yaşam olaylarına odaklanır. Ramayana'nın birçok farklı anlamı olduğu ve çeşitli yollarla ona katılanların yaşamlarına dokunabildiği açıktır.⁸¹

Örneklerde de görüldüğü üzere Ramayana'nın Güney ve Güneydoğu Asya'da yaygın birçok türü bulunmaktadır. Sadece bir Hindu destanı değil aynı zamanda tüm dünyada anlatılan ve günümüzde yararlı olduğu düşünülen bir hikâyedir. Ramayana'nın anlatıldığı ve bölgenin kültürüne göre şekillendirilebildiğini ve biçimlendirilebildiğini görmekteyiz.

1.4. DESTANDAKİ KARAKTERLER VE AHLAKİ YAPI

Ramayana destanındaki karakterler hem sosyolojik hem de dini açıdan önemlidir. Karşılaştığı olaylara verdiği tepkiler dini; halkın öğüt niteliğinde olan bu davranışları sahiplenip uygulamaya çalışması ise sosyolojik yanı olarak yorumlayabiliriz.

1.4.1. Rama

Rama hem erdemli bir savaşçı hem de dindar ve sadık bir kişiliğe sahiptir. Vedaları ve Şaddarşana'yı (altı felsefe görüşü) bilir, her zaman dürüstlüğü, adaletin, güvenin temsilciliğini yapar. Brahma onu şu şekilde anar:

⁸⁰ Paula Richman, *Many Ramayanas*, s. 37.

⁸¹ Mandakranta Bose, *The Ramayana Revisited*, s. 2.

*“Rama! Sen tanrı Vişnu’sun Sen asla bozulmaz, parçalanmaz ve yıkılmaz olansın. Dünyaların ötesindesin. İnsanlar senin kökenini ve kimliğini tam anlamıyla bilemezler. Mahiyetini bütün yönleriyle kavrayamazlar. Sen her varlıkta görünürsün. Bütün mevcudatı korursun, gözetirsin ve yeryüzünü ayakta tutarsın.”*⁸²

Rama’nın savaşçı karakterine rağmen itiraz etmeyip sürgüne gitmiş olmasını Walter Ruben şu şekilde yorumlamıştır: “Tıpkı Şakyaların⁸³ atalarından birinin, yani Buddha ailesinden bir üyenin başına gelmiş olduğu gibi Rama da fena bir üvey ana tarafından sürgün edilmiştir.”⁸⁴ Rama’nın bu davranışında gizli ya da bilinçaltı bir Buddhist etkinin varlığından da söz etmek mümkündür. Nitekim Ramayana Destanında geçen bir konuyu Buddhist edebiyatta da görmekteyiz.⁸⁵ Destanın geneline hâkim olmasa da Buddhist etki görülmektedir. Weber’e göre Buddhizmin kuvvetli bir şekilde etkisi altına aldığı bir ülkede Buddhist olmayan bir yazar tarafından yazılmış bir destan kahramanın, savaşçı bir karakterden öte Buddhist bir keşiş karakteri taşımasının anlaşılabilir olduğunu söylemiştir.⁸⁶ Sözlü gelenekle başlayan destanın anlatımı daha sonraya yazıya geçirilirken değişimlere uğramış olma ihtimali yüksektir.

Rama’nın doğuştan gelen bazı niteliklerinin (erdemli, saygılı, dürüst, dindar) yanı sıra, rişi Vişvamitra, kendisini geliştirip yetiştirmesine yardımcı olmuş ve çeşitli silahlar elde edip büyük savaşa hazırlanmasında etkili olmuştur.

Bugünkü perspektifle ve ilk bakışta ahlaki gelmeyecek ama sonrasında açıklamalarıyla ikna eden Rama’nın göze çarpan iki olayı vardır. Bir; Maymun Sugriva ile kardeşi Vali savaşırken, Sugriva’nın tarafında olduğundan ikisi savaşırken Rama savaşa müdahale eder ve Vali’yi arkasından vurur. Oysa erdemli bir kişi birini arkasından vurmamalı göğüs göğse savaşmalıdır. Rama bu karakterde biri değildir çünkü sadece dostları arasında değil düşmanlarınca da dürüstlüğü,

⁸² Ramayana, 6. 105: 12-25.

⁸³ Buddha’nın bağlı olduğu soy.

⁸⁴ Walter Ruben, **Eski Hind Tarihi**, Ankara, 1942, s. 175.

⁸⁵ Buddhist külliyatta Dasaratha Cataka olarak geçer. Bu konuyu tezin Nastikacılar başlığı altında inceledik.

⁸⁶ Maurice Winternitz, Indian Literature, s. 510.

yiğitliği, adaletli oluşu ile tanınmaktadır. Vali bu hareketinden dolayı Rama'yı kınamaktadır:

हत्वा बाणेन काकुत्स्थ माम् इह अनपराधिनम् |

किम् वक्ष्यसि सताम् मध्ये कर्म कृत्वा जुगुप्सितम् ||

“Sen soylu birisin, nasıl olur da ben başkasıyla dövüşürken
beni okunla vurursun?”⁸⁷

राजहा ब्रह्महा गोघ्नः चोरः प्राणिवधे रतः |

नास्तिकः परिवेत्ता च सर्वे निरय गामिनः ||

“Sen ki kral katili, Brahmin düşmanı, inek öldüren, hırsız, ateist (nastika)
Ağabeyinin eşini kaçıran. Bu yüzden cehenneme gitmeyi hak ediyorsun.”⁸⁸

Rama'nın yaptığı eylemin bir gerekçesi vardır. Vali zamanında kardeşi Sugriva'nın karısı Ruma'yı kaçırmıştır. Onu arzulaması erdemsizliktir. Bundan dolayı cezalıdır. Ayrıca Rama'ya göre Vali bir maymundur ve avlanmasında sakınca yoktur. Yaptığı davranışın asıl nedeni ise dostlarına olan sevgisi ve bağlılığından dolayı müdahale etmiştir.

Rama ile Ravana'nın arasındaki savaşın çıkma sebebi de karısını kaçırmamasından dolayı olmuştur. Savunmasız bir kadını kaçırmış ve evli bir kadına şehvetli gözlerle bakması ve elde etme arzusu duyması erdemsiz (adharma) bir davranıştır. Nitekim Ravana'nın sonu da Vali gibi olacaktır.

Diğeri ise Sita'ya karşı olan tutumudur. Sita'nın ne kadar sadık bir eş olduğunu bilmesine rağmen Ravana'nın elinden kurtardıktan sonra onun masumiyetini ölçmek için ateş testine girmesini ister. Sita'nın zor durumda kaldığını gören İndra, Rama'ya yaklaşıp: “Ey Rama, sen tanrı olduğun için Sita'nın masum olup olmadığını bilmen gerekmez mi? Neden böyle bir işkence ve sorgulama gereği

⁸⁷ Ramayana, 4. 17: 35.

⁸⁸ Ramayana, 4. 17: 36.

duyuyorsun?”⁸⁹ diyerek sitemde bulunur. İndra burada Rama’yı bütün evrenin yaratıcısı olarak betimler ve bilgi bakımından en donanımlı kimse olarak tarif eder.

Sita ateş testine tabi tutulur. Rama geçeceğinden emindir. Fakat kendisinin emin olması yetmez halkın da bunu görmesi gerekmektedir. Halkın şüphe duyacağı bir kral ve onun eşi nasıl hükümdar olabilir? Rama, hiçbir konuda, şüphe duyulan ya da kötü örnek teşkil eden bir önder olmak istemez.

Rama, düşmanı Ravana’ya karşı dahi merhametli davranış sergilemiştir. Savaş esnasında baş düşmanının dinlenmesine izin vermiştir. Ayrıca öldükten sonra da cenaze töreninin yapılmasına izin vermiştir:

एषोहिताग्निश्च महातपाश्च | वेदन्तगः कर्मसु चाग्र्यशूरः |

एतस्य यत्प्रेतगतस्य कृत्यं | तत्कर्तुमिच्छामि तव प्रसादात् ||

O her zaman kutsal ateşi yaktı. Dini ritüelleri yerine getirdi.

Kutsal kitapların ve Vedalar’ın tamamına hakimdi.

*Öbür dünyaya ulaşması için cenaze töreninin yapılmasına izin veriyorum.*⁹⁰

Ramayana destanı özellikle Güneydoğu Asya olmak üzere birçok kültürü etkisi altına almıştır. Rama bu coğrafyayı etkilediği kadar onun başka coğrafyadan geldiği düşüncesi de söz konusudur. Bu bakımdan tezimizin konusu itibariyle fazla dışına çıkmadan bu konuda Rama’nın diğer kültür ve geleneklerdeki yansımalarına değinmeyi uygun gördük.

İslam öncesi İran inancı ile Hinduizm arasında benzer terimler ve inançlar söz konusudur. Bunlardan birisinin de Rama olduğu düşünülebilir. Zend Avesta’da Yima olarak geçen Hinduizm’deki Rama ile benzer karakter özelliklerine sahip bir kişiden bahsedilir.

“Zerdüşt, yüce Yaradan Ahura Mazda’ya sordu: Sohbet ettiğin ilk insan kimdir?

⁸⁹ Ramayana, 6. 105: 5.

⁹⁰ Ramayana, 6. 109: 23.

Ahura Mazda cevap verdi: Yiğitlerin başında yer almış olan yakışıklı Yima'dır.

Ben ona, bana ait olan âlemlere göz kulak olmasını söyledim ve ona iki ağzı keskin altın bir kılıç verdim, bir zafer kılıcı.

Yima güneş yolunda ilerledi ve yiğit insanları, yaratılıştan saf olan ünlü Airyana-Vaeca'da birleştirdi."⁹¹

Rama adı çok eskiye dayanan ve birçok kültürde dilsel yönden harf değişimleriyle kullanılan bir isimdir. Tezimizin kahramanı Rama, diğer kültürlerden bazı kahramanlar ile karakteristik yönden bazıları ile de sadece isim benzerlikleri yönünden benzerlik taşımaktadır. Örneğin Anadolu'da Hititlerde Rama ismine rastlanmaktadır.⁹² Mısır'da ise Ra ile bağlantılar kurulabilir. İskitlerde Rama'nın hikâyesi anlatılmakta,⁹³ İskitler ise Tevrat'ta geçmektedir.⁹⁴ Hatta zorlama yorumlarla Rama kelimesi Kitabı Mukaddes'e ait buluntulardan (Ab-Ram) dahi çıkarılabilir.⁹⁵

Karakter yönünden Rama, Şahname'deki Cemşid'e benzetilebilir. Cemşid'in tahta çıkışı bahar bayramı olan nevrüza denk gelmektedir. Aynı şekilde Rama'nın Ayodhya'ya dönmesi de bahar bayramı Divali'ye denk gelmektedir. Keza Homeros'un Odysseus karakteriyle de benzer motifler taşımaktadır. Kaçırılan kraliçenin peşinden yapılan yolculuk ve savaş gibi örneklendirebiliriz. Bu konular ayrı bir tez başlığı veyahut makale olarak ele alınabileceğinden ve tezimizin konusu dışına çıkaracağından dolayı sadece bu birkaç saptama yapmakla yetiniyoruz.

1.4.2. Sita

⁹¹ Zend Avesta (Vendidad-Sade, me Fargard), Aktaran Edouard Schure, Büyük İnisiyeller, s. 35.

⁹² Şru Rama olarak geçmektedir. Ankara Kültepe Tabletleri tablet no 72, Bkz. Emin Bilgiç, **Ankara Kültepe Tabletleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1990, s. 90

⁹³ Rama'nın Ari olduğu ve Hindistan'a Ari istilasının başladığı dönemde kabileye lider olarak girdiği öne sürülmektedir. Bkz. Edouard Schure, **Gizemler Kitabı**, çev. Ahmet Güngören, Ea Yayıncılık, İstanbul, 2003, ss. 17-18; Ayrıca Bkz. Ekrem Memiş, **İskitlerin Tarihi**, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 1987.

⁹⁴ Genesis (Yaratılış Kitabı), X, 2-3.

⁹⁵ Bkz. K. Van Der Toorn, "Ram", **Dictionary of Deities and Demons in the Bible**, Ed. Bob Becking ve diğerleri William B. Eerdmans Publishing, Cambridge, 1999, s. 687.

Rama'nın karısı Sita da -tıpkı Rama'nın Hint halkının örnek teşkil eden erkek modelini oluşturduğu gibi- erdemli kadın örneği oluşturur. Adı saban izi anlamına gelmektedir. Kral Canaka Sita'yı sabanla toprağı sürerken sabanın açtığı yarıktaki bulmasından dolayı bu ismi vermiştir.⁹⁶ Ruben'e göre ise Rama'nın karısı Sita'nın bir kraliçe değil çiftçilerin taptığı eski bir tarla ve ziraat ilahesidir.⁹⁷

Evlilik çağına geldiğinde Sita'yı evlendirmek için yarışma düzenleyen kral Canaka, Şiva'nın yayını gerebilen birisi olması şartını koyar.⁹⁸ Nice kral ve prens denediyse de bu yayı geremezler ta ki sıra Rama'ya gelinceye kadar. Rama yayı germekle kalmaz hatta kırar, Kral Canaka'da sözünde durur ve Sita ile Rama'yı evlendirir.

पश्यताम् नृ सहस्राणाम् बहूनाम् रघुनन्दनः ।

आरोपयत् स धर्मात्मा स लीलम् इव तत् धनुः ॥

*Binlerce erkeğin şahitliğinde doğru düşünceli Rama,
Raghu'nun mirası yayı kolay bir şekilde gerdi.⁹⁹*

Rama sürgüne gönderilirken Sita saray yerine Rama'nın yanını seçmiştir. Ona göre; “Bir kadının gerçek koruyucusu ne anne ne baba ne oğul ne kız arkadaşları ne de kendisidir; gerçek koruyucusu yalnızca kocasıdır.”¹⁰⁰

Her zaman Rama'ya sadık kalan bir eş profili çizmektedir; gerek sürgüne giderken gerekse orman hayatında. Hatta Ravana tarafından tehdit edildiğinde bile canı pahasına bu tutumu sergilemiştir. Sita orman hayatında Rama ile çeşitli çile yerlerini dolaşır. Çileci ermişler Rama'dan yardım istemişlerdir. Rama bu isteği kabul etmiştir. Sita ise Rama'dan, devleri, kötü ruhları öldürmesini fakat suçsuz

⁹⁶ Ramayana, 1. 6: 13b-14a.

⁹⁷ Walter Ruben, Hint Epopelerine Dair, s. 155.

⁹⁸ Şiva'nın yayı da Linga gibi gücü temsil etmektedir. Yunan mitolojisindeki Herakles'de olduğu gibi Rama'nın yayı girmesi maddi ve manevi gücü simgelemektedir. Bkz. J. E. Cirlot, A Dictionary of Symbols, s. 31. Ayrıca “yay” motifi Eski Türklerde de oldukça önemli bir motiftir. Altın yay Oğuz Kağan Destanında hükümdarlık için bir nişane olarak gösterilmektedir.

⁹⁹ Ramayana, 1. 67: 16.

¹⁰⁰ Ramayana, 2. 27: 3.

canlılara dokunmamasını istemektedir.¹⁰¹ İkisinin de tek düşüncesi vardır: “Dharma”ya uygun davranmak ve “Adharma”¹⁰²dan kaçınmaktır.

Sita’nın göstereceği en büyük erdem yani Dharma, Rama’ya sadık kalmaktır. Sita sadık kalmasını ateş testine girerek kanıtlamıştır. Bu olay erdemli ve iffetli bir kadın olduğunun en büyük kanıtıdır. Rama, Sita’ya güvenmesine rağmen halkı için iffetini koruduğu durumu kabul edemez. Halk Sita’yı kabul etmemektedir. Sita ormana sürgüne gönderilir. Sita, destanın yazarı Valmiki’nin çile yerinde gelmekte ve burada ikiz oğlu olan Kuşa ve Lava’yı doğurur. Çocukları eğiten Valmiki onlara Ramayana’yı ezberletir. Ayodhya’ya gelen çocuklar Rama’nın karşısında destanı anlatırlar. Rama kim olduklarını öğrendiğinde Sita’yı tekrar yanına çağırır. Fakat tekrardan halkın önünde testten geçmesini ister. Sita da bunu kabul eder. Toprak Ana’ya yakarak eğer erdemli, iffetli ise onu yanına almasını ister. Nitekim böyle de olur. Destanda Sita karakteri Toprak Ananın onu almasıyla göksel varlıklar arasında yerini almış olur.¹⁰³

Destanda Sita nasıl bir eş olunacağını, sadakatin, iffetin ne kadar önemli olduğunu, canlılara zarar verilmemesi konusunda hassas olması gerektiğini göstermektedir. Sita Rama’ya gönülden bağlıdır. Gözünü kırpmadan ölüme gidecek kadar hem âşık hem de sadık bir eştir.

1.4.3. Lakşmana

Diğer önemli bir karakter ise Lakşmana’dır. Rama’nın kardeşi olarak çıkan bu karakter, Rama’nın en büyük destekçisi ve yardımcısıdır. Doğumundan dünyadan ayrılışına kadar her daim Rama’nın yanında olmuştur. Sürgüne giderken yanındadır, savaşırken yanındadır. Rama’nın sürgüne gitmemesi gerektiğini, tahtın gerçek sahibinin o olduğunu düşünmektedir. Bu konuda ona taht için savaşmasını öğütlemiş fakat cevap olarak Rama babasının sözünü çiğnemeyeceğini, bunun erdemsiz

¹⁰¹ Ramayana, 3. 9: 3-4a.

¹⁰² Adharma, Dharma kavramının Sanskrit dilinde “a” ön ekini alarak olumsuz yapılmış halidir. Anlam olarak erdem dışı, ahlak dışı, günah anlamlarına gelir.

¹⁰³ Ramayana 7. 97: 10.

(Adharma) davranış olduğunu söylemiştir.¹⁰⁴ Teklifini kabul etmemesi üzerine onunla geleceğini, Rama olmadan cennetin bile boş olacağını söylemiştir.¹⁰⁵

Sita nasıl bir sadık eş portresi çiziyorsa, Lakşmana da o şekilde sadık bir kardeş portresi çizmiştir. Rama'yı kendisine örnek almış ve yapacağı her eylemi danışmıştır.

परवान् अस्मि काकुत्स्थ त्वयि वर्ष शतम् स्थिते ।

स्वयम् तु रुचिरे देशे क्रियताम् इति माम् वद ॥

*Yüz sene yaşasam yine de sana danışacağım,
Yeri sen göster ve bana ne yapmam gerektiğini söyle.*¹⁰⁶

On dört sene sürecek olan sürgün hayatı boyunca Rama ve Sita'ya hizmet etmiştir. Hiç yerinmeden onlara ormanda, çile yerlerinde kulübeler ve yemekler yapmış, meyve ve çiçek toplamıştır. Rama da Lakşmana'ya güvenmiş hatta karısını emanet etmiştir. Ormanda iken Sita bir geyik görmüş ve Rama'dan bunu getirmesini istemiştir. Rama geyiğin peşinden giderken Lakşmana'ya Sita'nın yanında kalmasını, ona göz kulak olmasını istemektedir. İfrit geyik kılığına girmiştir ve Sita'yı kaçırmak için yapılan bir oyundur. Rama geyiğin peşinden gittikten sonra sesler işitilir ve Rama'nın yardıma ihtiyacı varmış gibi gösterilir. Bu duruma inanmayan Lakşmana aldırış etmez. Fakat Sita Lakşmana'ya sitem eder: “*Sen ağabeyinin düşmanı mısın? Neden zor durumdayken ona yardım etmiyorsun.*”¹⁰⁷ der. Lakşmana burada ikileme düşmüştür. Lakşmana Rama'ya verdiği sözü mü tutmalıdır yoksa Rama'ya yardım etmeye mi gitmelidir? Sita'nın ısrar etmesi üzerine dayanamaz ve Rama'nın peşinden gider. Ravana da bunu fırsat bilerek Sita'yı kaçıır. Rama bu sırada geyik kılığındaki ifriti öldürmüş geri dönerken Lakşmana ile karşılaşmıştır ve Sita'yı yalnız bırakmasından dolayı kızmıştır.

¹⁰⁴ Ramayana, 2. 23: 41.

¹⁰⁵ Ramayana, 2. 31: 3-5.

¹⁰⁶ Ramayana, 3. 15: 7.

¹⁰⁷ Ramayana, 3.45.15.

Destanda Lakşmana'nın tek itaatsizliği budur. Bunda da Sita'nın sözleri etkili olmuştur. Yumuşak kalpli davranışı onu hata yapmaya sevk etmiştir. Bu durumun asıl sorumlusu kendisi olmamasına rağmen pişmanlık duymuş ve Rama ile Sita'yı aramaya koyulmuştur. Lakşmana her ne duruma maruz kalırsa kalsın Rama'nın yanından ayrılmamıştır. Sorgusuz sualsiz Rama'nın isteklerini yerine getirmiş ve itaat etmiştir. Rama için canından vazgeçmeye hazırdır.

1.4.4. Hanuman

Destanda en önemli kahramanlardan biri de şüphesiz Hanuman'dır. Rama Sita'yı aramak için tüm Hindistan'ı dolaşmaktadır. Rama ile Lakşmana ormanda arama yaparken maymunların yaşadığı bölgeye geldiklerinde Sugriva fark eder ve niyetlerini öğrenmek için Hanuman'ı yanlarına gönderir. Rama, Hanuman'a olan biteni anlatır, niyetlerinin onlara zarar vermek olmadığını belirtir. Hanuman ile Rama arasındaki dostluk burada başlamıştır. Hanuman bu andan itibaren canı pahasına Rama'ya sadakat gösterecek ve ona yardım edecektir.

Hanuman destanda Rüzgar tanrısı'nın oğlu olarak çıkmaktadır.

कपि रूपम् परित्यज्य हनुमान् मारुतात्मजः |

भिक्षु रूपम् ततो भेजे शठबुद्धितया कपिः ||

*Rüzgar tanrısının oğlu Hanuman, maymun biçimini gizleyip,
bir dilenci kılığına girerek iki kardeşin yanına yaklaştı.¹⁰⁸*

Sita'nın bulunması için görevlendirilen Hanuman, Lanka adasına havadan uçarak gitmiş ve rakşasaların İndrası yani Ravana tarafından korunan şehri yüzer gibi havada kayarak seyretmiştir.¹⁰⁹ Hanuman'ın önderliğindeki ordu okyanus kıyısına

¹⁰⁸ Ramayana, 4. 3: 2.

¹⁰⁹ Korhan Kaya, Hint Masal ve Efsanelerinde "Havada Uçma" Motifi ve Vimanalar, A.Ü.D.T.C.F.D., Cilt V, Sayı 1, Ankara, 1992, s. 198.

geldiğinde ümitsizliğe kapılmıştır fakat Hanuman devreye girerek Lanka adasına uçarak gidebileceğini söylemiştir. Kendine güvenen ve üstlendiği görevi yerine getiren bir kişiliği vardır. En zor durumlarda dahi inancını yitirmemiş, başarısızlığı kabullenmemiştir.

Hanuman, Mahendra dağının zirvesine tırmanır ve sıçrayışını gerçekleştirir. Yolda dinlenebileceği hiç bir yer yokken Mainaka dağı okyanustan çıkar ve zamanında babasının ona yardım ettiğini borcunu ödemek istediğini dile getirerek dinlenmesine yardımcı olur. Destanın içinde yer alan mitolojik anlatımlardan biri de bu kısımda geçmektedir. Mainaka Hanuman'a anlatır: “*Satya Yuga devrinde, Sevgili Hanuman, dağların kanatları vardı. Sağa sola istedikleri gibi uçabilirlerdi. Bu durum tanrıları, ermişleri ve diğer yaratıkları korkuya düşürdü. İndra'dan yardım isteyip ona yalvardılar. İndra da şimşegiyle onların kanatlarını kesti. Benimkini de kesecekti, ama beni Rüzgar tanrısı, yani senin baban kurtardı ve bu okyanusa fırlattı.*”¹¹⁰ Dinlendikten sonra Lanka'ya ulaşan Hanuman, Sita'yı ararken Ravana'nın haremine girer. Burada biraz vakit geçirmesine rağmen bu durumdan suçluluk duyar. Düşmanı dahi olsa bir başkasının eşine bakmaması gerektiğini bundan utanç duyduğunu dile getirir ve oradan ayrılır. Daha sonra Sita'yı bulur ve onu kurtarabileceğini söyler. Sita ise kurtarılmak için de olsa kocasından bir başkasına dokunamayacağını, kendisini yalnızca Rama'nın kurtarabileceğini söyleyerek reddeder.

भर्तुः भक्तिम् पुरः कृत्य रामात् अन्यस्य वानर ।

न अहम् स्प्रष्टुम् पदा गात्रम् इच्छेयम् वानर उत्तम ॥

Oh Hanuman, maymunların en yücesi, Ben Rama'ya bağlılık yemini ettim.

*Rama'dan başka hiçbir varlığa dokunamam.*¹¹¹

¹¹⁰ Ramayana Destanı, çev. Korhan Kaya, ss. 159-160.

¹¹¹ Ramayana, 5. 37: 60.

Hanuman savaş sırasında da Rama'ya yardım etmiştir. Birçok rakşasa öldürmüştür. Savaş sonrasında ise Rama'nın yanından ayrılmamıştır. Ayodhya'ya dönerlerken Rama ona görev vermiş, Bharata'nın kendisini bekleyip beklemediğini öğrenmesini ve ona geldiğini söylemesini istemiştir.

उपयातं च मां सौम्य भरताय निवेदय ।

सह राक्षसराजेन हरीणामीश्वरेण च ॥

*Hoşgörülü Hanuman, gidip Bharata'ya Vibhişana ve maymunların kralı Sugriva ile birlikte Ayodhya'ya yaklaştığını bildir.*¹¹²

1.4.5. Ravana

Destanın en önemli karakterlerinden biri Rama, diğeri ise ezeli düşmanı Ravana'dır. Ravana Dharma'ya uygun davranmamakta, devalar¹¹³ ve ermişlere rahatsızlık vermektedir. Bundan dolayı onlar tanrı Brahma'dan yardım istemişlerdir:

ताः समेत्य यथा न्यायम् तस्मिन् सदसि देवताः ।

अब्रुवन् लोक कर्तारम् ब्रह्माणम् वचनम् ततः ॥

*...Böylece semavi varlıklar cemaati evrenin yaratıcısı Brahma ile konuşmak amacıyla biraraya geldi.*¹¹⁴

तन् महन्नो भयम् तस्मात् राक्षसात् घोर दर्शनात् ।

वधार्थम् तस्य भगवन् उपायम् कर्तुम् अर्हसि ॥

*Dolayısıyla görünüşüyle hepimize korku salmaktadır. Bu yüzden tanrım, onun yok edilmesi yerinde olacaktır.*¹¹⁵

¹¹² Ramayana, 5. 125: 12.

¹¹³ Melek, semavi varlık. İkinci bölümde Tanrı Algısı başlığında daha detaylı incelenecektir.

¹¹⁴ Ramayana, 1. 15: 5.

¹¹⁵ Ramayana 1. 15: 11.

Ayrıca destanda Ravana, Rig Veda'nın en önemli tanrısı olan Indra'dan nefret eden bir karakter olarak geçmektedir.¹¹⁶ Birinci bölümün sonradan ekleme olduğunu kabul edersek olay karşısında çaresiz kalan Vedik tanrıların, yardımına ihtiyaç duyduğu bir Epik tanrı fikrinin ön plana çıkarıldığını görmekteyiz. Yine de Vedik tanrıları destanda arka planda kalmamaktadır. Vişnu'ya yardım etmek amacıyla dünyaya onlardan izler taşıyan oğullarını göndermişlerdir.¹¹⁷

Ravana, Lanka adasının kralıdır. Lanka'yı ciddi anlamda kalkındırmış bir rakşasadır. Ravana on başlıdır, bunun anlamı ise dört Veda kitabını ve altı felsefe görüşünü bilmesidir. Asketik hayatla Brahma'dan elde ettiği güçlerle ermişleri ve semavi varlıkları rahatsız etmektedir.

भगवन् त्वत् प्रसादेन रावणो नाम राक्षसः |

सर्वान् नो बाधते वीर्यात् शासितुम् तम् न शक्नुमः ||

Bhagavan (tanrım), kontrolünde güçlük çektiğimiz

*Ravana adındaki rakşasa, bize, senden edindiği lütuflarla eziyet ediyor.*¹¹⁸

Destanda ayrıca arketip olarak Rama ile Ravana'nın savaşı Rig Veda'da geçen tanrı Indra ile rakşasa Vritra arasındaki savaşa benzetildiğini görmekteyiz.

तयोरभून्महद्युद्धमन्योन्यवधकाङ्क्षिणोः |

अनासाद्यमचिन्त्यन् च वृत्रवासवयोरिव ||

Birbirlerini öldürmek için cesurca çarpışan müthiş bir savaş vuku buluyordu.

¹¹⁶ Ramayana, 1. 15: 8; 1. 15: 33. Vedaların en önemli ve en çok ilahi sunulan tanrısı olan Indra; hem kahraman hem de bereket tanrısıdır. Böyle önemli bir tanrıya duyulan öfke ve nefret büyük bir kabahat sayılmaktadır.

¹¹⁷ Ramayana, 1. 17: 2- 37.

¹¹⁸ Ramayana, 1. 15: 6.

*Tasavur edilemeyen ve hesaplanamayan, aynı Vritra ile İndra'nın arasında yapılan savaş gibi.*¹¹⁹

Yukarda da görüldüğü üzere Ramayana destanı birçok yönden ele alınabilir. Destanın biri zahiri diğeri batını iki yönü vardır. Zahiri olarak Rama'nın kahramanlık hikâyesini işlemektedir. Bâtını yönünü ele aldığımızda ise; Dharma üzerine kurulu olduğunu, insanların tabiatlarını ele alarak her insanın özel bir tabiatını vurguladığını söyleyebiliriz.

¹¹⁹ Ramayana, 6. 99: 31.

İKİNCİ BÖLÜM

RAMAYANA DESTANINDAKİ İNANÇLAR

2.1. DHARMA

Sanskrit dilinde “tutmak, yukarı kaldırmak, desteklemek, sürdürmek” anlamına gelen dharma kelimesi dhṛ filinden türemiştir.¹²⁰ Kelime anlamı ise; “düzen,¹²¹ kanun, görev, sorumluluk,¹²² din, örf-adet, şeriat, hakikat,¹²³ adalet, ahlak, davranış prensipleri¹²⁴ bir şeyin temel niteliği, özü ve hakiki doğası” gibi anlamlara gelir.¹²⁵

Dharma kavramı, dini bir terim olarak ele alındığında üç farklı anlamda kullanıldığı söylenebilir. Bunlardan ilki, dharmanın “düzen, yasa, prensip” gibi anlamları karşılayan tarafıdır. Burada dharma terimi, evrenin özünde var olduğuna inanılan kozmik bir yasayı ifade eder. Bu açıdan dharma, evrendeki dengeyi sağlayan ve evrendeki varlıkların mükemmel bir uyum içerisinde hareket etmelerini sürdüren ezeli-ebedi bir prensip olarak karşımıza çıkmaktadır. Hindu inancına göre, bütün kutsal metinlerin temelinde dharma vardır ve onlar bunu muhafaza etmeye yönelik öğretiler sunar. Kutsal metinlerde insanların dharma’ya uygun hareket etmeleri halinde korunacakları, aksi takdirde felakete uğrayacaklarından bahsedilmiştir. Örneğin Manu Smriti’de “Dharma’yı koruyanın ve bunu devam ettirenin dharma tarafından korunacağı; dharma’yı ihmal ve tahrip edenin dharma tarafından mahvedileceği”¹²⁶ bildirilir.¹²⁷

¹²⁰ Monier Williams, A Sanskrit-English Dictionary, I, 751; Svami Pavitrnanand, **Dharma Kyon?**, Advaita Ashrama, Kalkuta, 1984, s. 74.

¹²¹ **Rigveda**, 1. 22: 28.

¹²² **Aiteraya Brahmana**, 7. 17.

¹²³ **Çandokya Upaniṣad**, 2. 23: 1.

¹²⁴ **Rigveda**, 4. 53: 3.

¹²⁵ P. Vaman Kane, **History of Dharmashastra**, Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona, 1968, ss. 1-6; Svami Pavitrnanand, **Dharma Kyon?**, ss. 80-97; Annie Besant and Bhagavan Das, **Sanatana Dharma-An Advanced Textbook of Hindu Religion and Ethics**, Vasanta Press, Chennai, 1940, ss. 55-56.

¹²⁶ **Manu Smriti**, 8. 15.

¹²⁷ Dharma teriminin ifade ettiği bu birinci anlam, Vedalar döneminde önemli bir kavram olan ṛta ile de doğrudan bağlantılıdır. Etimolojik olarak ṛta kelimesi “yerleştirmek, tertip etmek, düzenlemek, ayarlamak” anlamlarına gelen ar filinden gelmektedir. Bu terim “tesis edilmiş bir planı, mevsimlerin art arda gelişi, gece ve gündüzün birbirini takip edişi gibi doğa olaylarındaki düzeni ifade ettiği gibi iyilerin mükâfatlandırılması kötülerin cezalandırılması da yine ṛta yasası gereğidir. Aktaran, Cemil

Taşıdığı ikinci anlam, onun “kural, din, şeriat, kanun” gibi anlamlarıdır. Bu aynı zamanda Batıda Hinduizm diye anılan Sanatana Dharma dinini kapsamaktadır. Buna göre dharma, “dini metinlerde açıklanan ve insanlar tarafından da uyulması zorunlu olan kurallar” anlamına gelmektedir. Bu kuralların amacı, insanların hem diğer varlıklarla uyumlu hareket etmelerini sağlamak hem de onların hakiki bilgiye ulaşmalarına imkân vermektir. Dharma bu yönü ile taşıdığı ilk anlamı itibarıyla ikinci anlam ile de doğrudan bağlantılıdır.¹²⁸

Dharma teriminin ifade ettiği üçüncü anlam ise onun “ahlak, kural, sorumluluk” gibi anlamlarıyla alakalıdır. Bu bakımdan dharma terimi “kişinin sahip olduğu karakterine, sosyal statüsüne ve içinde bulunduğu duruma uygun olarak davranışta bulunması” anlamına gelir ve bir kimsenin bireysel, toplumsal, ahlaki ve kanuni sorumluluklarını belirtir.¹²⁹ Ramayana destanında dharma terimi çoğunlukla bu üçüncü anlam kapsamına girmektedir.

Sanatana Dharma’ya göre her kişi, bu tür asli sorumluluklarını hiçbir tereddüt göstermeden yerine getirmelidir. Çünkü toplumsal düzenin devamı ve bireysel kurtuluşun elde edilmesi, buna bağlıdır.¹³⁰ Görüldüğü gibi dharma teriminin bu üçüncü yönü, bireyin kişisel ve sosyal hayatını düzenlemektedir. Dharma’nın bu yönünü ihmal eden veya inkar eden kimseler şimdiki hayatlarında ezeli-ebedi saadeti elde edemeyecekleri gibi bir sonraki hayatlarında da cezasını çekeceklerdir. Bu durum sadece birey için değil, aile ve bütün bir toplum için de geçerlidir.

Adharma kelimesi ise dharma’nın zıttı yani “erdem ve ahlak dışı, düzensizlik, kaos” gibi anlamlara gelir.¹³¹ Terim olarak adharma, evrende mevcut olan düzenin (dharma) bozulması, kutsal metinlerde geçen ve insanların uyması gereken kuralların ihlal edilmesi anlamlarında kullanılmaktadır. Dharma’nın ihlal edilmesi sonucu, gerek toplumsal gerekse evrende meydana gelecek kaos ve düzensizlik, adharma kavramı ile ifadelendirilir.¹³²

Kutlutürk, **Hinduizm’de Avatara İnancı** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014, s. 55; M. Williams, A Sanskrit- English Dictionary, C. II, s. 1282; Ali İhsan Yitik, “Hinduizm’de Din ve Din Anlayışı: Dharma Kavramı”, **Dinler Tarihi Araştırmaları II**, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara, 2000, s. 312.

¹²⁸ Ali İhsan Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 231.

¹²⁹ Austin B. Creel, *Dharma as an Ethical Relation to Freedom and Responsibility*, s. 316.

¹³⁰ **Bhagavadgita**, 11. 32-39.

¹³¹ M. Williams, A Sanskrit Dictionary, C. I, s. 751.

¹³² Annie Besant ve Bhagavan Das, *Sanatana Dharma*, s. 121.

Sanatana Dharma açısından dharma, her bir varlığın doğasına uyması gereken davranış ilkelerini belirtir. Bu yüzden bir kimsenin tutum ve davranışları, kendi yapısı ile uyumlu olmalıdır. Adharma ise bir varlığın doğasına aykırı davranışta bulunmasıdır. Sanatana Dharma'ya göre evrendeki düzen ve ahenk, tüm varlıkların doğaları gereğince hareket etmelerine bağlı olduğu gibi evrendeki düzensizlik ve bozulma da varlıkların doğalarına aykırı hareket etmelerinden kaynaklanmaktadır.¹³³

Vişnu'nun dünyaya Rama avatari olarak gelmesinin sebebi de adharma davranışlarının artmasıdır. Ravana'nın adharma davranışlarına karşılık Rama dharma davranışları sergiler ve halka öncülük eder.¹³⁴ Ravana'nın bu adharma davranışları kendi sonunu getirir.

Destanda dharma kelimesinin geçtiği ilk yer, birinci kitabın ilk şloka (beyit)'sındadır. Bu ve takip eden şlokalarda¹³⁵ Rama'nın karakterini anlatır ve onun Dharma üzere doğduğundan¹³⁶ bahsederek devam eder: “ Aklına ve duygularına egemen, zeki, sözünde duran, halkını düşünen...” bu tanımlar aynı zamanda dharma'nın vücut bulmuş halinin nasıl bir kişilik olduğunu simgelemektedir.

Rama gibi karısı Sita da dharma'ya uygun davranışlarda bulunur. Ravana'ya cevap olarak Sita, Rama'dan vazgeçemeyeceğini, dharma'dan ayrılmayacağını ve onun da başkasının karısına kötü gözle bakmaması gerektiğini bildirir.¹³⁷ Hatta bununla kalmaz, dharma hakkında Rama'ya hatırlatma yapar ve Rama'ya ormandaki suçsuz canlılara zarar vermemesi gerektiğini, bunun adharma davranış olacağını söyler.¹³⁸

Rama düşmanına karşı dahi dharma'yı uygular. Ravana'nın kardeşi Rama'ya geldiğinde maymunlar karşı çıksa da onu geri çevirmez. Onlara “Ben seninim diye bana gelen ve benden kurtuluş arayan her canlıyı ben kabul ederim; işte benim yolum

¹³³ John M. Koller, “Dharma: An Expression of Universal Order”, ss. 131-133; Austin B. Creel, Dharma as an Ethical Religion to Freedom and Responsibility, s. 163.

¹³⁴ Örneğin Bkz. Rama'nın dharma'yı örnekler davranışları için; Ramayana, 1. 1: 8 – 1. 1: 22; 2. 101: 20; 2. 1: 11; 2. 20: 36; 2. 94: 54-56 vb. Ravana'nın adharma davranışları için; Ramayana, 1. 15; 3. 35; 3. 55; 4. 7; 5. 81; 6. 19; 6. 31 vb.

¹³⁵ Ramayana 1. 1: 1-99.

¹³⁶ Ramayana 1. 1: 2.

¹³⁷ Ramayana, 5. 21: 6-8.

¹³⁸ Ramayana, 3. 9.

budur. Ey değerli maymunlar, ey Sugriva, bu kişi Vibhişana da olsa, Ravana da olsa bu böyledir.”¹³⁹ der.

Şeytani bir varlık olmalarına rağmen rakşasalar içinde de dharma’yı uygulayan kişiler vardır. Örneğin; oğlu Indracit’in öldüğünü duyan Ravana, hıncını Sita’dan çıkarmak ister ve Ravana, odasına doğru yöneldiğinde veziri Suparşva onu engelleyerek şunları söyler: “Ey on başlı kral, siz ne yapıyorsunuz? Sita’yı öldürmek adharmadır. Vedalara ve dinsel yönergelere aykırı davranamazsınız.”¹⁴⁰ Destanda önemli bir nokta da bu kısımdır. Ravana tüm gücünü Brahma’ya ibadet ederek kazanmıştır. Şeytani varlıklar olarak nitelendirilen rakşasalar Vedaları bilen dini ritüelleri uygulayan şahsiyetler olarak karşımıza çıkmakta, hatta aralarında brahmin sınıfına ait kişilerin olduğu dahi geçmektedir.

षडङ्गवेदविदुषाम् क्रतुप्रवरयाजिनाम् ।

शुश्राव ब्रह्मघोषान् स विरात्रे ब्रह्मरक्षसाम् ॥

*Hanuman sabahın erken saatlerinde Brahmin rakşasaların
Kurban ritüeli eşliğinde Veda ilahilerini okuduklarını işitiyor.*¹⁴¹

2.2. KARMA VE REENKARNASYON

Hint dini inançlarından biri olan karma teriminin kelime anlamı, Sanskrit dilinde “kri” fiil kökünden türetilen ve Türkçe karşılığı “yapmak, hareket etmek, ortaya koymak” anlamlarına gelen bir isimdir.¹⁴² Hint dini külliyatında başlıca şu üç anlamda kullanılmaktadır:

1-) Karma, belirli bir istek ve arzu sonucunda ortaya çıkan dini ve dünyevi karakterli her türlü fiil, eylem ve iştir.¹⁴³ Yani kişinin bu hayatında yaptığı geleceğini

¹³⁹ Ramayana, 6. 18.

¹⁴⁰ Ramayana, 6. 92: 63-64.

¹⁴¹ Ramayana, 5. 18: 2.

¹⁴² Arthur A. MacDonell, A Sanskrit English Dictionary, s. 72; John Grimes, A Concise Dictionary of Indian, s. 160; Ali İhsan Yitik, **Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi**, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul 1996, s. 41.

¹⁴³ Subhas C. Bose, **A Catechism of Hindu Dharma**, New Delhi, 1978, s. 39.

belirleyen ameller ve samsara çarkını döndüren yegâne fiildir. Ramayana Destanında buna örnek olarak Rama Lakşmana'ya karmayı şu şekilde anlatmaktadır:

कश्चित् दैवेन सौमित्रे योद्धुम् उत्सहते पुमान् ।

यस्य न ग्रहणम् किञ्चित् कर्मणो अन्यत्र दृश्यते ॥

*Lakşmana, karma'dan kaçmanın imkanı yoktur. Karma'nın seyrini takip etmekten başka çare yok. Zaten kim ondan kaçabilir ki?*¹⁴⁴

Destanın bu kısımlarında¹⁴⁵ Rama'nın sürgüne gitmesi kararının verilmesi ve ardından Lakşmana'nın buna karşı çıkmasının ardından Rama, Lakşmana'ya daha önce başlarından geçen bir olayın sonucu olarak sürgüne gittiğini belirtmektedir. Buna bağlı olarak da Karma'dan bir çıkış yolunun olmayışını anlatmakta ve karma ile de sürekli bir döngünün oluşturulduğunu belirtmektedir.

2-) İkinci anlam olarak kişinin yaptığı bu fiillerin sonucunda ortaya çıkan mistik güç veya eylemlerin ruhta bıraktıkları manevi etkiyi ifade etmektedir.¹⁴⁶

किम् नाम कृपणम् दैवम् अशक्तम् अभिशंसति ।

पापयोस् तु कथम् नाम तयोह शन्का न विद्यते ॥

*Neden bu zayıf ve acınacak fiilden (karma'dan) bahsediyorsun?*¹⁴⁷

*Neden günahkâr olan Daşaratha ve Kaikeyi'ye sinirlenmiyorsun?*¹⁴⁸

Lakşmana burada Rama'ya babası ve üvey annesinin yaptığı eylemlerin sonucu olarak bu sürgünün başlarına gelmesini onaylamaması gerektiğini söylüyor. Devam eden kısımda ise açıklama olarak Rama, Lakşmana'ya azizlerin bile karma'dan kaçamadığını, sonuçlarına katlanmaktan başka çare olmadığını,

¹⁴⁴ Ramayana, 2. 22: 21.

¹⁴⁵ Ramayana, 2. 18-23.

¹⁴⁶ B. N. Singh, **Dictionary of Indian Philosophy Concepts**, Varanasi, 1988, s. 132.

¹⁴⁷ Buradaki fiilden kasıt babasının zamanında işlediği bir hatanın sonucu olarak ceremesinin Rama tarafından çekilmesini Lakşmana kabullenememektedir.

¹⁴⁸ Ramayana, 2. 23: 7.

dharmaya uygun davranışlarda (karma) bulunmanın yalnızca gelecekte iyi bir hayat getireceğini açıklamaktadır.

3-) Son olarak karma, iradi fiiller ile sonuçları arasındaki ilişkiyi düzenleyen ve alemdeki adaleti temin eden bir doktrin olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani iyi veya kötü her eylemin zorunlu olarak mahiyetine uygun bir sonuç göstermesidir. Faili kayıtlayıcı nitelikteki bu sonuç belli bir süre kuvve halinde kaldıktan sonra, bilfiil ortaya çıkar, yani fail üzerinde açıkça etkisini gösterir.¹⁴⁹ Karma terimi böyle bir sonucun zorunluluğunu ifade eden bir doktrindir.

Destana göre orada zikredilen Rama'nın sürgün edilişi ve Sita'nın kaçırılması gibi bütün kötü olaylar, dharmaya aykırı davranışlardan kaynaklanır.¹⁵⁰ Özellikle Rama'nın sürgüne gidişiyle başlayan ve birbiri ardına gelişen olayların karma'nın sonucu olarak karşımıza çıkmakta ve sürgüne sebep olan olayı kral Daşaratha ölmeden önce şu şekilde anlatmaktadır:

“Henüz genç bir prensken, günün birinde avlanmak için ormana gitmiştim. Bu esnada bir ses duymuştum; yalnız bu ses çile yerinde yaşayan bir çocuğun su doldururken çıkarttığı sesmiş. Suyun testiye dolarken çıkarttığı sesi, bir filin hortumuna su alırken çıkarttığı sese benzettim ve okumu fırlattım; ama fil diye çocuğu vurmuştum. Çocuk ölümcül yara ile kıvrılırken ben avlandım diye sevinip koştum. Ama avımın bir çocuk olduğunu görünce, yaptığımın ne kadar korkunç bir hata olduğunu anladım. Hatamdan dolayı çocuktan özür diledim fakat çocuk oracıkta can verdi. Çocuğun anne ve babasını arayıp buldum ve olanları onlara anlattım. Çocuğun babası da bana, dilerim sen de son nefesini vermeden önce evlat acıyla yanarsın diye beddua etti.”¹⁵¹

Destanın kötü karakteri Ravana da karma'dan nasibini almaktadır. İlk olarak rızası olmadan bir kadınla beraber olması ve bundan dolayı Brahma tarafından

¹⁴⁹ Ali İhsan Yitik, Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi, s. 43.

¹⁵⁰ Ramayana, 4. 56: 14-17.

¹⁵¹ Ramayana, 2. 63-64.

lanetlenmesinin bir cezası olacağının bilincindedir.¹⁵² Nitekim Ravana yaptığı kötü eylemlerden dolayı ülkesini ve hayatını kaybetmiştir.¹⁵³

Ramayana Aranya kitabının 63. bölüm 4. beytinde geçtiği gibi, Rama'nın karma'sından dolayı yeniden doğduğu ve başına gelen talihsizliği yaşadığı buna örnek teşkil etmektedir.

पूर्वम् मया नूनम् अभीप्सितानि
पापानि कर्माणि असत्कृत् कृतानि ।
तत्र अयम् अद्य पतितो विपाको
दुःखेन दुःखम् यद् अहम् विशामि ॥

*“Ben kesinlikle ve doğal olarak, önceki yaşamımda işlediğim
kötü amellerim yüzünden şimdi sefalet çekiyorum.*

Bu ameller ki eskiden işlediğim amellerin olgunlaşıp şimdi başıma gelmesidir.”¹⁵⁴

Burada Rama işlediği günden dolayı acı çektiğini dile getirmekte, fakat buna neden olan kötü amelinin ne olduğunu bilmemektedir. Önceki yaşamında işlemiş olduğu günahın bedeli olarak hem bir kez daha dünyaya gelmiş hem de cezasını şimdi çekmektedir. Aynı zamanda Karma'nın sebep olduğu reenkarnasyon (yeniden doğuş) inancını da vurgulamakta ve birbirine bağlı iki doktrin olarak karşımıza çıkmaktadır.

Karma-tenasüh arasındaki bu ilişki Sri Aurobindo tarafından şöyle ifade edilmiştir:

“Karma ve yeniden doğuş arasındaki bu yakın ilişki tesadüfi veya arızı nitelikte bir ilişki değildir. Aksine bu tamam olabilmek için birbirine muhtaç ilgili iki hakikatin birlikteliğidir. Bu ikisi, bir ve aynı kozmik sitemin maddi ve ruhi yanlarıdır.

¹⁵² Ramayana, 6. 13: 12.

¹⁵³ Ramayana, 6. 108: 1- 34.

¹⁵⁴ Ramayana, 3. 63: 4.

*Zira karma olmaksızın yeniden doğuş anlamsızdır, yani ahlaki ve rasyonel açıdan varlığının bir anlamı kalmaz. Ancak biz, ruhun tekrar tekrar yeniden doğduğunu kabul ederek, bu varoluş halkalarını birbirine bağlayan bir bağ bulunduğunu; önceki varoluşların sonrakiler üzerinde bir etkisinin olduğunu kabul ettiğimizde karma yasası için manevi bir temel kabul etmiş oluruz.”*¹⁵⁵

2.3. TANRI ALGISI

Destanın odak noktası Rama’dan dolayı Tanrı inancının Avatara doktrini üzerine kurulu olmasına rağmen bu konuya geçmeden önce Hindular için tanrı algısının ne olduğu ve destanda Rama’nın dışında zikredilen semavi varlıkların kimler olduğu konusunu incelemeyi uygun görmekteyiz.

İlk olarak çevirilerde tanrı kavramının karşılığı olarak karşımıza çıkan “Deva” kavramı üzerine durmak uygun olacaktır. Batı dillerine ve Türkçe’ye çevirilerde çoğunlukla tanrı olarak aktarılan Deva kelimesi, sözlük anlamı itibarıyla “Parlayan, ışık saçan, semavi,”¹⁵⁶ anlamlarına gelmekle birlikte, Hindu bilimadamlarınca “Melek” olarak adlandırılmanın daha doğru olacağı düşüncesi hâkimdir.¹⁵⁷ Ayrıca bu konu üzerine Biruni, tanrıyı karşılayan terimin “işvara” kelimesi olduğunu belirtmiş¹⁵⁸ ve tanrılaştırılan varlıklarla asıl anlatılmak istenilenin melek olduğunu söylemektedir.¹⁵⁹

Biruni, “*Hintlilerin havas sınıfına göre tanrı birdir, başlangıcı ve sonu yoktur, ezelidir, işinde muhtar, kâdir, hakîm, hayy, muhyî, müdebbir ve beka sahibidir; hükümlanlığında (melekûtunda) yalnızdır; zıddı ve neddi (misli) yoktur. Hiçbir şeye benzemediği gibi hiçbir şey de O’na benzemez.*”¹⁶⁰ şeklinde tanımlamaktadır. Avam ise tam tersi bir inanç benimseyerek melek veyahut semavi

¹⁵⁵ Sri Aurobindo, Problem of Rebirth, s. 98 aktaran Ali İhsan Yitik, Karma İnancının Tenasüh inancıyla ilişkisi, s. 87.

¹⁵⁶ Arthur A. MacDonell, A Sanskrit English Dictionary, s. 124; Monier Williams, A Sanskrit-English Dictionary, s. 492.

¹⁵⁷ Örneğin; Ananda K. Coomaraswamy, “On Translation: Maya, Deva, Tapas” **The University of Chicago Press on behalf of The History of Science Society**, C. 19, s. 1, 1933, s. 81.

¹⁵⁸ Edward C. Sachau, AlBeruni’s India, C. I, s. 31

¹⁵⁹ Edward C. Sachau, AlBeruni’s India, C. I, s. 36

¹⁶⁰ Edward C. Sachau, AlBeruni’s India, C. I, s. 37, Aktaran Ali İhsan Yitik, “Biruni’nin Kaleminden Hinduizm” **Milel ve Nihal Dergisi**, C. 10, Sayı 3. s. 155.

olarak nitelendirilen varlıkların hepsini tanrı durumuna getirerek çok tanrılı bir inanca dönüştürmüştür.

Destanda en çok zikredilen tanrıların başında Rigveda'da olduğu gibi Indra gelmektedir. Indra hakkında fazla detaya girip konuyu dağıtmadan destanla ilişkisini kurabileceğimiz genel bilgiler vermeyi uygun görüyoruz. Indra Rigveda'da adına en çok ilahi sunulan semavi varlıktır.¹⁶¹ Bereket tanrısı olarak anılan Indra, yağmur yağdıran, tüm sulara hükmeden kuraklığa sebep olan düşmanı Vritra'yı öldüren bir varlıktır.¹⁶²

İndra, vedik dönemin en gözde semavi varlığı olmasına rağmen destanda ikinci plana atıldığını söyleyebiliriz. Vedalar'da yenilmez bir varlık olarak betimlenmesine rağmen Indra'nın Ravana ile başedemeyeceği; onu ancak bir insanın öldürebileceği ve bunun için de Vişnu'nun yardım edebileceği belirtilmektedir.¹⁶³ Ayrıca Ramayana'da Ravana'nın oğlu Meghanada'ya yani Indracit'e¹⁶⁴ yenildiğinden de bahsedilmektedir:

पपात प्रथमम् रामो विद्धो मर्मसु मार्गणैः |

क्रोधाद् इन्द्रजिता येन पुरा शक्रो विनिर्जितः ||

*Rama (bedeninde), Semavi varlıkların kralı Indra'yı yenen öfkeli Indracit'in okları ile ölümcül yaralara sebep olan delikler açıldığını hissetti.*¹⁶⁵

Destanda ikinci plana itilen Indra'nın yerini Rama almaktadır. Rigveda'ya atıfta bulunan bir beyitle Rama ile Ravana'nın savaşı Indra ile Vritra'nın savaşına benzetilmekte; Indra, Rama ile Vritra ise Ravana ile özdeşleştirilmektedir:

¹⁶¹ 250 ilahi sunulmuştur. Bkz. Mircea Eliade, Dinsel İnançlar ve Düşünceler, C. I, s. 248; Korhan Kaya, Hint Mitolojisi Sözlüğü, s. 92.

¹⁶² Mircea Eliade, **Dinler Tarihi**, çev. Lale Arslan, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 101.

¹⁶³ Ramayana, 1. 16.

¹⁶⁴ Indra'yı yenen kişi anlamına gelmektedir. Indra'yı yendikten sonra bu sıfatı almakta ve bu sıfatla anılmaktadır.

¹⁶⁵ Ramayana, 6, 45: 22.

तयोरभून्महद्युद्धमन्योन्यवधकाङ्क्षिणोः ।

अनासाद्यमचिन्त्यन् च वृत्रवासवयोरिव ॥

Birbirlerini öldürmek için cesurca çarpışan müthiş bir savaş vuku buluyordu. Tasavvur edilemeyen ve hesaplanamayan, aynı Vritra ile İndra'nın arasında yapılan savaş gibi.¹⁶⁶

Bu durum bilinçaltında İndra'nın suları Vritra yani kuraklıktan kurtarıp bereketi getirmesi gibi, Rama da Sita'yı kurtararak (ki o toprak tanrıçası olarak da anılmaktadır) hem bereketi getirmekte; hem de neslinin devamını sağlamaktadır.

Vedik dönem tanrılarında bir diğeri ise Agni'dir. Sanskrit dilinde ateş anlamına gelen Agni, Hint-Avrupa'nın yanısıra¹⁶⁷ Hitit'de de geçen bir kavramdır.¹⁶⁸ Agni, tanrılar ile insanlar arasındaki bağı kuran, kurbanları göksel dünyaya ulaştıran bir varlıktır.¹⁶⁹ Destanda bu özelliğine devam etmektedir. Ramayana'da Agni, İndra gibi itibar kaybına uğramamış önemli törenlerde ibadetin bir parçası olarak kullanılmaya devam ettirilmiştir. Agni'yi destan içerisinde en dikkat çekici yer olarak Aşvamedha töreninde görmekteyiz. Bu konuyu törenler başlığı altında detaylı inceleyeceğiz.

Vedik dönemin monoteist yaklaşımına rağmen sonraki dönem kutsal metinlerinde (Smritiler) özellikle destanlar ve Puranalarda Avatara inancında olduğu gibi kişiselleştirilmiş tanrı algısı çıkmaktadır karşımıza.¹⁷⁰ Örneğin; Upanişadlarda kişisel olmayan yüce varlık Brahma ön plandayken, destanlar ve Puranalar sayesinde kişisel bir yüce varlığa dönüşen Brahma görülmekte,¹⁷¹ bunun da havasın imgelemi ile avamın imgelemi arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını söyleyebiliriz.

¹⁶⁶ Ramayana, 6. 99: 31.

¹⁶⁷ Latin dilinde ignis, Litvanca'da ugnis olarak geçmektedir.

¹⁶⁸ Boğazköy tabletlerinde de yok eden bir tanrı "Aknis" olarak geçmektedir. Bkz. Ellison Banks Findly, "Agni" *ER*, C. I, s. 178.

¹⁶⁹ Wendy Daniger O'Flaherty, **Hindu mitolojisi**, çev. Kudret Emiroğlu, İmge Kitabevi, Ankara, 1996, s. 85.

¹⁷⁰ Sharada Sugitharajah, "Hinduism", **Picturing God**, Ed. Jean Holm, Pinter Publishers, London, 1994, s. 71.

¹⁷¹ Swami Nikhilananda, "Hinduism", **Religion in the Twentieth Century**, Ed. Vergilius Ture Anselm Ferm, Littlefield, New York, 1948, s. 9.

Böylelikle her inanırın kendi algısına göre teamül oluşturduğuna da dikkat çekebiliriz.

Ramayana destanında karşımıza ilk olarak epik dönem tanrılarından Brahma çıkmaktadır. Valmiki, çile yerinde Brahma ile karşılaşır.

□□□□□ □□□ □□□□□□□ □□□□□□□□

□□□□□□ □□□□□□ |

□□□□□ □□□□ □□□□□□□ □□□□□□□□□ □□□

□□□□□□□□□□□□ ||

*Gözkamaştırmacı, dört yüzlü, on dört dünyayı yaratan, her şeye gücü yeten Brahma,
Ünlü ermiş Valmiki 'yi görmek için yanına geldi.¹⁷²*

□□□ □□□□ □□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□ □

□□□□□□ □□□□□□□ |

□□□□ □□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□ □□ □□□□□

□□□□ ||

*Bhagiratha gayri resmi Ganga 'yı selamladığı sırada
Dünyaları (Loka) yaratan Brahma, diğer devalarla ve marutlarla cennetten geldi.¹⁷³*

Destan'da Brahma'nın özellikleri bu şekilde sıralanmış aynı zamanda kişiselleştirilerek tahtın üzerinde oturur vaziyette betimlenmiştir:

□□ □□□□□□□ □□□□□□ □□□□ □□□

□□□□□□□ |

□□□□□□□□□ □ □□□□ □□□□□□□□□ □□□□□ □□□ ||

*Sonra yüksekçe bir tahtta oturan Brahma,
Kendisine perestiş eden Valmiki 'nin de yanında oturmasını istedi.¹⁷⁴*

¹⁷² Ramayana, 1. 2: 23.

¹⁷³ Ramayana, 1. 42: 25.

Bu durum göstermektedir ki; Şruti metinlerin aksine özellikle Upanişadlardaki soyut bir varlıklık olarak bahsedilen Brahma'nın Ramayana destanında kişiselleştirildiğinin açık bir örneğidir. Yalnız yine belirtmek isteriz ki, Smriti metinler içerisinde anılan Ramayana destanı, ikincil derece dini kaynaklardan biridir. tanrı idraki gelişmemiş sıradan bir insana tanrıyı anlatmak için kişiselleştirme yöntemi benimsenmiştir. Bu tarz betimlemeler avam tabakası için üretilmiş halk hikâyesi olarak baktığımızda havas inancı ile avam inancının farklılıklar gösterdiğini görmüş oluruz.

Destanda geçen diğer bir epik tanrı ise Vişnu'dur. Destanda Vişnu'yu ilk olarak kendi bedeninde gördüğümüz gibi Avatara olarak da çeşitli bedenlerde dünyaya geldiğini görmekteyiz. Vişnu'nun avatarlarını kapsamlı bir şekilde inceleyeceğimiz için bu başlık adı altında sadece kendi formundaki haline değinmeyi uygun görmekteyiz.

Vişnu, ermişlerin Ravana konusunda Brahma'ya şikâyetle bulundukları ve ondan yardım istedikleri sırada yanlarına gelmesiyle karşımıza çıkmaktadır.

□□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□

□□□□□□□□□□ |

□□□□□ □□□□□ □□□□ □□□□□□ □□□□ □□□□□

□□□□□□□□ ||

□□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□ |

□□□□ □□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□□□

□□□□□□□□□□ ||

Bu sırada göz kamaştırıcı, evrenlerin efendisi Vişnu, Garuda'nın üzerinde Dört elinin üçünde deniz kabuğu (sankha), çark (chakra), gürz (gada) tutan ve koyu sarı kaftana bürünmüş, altından bilezikler takan biri olarak onların yanına geldi,

¹⁷⁴ Ramayana, 1. 2: 26.

*Onun bu gelişi aynı güneşin kara bulutlarla örtülmesinin ardından bahşedilmiş
yağmur gibiydi.*¹⁷⁵

Görüldüğü üzere Brahma'da olduğu gibi Vişnu'da da kişiselleştirilme yapılmış, onun hangi özelliklere sahip olduğu belirtilmiştir. Tahayyül edilebilmesi için biçiminden bahsedilmiştir. Onun dört elinin olduğu ve ellerinde taşıdığı eşyaların sembolik anlamlar ifade ettiğini belirtmek gerekir. Vişnu'nun elinde tuttuğu eşyaların ne anlama geldiğini kısaca açıklamak gerekirse; deniz kabuğu (*sankha*), varoluşun kökenini; çark (*chakra*), evrensel düşünceyi, yaratıcı ve yokedici gücü; gürz (*gada*) gücü, otoriteyi ayrıca Karmayı sembolize eder.¹⁷⁶

Ramayana destanında geçen epik dönem tanrılarından bir diğeri ise Şiva'dır. Brahma, Vişnu ve Şiva, Hindu üçlemesini oluşturur ve *trimurti* olarak adlandırılır.¹⁷⁷ Vedik dönemde Rudra olarak bilinen Şiva, Sanskrit dilinde "Uğurlu olan" anlamına gelmektedir.¹⁷⁸ Destanda Şiva, Ganga (Ganj) nehrinin efsanesi anlatıldığı esnada geçmektedir.¹⁷⁹ Destanda Vişvamitra'nın anlattığına göre, Himalaya'nın Meru dağının kızı Mera'dan olma biri Ganga diğeri Uma adında iki kızı vardır. Ganga, gök, yer ve yer altı olmak üzere üç dünyayı (loka) temizliğine sahip özellikte olduğundan tanrılar onu istiyordu. Kardeşi çileci Uma (Parvati) ise çileci Şiva'ya (Rudra) verilmiştir.¹⁸⁰

Destanda Şiva hususunda önemli bir nokta ise Rama'nın Şiva'ya ait yayı girmesi ve kırmasıdır.¹⁸¹ Bu motifin birçok anlam taşımasına karşın bu başlık altında değinmemiz gereken nokta, Vişnu'nun avatarası olan Rama'nın gösterdiği gücün (yayı girmesi) Şiva'nın gücüyle eş değer olduğu, hatta kırmasıyla ondan daha güçlü olduğudur. Bu durum ayrıca Vişnu himayesine alınmış Brahma gibi¹⁸² güç yönünden

¹⁷⁵ Ramayana, 1. 15: 16-17

¹⁷⁶ Rama Ramanuja Achari, **Hindu Iconology: The Study of the Symbolism and Meaning of Icons**, Simha Publications, Delhi, 2012, ss. 23-24.

¹⁷⁷ Geoffrey Parrinder, "Triads", **ER**, XIV, 9346.

¹⁷⁸ Joseph Campbell, **Doğu Mitolojisi**, çev. Kudret Emiroğlu, İmge Yayınevi, 2003, s. 206.

¹⁷⁹ Ganj nehrinin anlatımının geçtiği şloklar: Ramayana, 1. 35-44.

¹⁸⁰ Korhan Kaya, Ramayana, s. 47.

¹⁸¹ Ramayana, 1. 67: 16.

¹⁸² Vişnu'nun bazı tasvirlerinde Brahma, Vişnu'nun göbeğinden çıkan lotus çiçeğinin üzerinde resmedilir.

de Şiva'yı -ki Şiva gücüyle bilinir- kendi himayesine katmıştır. Buna bakarak Vişnu'nun Trimurti adına dini kapsayıcılık içerdiğini söylebiliriz.

2.4. AVATARA

Sanskrit dilinde avatara kelimesi “tri” fiili (karşıdan karşıya geçmek, ulaşmak, kurtarmak) ile ava ön ekinin (aşağı, aşağıya) birleşiminden oluşur. Anlamı “Alçalma, bir şeye inme, ortaya çıkma” anlamlarına gelmektedir.¹⁸³ Bu terim Tanrı'nın veya tanrısal varlığın aldığı bedeni tanımlamak için kullanılmaktadır.¹⁸⁴

Hinduizm'e göre kötülüklerin arttığı, her devrin kendi kaçınılmaz sonuna doğru yaklaştığı dönemlerde (yuga); birikmiş kötülükleri yok eden ve böyle bir döneme son veren yeni bir güç ortaya çıkmaktadır. Bu güç, avataranın kendisidir. Bhagavadgita'da, “iyileri korumak, kötülükleri yok etmek ve doğruluğu-düzeni tesis etmek için zaman zaman (bu dünyada) kendimi açıkça gösteririm.”¹⁸⁵ şeklinde geçmektedir. Yeryüzünde adharmanın (erdemsizlik, düzensizlik) artması, kanunsuzluğun doruk noktaya ulaşması, dine bağlılığın felce uğraması ve adaletsizliğin hâkim olması gibi durumlar avataranın ortaya çıkmasına sebep olur.¹⁸⁶ Avataranın temel amacı, evrendeki adharmayı (erdemsizlik, düzensizlik) gidererek yeni bir dharma (düzen, yasa, evrendeki denge) başlatmaktır.¹⁸⁷

Avataranın amacı, sadece dünyayı daha iyi bir konuma getirmek değil aynı zamanda insanoğlunun kendi doğasında nasıl uygun davranışlarda bulunması gerektiğini örneklendirmektir. Böylelikle Tanrı'nın insanlar arasına inişinin bir başka sebebi, kişinin manevi açıdan yükselmesine yardımcı olmasıdır. Avatara sayesinde

¹⁸³ M. Monier Williams, **A Sanskrit – English Dictionary I**, Indica Books, Varanasi, 2008, s. 150; David Kinsley, “Avatara”, **ER**, C. II, s. 14; V. Shivram Aptay, **Sanskrit Hindi Şabdakoş**, Ashok Prakashan, 2007, s. 46.

¹⁸⁴ G. Parrinder, **Avatara and Incarnation The Divine in Human Form in The World's Religion**, Oneworld Publications, 1970, ss. 19-20; D. Sampurnananda, **Hindu Deva Parivar Ka Vikas**, Maya Press, Allahabad, 1964, s. 254.

¹⁸⁵ **Bhagavadgita**, 4: 8.

¹⁸⁶ S. Radhakrişnan, **The Bhagavadgita**, Harber Collins Publishers, 27. Baskı New Delhi, 2009 s. 155.

¹⁸⁷ Cemil Kutlutürk, **Avatara İnancı**, s. 16.

tanrı, dünyada kendi örnek davranışları ve öğretileri ile bir inanırın manevi açıdan kendisini nasıl daha yüksek bir konuma taşıyabileceğini göstermektedir.¹⁸⁸

2.4.1. Ramayana'da Avatara

Ramayana destanının kahramanı Rama, özellikle birinci ve yedinci bölümlerde Vişnu'nun bir avatarası olarak sunulur. Vişnu, kötülüğe son vermek ve iyiliği canlandırmak için Ayodhya kralı Daşaratha'nın oğlu olarak doğmuştur.¹⁸⁹ Rama avatarası olarak dünyaya gelen Vişnu, dharmayı tekrar sağlamıştır. Rama destanda üstün niteliklere sahip bir kahraman olarak tasvir edilir.

Avatara inancının açıkça yer aldığı bölümlerde Rama'nın bir takım fiziksel alametlerinin bulunduğu ve insan aklının ötesinde bir kavrayış düzeyine sahip olduğu belirtilir.¹⁹⁰ Rama'nın kahramanlığı vurgulanarak mertlik ve yiğitlik bakımından Vişnu'nun avatarası kabul edilir. Rama, halkına örnek teşkil eden bir kral ve dharmanın somut halidir. O halkına karşı yardımseverdir ve insanoğlunun koruyucusudur. Doğru sözlüdür ve görevini eksiksiz yerine getirir. O, sadece kendi sorumluluklarını ve dini görevlerini yerine getirmekle kalmaz aynı zamanda başkalarına bu konuda yardımcı olur.¹⁹¹

2.4.2. Mahabharata'da Avatara

Avatara inancı içerisinde ön plana çıkan iki önemli Vişnu avatarası vardır. Bu iki avatara (Rama ve Krişna), Hint dini külliyyatının içerisinde yer alan destanların (itihasa) ana kahramanlarından biri olmuşlardır. Ramayana destanında Krişna avatarası hakkında bir bilgi geçmemesine rağmen Mahabharata destanında Rama ile

¹⁸⁸ Annie Besant, **Avatara**, Theosophical Publishing Society, London, 1900, s. 53.

¹⁸⁹ Ramayana, 1.18:10.

¹⁹⁰ Özellikle birinci ve yedinci kitapta Rama'nın avatara olduğu vurgulanmaktadır. Ramayana, 1.20; 7. 18.

¹⁹¹ Ramayana, 1. 1: 18; 2. 2: 20- 22; 2. 101: 12; 7. 101: 17; J. Roy, **Theory of Avatara and Divinity of Chaitanya**, Atlantic Publishers and Distributors, Delhi, 2002, s. 56.

ilgili bölüm bulunmaktadır. Bu sebeple Mahabharata destanında da avatara inancını incelemeyi uygun gördük.

Mahabharata destanındaki bilgilere göre, güç ve başarı sonucu ortaya çıkan her şey tanrı Vişnu'nun enerjisinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden Vişnu'nun sayısız tezahürleri bulunmaktadır.¹⁹² Aynı zamanda destanda Vişnu'nun belirli bir formda görüldüğü¹⁹³ ve insan bedenine girdiği de ifade edilmektedir.¹⁹⁴ Mahabharata destanında, Vişnu'nun kötülüğü ortadan kaldırmak için yeryüzüne inışı, akraba iki ailenin savaşı (Kaurava ve Pandava), ve Krişna'nın mücadeleleri işlenmektedir.

Ramayana destanı gibi Mahabharata destanı da avataraların dünyaya geliş amacı hakkında bilgiler verir. Avatara ile ilgili ilk bilgiler destanın birinci kitabı olan “adi parva”da (başlangıç bölümü) bulunur.¹⁹⁵ Burada Vişnu ile ilgili yer alan bilgiler, avatara inancı açısından oldukça önemlidir. Destanda Vişnu, Ramayana destanındaki Rama'nın doğumu gibi, Mahabharata destanında Krişna olarak beşeri birer şahsiyet olan Devaki ve Vasudeva'dan doğar. Ancak onun bu doğumu, beşeri tarzda gerçekleşen sıradan doğum olayından farklı değerlendirilip tanrısal bir özelliğin ortaya çıkması olarak nitelendirilir. Vişnu, doğruluğun tesisi ve iyiliğin artması için Krişna'nın mensup olduğu “Andhaka-Verişni” ailesinin bir ferdi olarak dünyaya gelmiştir. Destana göre Vişnu; doğum ve ölümden uzaktır, evrenin yaratıcısıdır. Her şeyin efendisi ve görünmez nedenidir. Hareket eden her şeyin merkezidir. Bütün varlıkların kökenidir.¹⁹⁶

Mahabharata'ya göre Krişna belli bir görevi yerine getirmek için yeryüzüne inmiştir. Bu konuda en net ifadeler Bhagavadgita'da bulunur. Bhagavadgita'ya göre Vişnu; tanrılara yardım etmek, kötü ruhlu varlıklara karşı mücadele etmek, doğruluğu tesis etmek ve böylelikle yeryüzünde dharma'nın devamlılığını sağlamak

¹⁹² Mahabharata, 12. 337: 35

¹⁹³ Mahabharata, 7. 326: 75; Mahabharata, 3. 187: 11.

¹⁹⁴ Mahabharata, 3. 187: 28; Metinde avatara fikrini ifade etmek için *canman* (doğum), *sambhava* (türeme, varlık bulma), *sṛcana* (yaratılış) ve *pradurbhava* (görünme, ortaya çıkma) gibi birbirinden farklı kelimelerin kullanıldığı görülmektedir. Bkz. Mahabharata, 7. 326: 61; Bhagavadgita, 4: 5; S. J. Noel Sheth, “Hindu Avatara and Christian Incarnation: A Comparison” **Journal of Philosophy East and West** C. 52 Sayı 1, 2002, s. 99.

¹⁹⁵ “Adi Parva” içinde yer alan bir bölüm “kısmi avatara” (*anṣavatarana* yani; Tanrı'nın sınırsız ve olağan üstü özünün küçük bir parçasının açığa çıkması) olarak adlandırılır. Bkz. H. Zimmer, **Philosophies of India**, London, 1951, s. 390.

¹⁹⁶ Mahabharata, 1: 51, 58, 83.

için Krişna olarak bedenlenmiştir. Destanın bir başka yerinde ise, “asuraları (kötü varlıklar) yok etmesi, dharmayı koruması ve böylece dünyaya mutluluğu getirmesi” için Vişnu’nun yeryüzüne indiği belirtilir.¹⁹⁷ Mahabharata’nın geneline bakıldığında Vişnu’nun Krişna şeklinde ortaya çıkmasının amacı olarak; asurlarla yaptıkları mücadelelerde semavi varlıklara yardımcı olmak, yeryüzünde adaleti ve düzeni hâkim kılmak, yeryüzünün maddi, manevi yükünü hafifletmek gibi konular görülmektedir.

2.4.3. Vişnu’nun Avataraları

Hindu inancı içerisinde “dasavatara” olarak bilinen Vişnu’nun on avatarası ön plana çıkmıştır. Çoğunlukla Puranalarda bahsedilen bu avataralar iki destanda da ana karakter olarak yer almaktadır. Bunlar dünyaya geliş sıralaması olarak şu şekilde verilmektedir. Matsya (balık), Kurma (kaplumbağa), Varaha (domuz), Narasimha (aslan-insan), Vamana (cüce), Paraşurama (baltalı Rama), Rama, Krişna, Buddha, Kalki’dir. Fakat biz çalışmamızda bu sıralamaya göre değil, ilk önce destanda bahsi geçen avataraları incelemeyi, daha sonra diğer avataralar hakkında bilgi vermeyi daha uygun gördük.¹⁹⁸

2.4.3.1. Rama

Rama, Vişnu avataraları içinde yedinci sırada yer alır. Hint kutsal metinleri içerisinde Ramayana destanının yanı sıra Mahabharata destanında ve Bhagavata Purana’da¹⁹⁹ da Rama’nın hayat hikâyesi anlatılmaktadır.

¹⁹⁷ Mahabharata, 6. 61: 68.

¹⁹⁸ Destanda geçen Vişnu avataraları şunlardır: Rama, Kurma, Vamana, Paraşurama.

¹⁹⁹ Mahabharata, 3. 273-290; Bhagavata **Purana**, 2. 7: 23-25.

Ramayana destanı içerisinde Rama, özellikle 1. ve 7. kitapta avatara olarak anılmaktadır. Birinci kitapta Vişnu'nun Rama avatarası olarak dünyaya gelişi, kötülüklerin artması ve ermişlerin Ravana'dan şikâyetçi olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir.²⁰⁰ Vişnu kendisini dört parçaya ayırarak bedenlenir. Bu bize aslında her birinin birer avatara olduğunu göstermektedir. Fakat yine de önem bakımından Rama diğerlerinden öndedir.²⁰¹

Altıncı kitapta Ravana'nın dedesi Malayavan²⁰² onu uyarırken Rama'nın Vişnu'nun bir bedenlenmesi olduğunu vurgulamaktadır:

विष्णुम् मन्यामहे रामम् मानुषम् देहम् आस्थितम् ।

न हि मानुष मात्रो असौ राघवो दृढ विक्रमः ॥

येन बद्धः समुद्रस्य स सेतुः परम अद्भुतः ।

कुरुष्व नर राजेन संधिम् रामेण रावण ॥

ज्ञात्वावधार्य कर्माणि क्रियतामायतिक्षमम् ।

*Ben Rama'nın Vişnu'nun bir bedenlenmiş hali olduğuna inanıyorum.
Bu Rama sıradan bir insan değil, o okyanusu köprü yaparak geçen birisi.
Saygıdeğer Ravana, insanların kralı Rama ile barış. O, olgunluk gösterip
barışı kabul edecektir. Bu da bizim geleceğimiz için iyi olacaktır.*²⁰³

Bu beyitler Rama'nın avatara olarak anılmasının yanısıra, 1. ve 7. kitapların sonradan ekleme olduğu tartışmalarının aksine 6. kitapta da Vişnu'nun bir bedenlenmesi olarak geçmesinin dikkat edilmesi gereken bir husus olduğunu belirtmek gerekir. Çünkü bu durum, söz konusu beyitlerin destana sonradan

²⁰⁰ Destan'ın sonraki bölümlerinde ise Rama ile Ravana'nın savaşa girip onu yok etmesi, başka bir sebebe, yani eşi Sita'yı kaçırmasına bağlanmaktadır.

²⁰¹ Frank Whaling, **The Rise of the Religious Significance of Rama**, Motilal Banarsidass, Delhi, 1980, s. 85.

²⁰² Anne tarafından Ravana'nın dedesi olur. Bu rakşasa savaşta Rama'nın tarafında yer almıştır.

²⁰³ Ramayana, 6. 35: 36-37.

eklendiği ya da avatara inancının destan oluşturulurken dahi mevcut olduğu savlarını ortaya çıkarmaktadır.

Yedinci kitapta İndra, Ravana'nın, şehrini işgal etmesinden dolayı Vişnu'dan yardım istemektedir. Vişnu ise önce kendisinin karşı koymasını istemekte, başarılı olamazsa, kendisinin Rama bedeninde dünyaya gelip onu öldüreceğinden bahsetmektedir.²⁰⁴

Yedinci kitapta Rama'nın Vişnu olduğunu niteleyen birçok sıfat kullanılmaktadır. O, Paramatman²⁰⁵ olarak anılmakta, Agatsya ona Narayana²⁰⁶ demekte, Brahma, ona Sita'nın ölümüne sinirlenip üzülmemesini, Vişnu olduğunu hatırlatan²⁰⁷ beyitler geçmektedir.²⁰⁸

2.4.3.2. Kurma (Kaplumbağa)

Vişnu avataraları arasında ikinci sırada Kurma²⁰⁹ avatarası bulunur. Hint mitolojisinde önemli bir yeri bulunan Kurma avatarası mitine göre, bir zamanlar semavi varlıklar (Devalar) sahip oldukları otoritelerini kaybedip şeytani varlıklara (Asurlar) karşı güçsüz duruma düşerler. Semavi varlıklar bu durumdan kurtulmak için Vişnu'dan yardım isterler. Bunun üzerine Vişnu, onlara eski güçlerini yeniden elde edebilmeleri için süt okyanusunu “kşirasagara” çalkalamaları ve bunun sonucunda ortaya çıkacak olan ölümsüzlük içkisini yani “amṛta” almaları gerektiğini söyler.²¹⁰

Vişnu'nun bu telkininden sonra semavi varlıklar ve şeytani varlıklar bu ölümsüzlük iksirini elde etmek için okyanusu çalkalamaya başlamışlardır. Bunun üzerine Vişnu, hem şeytani varlıklardan önce iksiri alarak onu semavi varlıklara vermek hem de suya batmakta olan dağı kurtarmak için Kurma bedenine girmiştir. Mite göre Kurma, dağı sırtına alarak onun batmasını önlemiş ve böylece evrendeki

²⁰⁴ Ramayana, 7. 27: 19.

²⁰⁵ Ramayana, 7. 41: 7. Sanskrit dilinde Parama + atman kelimelerinin birleşimiyle oluşur ve “yüce ruh, evrensel ruh” anlamına gelir.

²⁰⁶ Ramayana, 7.76: 28.

²⁰⁷ Ramayana, 7. 98: 12-13.

²⁰⁸ Frank Whaling, The Rise of the Religious Significance of Rama, s. 88.

²⁰⁹ Ramayana 1.45: 29b.

²¹⁰ Ramayana, 1. 45: 14-45; Ayrıca kurma avatarasının diğer anlatımları için Bkz. Mahabharata, 2. 43-50; Brahma Purana, 104; W. J. Wilkins, Hindu Mytology Vedic and Puranic, s. 119.

düzeni (dharma) devam ettirmiştir. Diğer taraftan da ölümsüzlük iksirini semavi varlıklara vermiştir.²¹¹ Vişnu'nun, kaplumbağa şeklinde ortaya çıkmasının amacı, semavi varlıklara kaybettikleri gücü yeniden vermek ve dağların okyanusa batmasını öneleyerek evrendeki dengeyi tesis etmektir.

Hint mitolojisinde önemli bir yer tutan Kurma avatarası hikâyesine, dikkat çekici sembolik anlamlar yüklenmiştir. Bu açıdan hikâye incelendiğinde, okyanusun çalkalanmasındaki sembolik anlam şu benzetmeyle açıklanır: Sütün çalkalanmasıyla tereyağının elde edilmesi gibi, kıymetli olan şeyler ancak çalkalanma sonucu ortaya çıkar. Dolayısıyla tanrı Vişnu okyanusu çalkalamayı önermekle, muhataplarına gerekli olanı gereksiz olandan ayırt etmeyi tavsiye etmiştir. Böyle bir ayırımın gerçekleştirilebilmesi ise devamlılık gösteren bir çaba ile mümkündür. Bu açıdan bakıldığında tanrı Vişnu, okyanusu çalkalamayı tavsiye etmekle aynı zamanda muhataplarını aktif olmaya çağırılmış ve ölümsüzlüğün elde edilebilmesinin buna bağlı olduğunu bildirmiştir. Tembelliğin ve hareketsizliğin ise kurtuluşa ulaştıramayacağını haber vermiştir.²¹²

2.4.3.3. Vamana (Cüce)

Vişnu'nun destanda geçen bir diğer bedenlenmesi de Vamana²¹³ adındaki beşinci avatarasıdır. Vişnu'nun Vamana formunda yeryüzüne gelişi amacı, insanları şeytani varlıkların zulmünden kurtarmak ve özellikle şeytan Bali'nin egemenliğine son vererek evrendeki düzeni yeniden tesis etmektir.

Vamana avatarası ile ilgili Ramayana'daki mite göre, semavi varlıklar ve şeytani varlıklar arasında ölümsüzlük iksirini elde etmek için kıyasıya bir mücadele yaşanmış ve neticede semavi varlıklar galip gelmiştir. Bunun üzerine şeytani varlıklar, ölümsüzlük iksirini semavi varlıkların elinden almak için çeşitli yollara başvurmuşlardır. Bu amaçla şeytani varlıkların kralı Bali büyük bir kurban töreni düzenlemiştir. Onun kurban töreninde yaptığı fedakârlıklar ve yoga uygulamaları Vişnu'yu memnun etmiştir. Bu yüzden tanrı Brahma tarafından Bali'ye olağan üstü

²¹¹ Hari Prasad Shastri, The Ramayana of Valmiki, C. I, s. 92.

²¹² Sri Ramakrişna Math Mylapore, God and Divine Incarnations, s. 73; V. Ashok, **Dasavatara: The Ten Incarnation of Vishnu**, Rupa & Co., New Delhi, s. 12

²¹³ Ramayana, 1.29:2-21.

güçler verilmiştir. Ancak mite göre Bali bu gücü kendi menfaati için kullanmıştır.²¹⁴ Nitekim o, kurban töreninin akabinde çok büyük bir ordu hazırlamış ve elde etmiş olduğu olağan üstü güç sayesinde semavi varlıkları yenilgiye uğratmıştır. Böylece kendisi yeryüzünde en üstün yönetici konumuna gelmiştir. Daha sonra o insanlara çeşitli baskılar uygulayarak evrendeki dengeyi bozmaya başlamıştır. Bunun üzerine semavi varlıklar, kendilerini bu durumdan kurtarması için, Vişnu'dan yardım talep etmişlerdir. Onların bu isteğine kayıtsız kalmayan Vişnu, Kasyapa ve Aditi'nin evinde bir cüce (vamana) şeklinde doğmuş²¹⁵ ve Bali'nin egemenliğine son vermiştir. Böylece o, hem tanrıların eski otoritelerini tekrar kazanmalarını sağlamış hem de insanları şeytani varlığın baskılarından kurtararak evrendeki düzeni yeniden kurmuştur.²¹⁶

Vişnu, Vamana şekline girerek tanrı'ya bağlı olanların ve daima doğrudan yana tavır alanların elde edecekleri lütufları göstermesi bakımından sembolik bir anlam taşımaktadır. Mite göre Bali, egemenliğini kaybettikten sonra hatasını anlamış ve verdiği sözde durarak tanrıya bağlılığını sürdürmüştür. Böylece o, yönetimi altında bulunan yerlerin hâkimiyetini kaybetmiş olsa da doğruluğu ve sadakati sayesinde bunların çok daha fazlasını kazanmıştır. Nitekim o, Tanrı ile birlikte sonsuza dek yaşama lütfuna ermiştir.²¹⁷ Dolayısıyla bu avatara hikâyesinde her ortamda doğrudan yana olmanın ve Tanrı'ya daimi bağlı bulunmanın önemi vurgulamaktadır.

2.4.3.4. Paraşurama (Baltalı Rama)

Paraşurama²¹⁸ Vişnu avataramları içinde altıncı sırada yer almaktadır. Avatara inancına göre Hindu toplumunda sosyo-ekonomik anlamda güç elde eden kşatriyalar, bu gücü kendi çıkarları için kullanmaya başlamışlar ve gurura kapılarak başta brahminler olmak üzere diğer kast mensuplarını dışlamışlardır. Bunun üzerine tanrı

²¹⁴ Bali'nin edindiği gücü kötüye kullanması gibi Ravana'da Tanrı'dan edindiği gücü kötüye kullanmaktadır.

²¹⁵ Vamana avatari için ayrıca Bkz. Kurma Purana, 17; Bhagavata Purana, 7. 18;

²¹⁶ Hari Prasad Shastri, The Ramayana of Valmiki, I, 78-79; W. J. Wilkins, Hindu Mythology Vedic and Puranic, ss. 131-132; V. Ashok, Dasavatara: The Ten Incarnation of Vishnu, ss. 40-52.

²¹⁷ Sri Ramakrişna Math Mylapore, God and Divine Incarnations, ss. 120-121.

²¹⁸ Ramayana, 1. 74-77.

Vişnu, Paraşurama bedeninde hem brahminleri, kşatriyaların boyunduruğundan kurtarır hem de kendini beğenmiş kimseleri cezalandırarak toplumdaki dengeyi yeniden tesis eder.

Diğer Avataraların aksine Paraşurama avatarası Rama'nın karşısına çıkmakta ve ona meydan okumaktadır:

राम दाशरथे वीर वीर्यम् ते श्रूयते अद्भुतम् ।

धनुषो भेदनम् चैव निखिलेन मया श्रुतम् ॥

*Daşaratha'nın cesur oğlu Rama, yiğitliğin yedi düvele yayılmış,
Benimde kulağıma geldi; Şiva'nın yayını kırışın, Tataka'yı yok edişin...*²¹⁹

तत् अद्भुतम् अचिंत्यम् च भेदनम् धनुषः तथा ।

तत् श्रुत्वा अहम् अनुप्राप्तो धनुर् गृह्य अपरम् शुभम् ॥

*Şiva'nın yayını parçalamanı tasavvur edilemez olsa dahi merakımı uyandırdı.
Bu sebeple başka kutsal yay alıp geldim...*²²⁰

तत् इदम् घोर संकाशम् जामदग्न्यम् महत् धनुः ।

पूरयस्व शरेण एव स्व बलम् दर्शयस्व च ॥

*Fakat ermiş Camadagni'den*²²¹ *aldığım bu yay çok özeldir.
Şayet kırışına ok takıp gerebilersen gücünü kanıtlamış olursun...*²²²

Bu meydan okumayı şu şekilde yorumlayabiliriz. Paraşurama brahmin sınıfına mensup bir avataradır. Destanda Rama ile karşı karşıya gelmesi Şiva'nın yayını girmesi ününden ziyade kşatriya sınıfına mensup olmasındandır. Öncelikle

²¹⁹ Ramayana, 1. 75: 1.

²²⁰ Ramayana, 1. 75: 2.

²²¹ Paraşurama'nın babası ve Paraşurama bu yayla Kartavirya'yı vurur. Söz konusu yay ise Şiva'nın değil Vişnu'nun yayıdır.

²²² Ramayana, 1. 75: 3.

Paraşurama'nın hikâyesinin anlatılması, değinmek istediğimiz hususun anlaşılabilmesi için önem arz etmektedir.

Paraşurama avatarası mitine göre kşatriya sınıfına mensup Kartavirya adında bir kral, brahminlerin ineğini çalar. Kendisi de bir brahmin olan Paraşurama, kabilesine döndüğünde bu olayı öğrenir ve bu duruma çok öfkelenir. Hem ineği geri getirmek hem de Kartavirya'yı cezalandırmak için bu kralın peşine düşer. Kartavirya ile savaştan Paraşurama, onun kollarını ve başını baltasıyla keser ve çalınan ineği tekrar kabilesine getirir. Hikâyenin devamına göre kşatriyalar, Paraşurama'nın olmadığı bir zamanda brahminlere tekrar saldırırlar. Bunu öğrenen Paraşurama çok öfkelenir ve bu kşatriyaların kökünü kazıyana kadar onlarla mücadele eder.²²³

Tahminimizce brahmin-kşatriya üstünlük kurma yarışının önce Paraşurama ile Brahminlerin daha sonra Rama ile kşatriyaların üstünlük kurmaları şeklinde olması söz konusu olabilir. Öyle ki Rama yayı germekle kalmaz, oku Paraşurama'ya doğrultur.²²⁴ Böylelikle karşılıklı meydan okuma yapılmış ve Paraşurama'nın geri adım atmasıyla son bulmuştur.²²⁵

2.4.3.5. Varaha (Domuz)

Varaha, Vişnu avataraları arasında üçüncü sırada yer alır.²²⁶ Varaha avatarası ile ilgili bilgiler daha puranalarda yer alır. Puralara göre, büyük bir tufan hadisesinin ardından dünya sular altında kalmıştır. Metinlerde dünyanın sular altında kalması; şeytani varlıkların semavi varlıklara baskı uygulaması, yeryüzündeki binlerce dağın ağırlığı, Vişnu'nun dayanılmaz ihtişamı, şeytani varlık Hiranyakşa'nın tanrının lütfuyla üstün güçler elde etmesi ve bu gücünü kullanarak dünyayı sulara atması gibi farklı gerekçelere dayandırılır.²²⁷

²²³ Paraşurama avatarı için ayrıca Bkz. Vişnu Purana, 4. 11; W. J. Wilkins, Hindu Mythology Vedic and Puranic, ss. 138-141.

²²⁴ Ramayana, 1. 76: 11.

²²⁵ Ramayana, 1. 77: 3.

²²⁶ Ramayana destanında varaha avatarasının anlatımı geçmemektedir. Fakat kelime dağ ismi olarak verilmiştir. **Ramayana**, 4. 42: 30-33.

²²⁷ **Matsya Purana**, 248; **Kurma Purana**, 16; K. Narayan Prasad Maghad, Sri Vişnu Aur Unke Avatara, s. 249.

Varaha avatarası mitine göre şeytani varlık Hiranyakṣa, dünyayı hükmü altına almış ve onu suların derinliklerine atmıştı. Bu durum karşısında semavi varlıklar, dünyanın kurtarılması için Brahma'dan yardım istmişlerdir. Brahma ise bu konuda, Viṣṇu'nun yardımına başvurmuştur. Dünyanın sular altında kaldığını gören Viṣṇu, Varaha biçimine girerek önce Hiranyakṣa ile savaşmış ve onu mağlup etmiştir. Daha sonra ise sulara dalmış, batmakta olan dünyayı azı dişleriyle kaldırmış ve onu bulunması gereken konumuna tekrar yerleştirmiştir. Böylece Viṣṇu, bütün yaratılmış varlıklar için dünyayı batmaktan kurtarmıştır.

Varaha avatarasında da tanrının gerçekleştirdiği eylemlerin çeşitli sembolik anlamları vardır. Tanrının, Varaha avatarası şeklinde sulara dalarak dünyayı kurtarması, günah çukuruna batmış dünyanın manevi bir çöküşten kurtulması olarak yorumlanır.²²⁸ Varaha ile şeytani varlık Hiranyakṣa arasında yaşanan mücadelenin de sembolik anlamları vardır. Bu mücadele aslında nefsi temsil eden “sahte tanrı” (ahamkara) ile “hakiki tanrı” (paramatman) arasındaki mücadeleyi yansıtmaktadır. “sahte tanrı”nın (nefis) gücü ve yetkisi sınırlı olmasına rağmen “hakiki tanrı”nın gücü sınırsızdır. Sınırsız olan güce ulaşmak için öncelikli olarak sınırlı olandan (nefis) kurtulmak gerekir. Dolayısıyla nefsi ile mücadele edip onu kontrol altına almayı başaranlar, sınırsız güce sahip “hakiki tanrı”ya (paramatman) ulaşabileceklerdir. Bu açıdan Domuz mitinde Varaha avatarası, “hakiki tanrı”yı; şeytan Hiranyakṣa ise “sahte tanrı”yı (nefis) temsil etmektedir.²²⁹

2.4.3.6. Matsya (Balık)

Viṣṇu avatarlarının adlarının verildiği listelerde ilk sırada Matsya²³⁰ avatarası yer alır.²³¹ Fakat destanda geçmediği için 6. sırada yer verdik. Avatara inancına göre Viṣṇu'nun balık şeklinde ortaya çıkmasının temel gerekçesi Manu'yu ve beraberindekileri büyük bir tufandan kurtarmak, insanları ve özellikle dindarları

²²⁸ W. J. Wilkins, Hindu Mythology Vedic and Puranic, s. 121-122.

²²⁹ Sri Ramakṛiṣṇa Math Mylapore, God and Divine Incarnations, s. 93-95.

²³⁰ Ramayana Destanında bu avatara hakkında bilgi verilmemiştir.

²³¹ Genellikle ilk sırada yer verilen balık avatarası, Viṣṇu'nun yirmi iki avatarası içerisinde Bhagavata Purana'daki listede onuncu sırada bulunur. Bkz. **Bhagavata Purana**, 1. 3; 2. 7

refaha kavuşturmak, Vedalar'ı korumak ve Veda bilgisinin unutulmasını engellemektir.

Matsya avatarasının hikâyesi Hinduizm'in kutsal metinlerinde kısmi farklılıklar olmakla birlikte, birkaç kez tekrar edilir. Bu anlatımlara göre münzevi bir hayat yaşayan “Manu”,²³² bir gün ırmak kenarına gider. Bu esnada ırmaktan çıkan bir balık ellerinin arasında beliriverir.²³³ Daha sonra Manu, balığı su kabına koyar ve inziva yaptığı yere götürür. Balık zamanla büyür ve su kabına sığmamaya başlar. Bunun üzerine Manu, balığı okyanusa bırakır. Balık okyanusa bırakıldığında yakın zamanda bir tufan olacağını Manu'ya haber verir. Balık, tufandan korunmak için yapılması gerekenleri Manu'ya açıklar. Büyük bir gemi inşa etmesini ve sel esnasında her canlıdan birer çift alarak bu gemiye binmesini söyler. Balık, daha sonradan boynuzlu bir halde gelerek gemidekileri tufandan kurtaracağını bildirir.

Balık avatarasının hikâyesi genellikle büyük bir tufandan Manu'yu ve beraberindekileri kurtarma üzerine kurulu olmakla birlikte, bu avataranın gerçekleştirdiği önemli bir olay daha vardır. Fazla detaya girilmeden sadece birkaç Purana'da yer verilen bu olay, Vedalar'ın kurtarılması hadisesidir. Metinlerde konunun geçtiği kısımlara bakıldığında, bu olayın şu şekilde gerçekleştiği görülür: Tufan öncesi sular yükselmeye başladığı sırada Brahma uyuya kalır ve ağzından Vedalar dışarı çıkar. Bu esnadan Brahma'nın yakınında bulunan şeytani varlık Hayagrıva, Vedaları toplar. Bu durumu öğrenen tanrı Vişnu balık formuna girer ve önce Manu'yu selden kurtarır. Daha sonrada Hayagrıva'yı öldürerek Vedaları onun elinden alır ve yeni uykusundan uyanmış olan Brahma'ya Vedaları tekrar teslim eder.²³⁴

Matsya avatarası ile ilgili iki teoriden bahsetmek uygun olacaktır. İlk olarak bu hikâyenin birçok kültürde bulunan tufan hikâyelerine benzerliğidir.²³⁵ Balık

²³² Burada Manu, bütün insan neslinin atası olarak görülür. Bunun yanı sıra o Hint Mitolojisinde, memnun eden ve onun öfkesini yatıştıran kimse olarak betimlenir. Bkz. W. J. Wilkins, **Hindu Mythology Vedic and Puranic**, William Clowes and Sons Limited, London, 1882, s. 113.

²³³ Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Mahabharata**, 3. 190; **Bhagavata Purana**, 8. 24.

²³⁴ Bkz. Matsya Purana, 1-2; Bhagavata Purana, 8. 24; 2. 7: 12; S. L. Katre, “Avataras of God”, s. 61; Cemil Kutlutürk, Avatara İnancı, s. 88.

²³⁵ Sümer'de (11. Tablet) Zisudra olarak geçen tufan, Akkad'da Utnapiştim olarak geçmektedir. Eski Yunan'da Deukalion'un 9 gün süren tufanı; İskandinav mitolojisinde Bergalmer'in tufanı; İnka'da iki çoban kardeşin tufanı; Tevrat'daki Nuh tufanı Yaratılış, 9:1-29; Detaylı açıklamalar için Bkz. Jean

avatarası ile özdeşleşen tufan hikâyesinin köken itibarı ile nereye dayandığı konusundan farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı düşünürler bu hikâyenin başka kültürler aracılığıyla Hindistan coğrafyasına girdiğini öne sürerken, kimileri de Hindistan kaynaklı olduğunu belirtirler.²³⁶ Balık avatarası ile özdeşleşen tufan hikâyesine benzer hikayelerin başka kültürlerde de bulunduğu bir gerçektir. Göç ve istila gibi çeşitli nedenlerle bu tür mitler farklı coğrafyalara taşınmıştır. Her bir coğrafya ise kendi kültürüne uygun olarak bunları yeniden şekillendirmiştir. Dolayısıyla balık avatarası ile ilişkilendirilen ve pek çok kültürel unsuru içerisinde barındıran bu tür bir efsanenin, köken itibarıyla Hint kültürüne ait olup olmadığını tespit etmek güçtür.²³⁷

İkinci teori ise, balık figürünün içerdiği sembolik anlamlarla ilgilidir. Doğurganlık, doğurma ve yenilenme anlamına gelen balık sembolü, dünyanın koç burcundan balık burcuna girdiğinin yansıması olarak çeşitli şekillerde ifade edilmektedir.²³⁸ Tufanla birlikte yeniden doğan dünya yani yozlaşan eski dünyanın, kötülüklerinden arındırılarak yeniden yapılandırılışı sembolize edilmektedir.²³⁹

Ayrıca Hristiyanlıkta balık figürünün Hz. İsa'yı sembolize ettiğine inanılmaktadır. Bu inancın temellendirilmesinde ise Hz. İsa'nın "Sizleri insan tutan balıkçılar yapacam"²⁴⁰ sözlerine dayandırılmaktadır. Eski Hristiyan mezarlıklarında yapılan kazılarda mezar taşlarının üzerinde genellikle ya kuzu veya kuzusunu omzuna almış çoban resimleri ya da balık figürleri bulunmaktadır. Fakat ilk Hristiyanların Hz. İsa'yı sembolize etmek için kullandıkları balık figürünün Kaldilerden²⁴¹ geçtiği düşünülmektedir.²⁴²

Rudhart, "the Flood" ER. C. V, ss. 3130- 3133; Bilge Seyidoğlu, "Sel Mitleri", Milli Folklor Dergisi, Sayı 76, 2007, ss. 26-29.

²³⁶ Örneğin Hopkins, Hint Mitolojisinin, tufan hikayesi konusunda başka kültürlerle ait daha eski bir mittin yararlandığını ve kendi dini anlayışı çerçevesinde bu miti kullandığını öne sürer. Bkz. E. W. Hopkins, **Origin and Evolution of Religion**, Delhi, s. 34.

²³⁷ Cemil Kutlutürk, Avatara İnancı, s. 89.

²³⁸ J. E. Cirlot, **A Dictionary of Symbols**, çev. Jack Sage, Routledge, London, 1971, s. 256

²³⁹ Mircea Eliade, Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi, s. 84.

²⁴⁰ Matta 4:19

²⁴¹ Dicle ve Fırat arasında güney Mezopotamya'da bulunan antik bir krallık.

²⁴² J. E. Cirlot, A Dictionary of Symbols, s.107

2.4.3.7. Narasimha (Aslan-insan)

Narasimha, Vişnu avatarları içinde dördüncü sırada yer alır.²⁴³ Narasimha miti, Vişnu'nun dünyayı Hiranyakaşipu'nun zulmünden korumak için aslan-insan şeklinde dünyaya gelerek bu şeytani varlıkla olan mücadelesini anlatır.

Narasimha mitinde Hiranyakaşipu adında şeytani bir varlık, binlerce yıl süren züht hayatı yaşar. Bunun sonucunda tanrı Brahma, Hiranyakaşipu'ya büyük bir lütufta bulunur. Brahma tarafından verilen güç sayesinde o, her şeyin üzerinde rakipsiz bir üstünlük elde eder. Ayrıca o, yaratılanlardan, silahlardan, kuru ve yaş maddelerden korunacağına dair söz alır. Ancak zamanla Hiranyakaşipu, Brahma'nın vermiş olduğu bu gücü, kendi üstünlüğünü ve otoritesini sağlamlaştırmak için kullanmaya başlar. Kendisine bahşedilen güç sayesinde o, tanrılara sunulan bütün kurbanları önemsiz gösterir ve tanrılara ibadet edilmesini yasaklar. Bununla da kalmayıp tanrılara ve dindar kimselere çeşitli baskılar uygular. Bunun üzerine tanrılar, Brahma'ya giderek Hiranyakaşipu'yu şikayet ederler ve kendilerini bu zor durumdan kurtarması için ondan yardım isterler. Brahma ise kendisinden yardım isteyen tanrılara, Hiranyakaşipu'yu yok edebilecek tek varlığın Vişnu olduğunu söyler. Çünkü mite göre Hiranyakaşipu'ya Brahma tarafından herhangi bir insan veya hayvan tarafından öldürülemeyeceği garantisi verilmiştir. Bu yüzden onu ancak insan ve hayvan dışında bir varlık yok edebilir. Bu varlık formunu alabilecek tek tanrı Vişnu'dur. Nitekim mite göre Vişnu, Hiranyakaşipu'yu öldürme görevini üstlendiğinde, Narasimha biçimini alır ve Hiranyakaşipu'nun hakimiyeti altında bulunan bölgeye giderek çevresindekilerle birlikte onu öldürür.²⁴⁴

Narasimha'nın Vişnu'nun bir bedenlenmesi olduğu inancı, MS dördüncü yüzyılda, özellikle Hindistan'ın güneyinde bulunan Andhra Pradeş bölgesinde popüler hale gelmiştir. Nitekim bu bölgede pek çok Narasimha tapınakları inşa edilmiştir.²⁴⁵ Günümüzde ise Narasimha'ya tapınma Pencab eyaletindeki Kangra bölgesinde etkisini hala devam ettirmektedir. Nitekim bu bölgede yaşayan kadın ve

²⁴³ Ramayana Destanında bu avatara hakkında bilgi verilmemiştir.

²⁴⁴ Mitin geçtiği eserler; Matsya Purana, 161; Vişnu Purana, 1. 16-20; Bhagavata Purana, 7. 4; W. J. Wilkins, Hindu Mythology Vedic and Puranic, ss. 125-130.

²⁴⁵ Şantilal Nagar, Vişnu's Incarnation, s. 82.

erkekler özellikle pazar günleri tapınaklara giderek orada bulunan Narasimha putlarına çeşitli hediyeler sunarak ibadetlerini gerçekleştirmektedirler.²⁴⁶

2.4.3.8. Krişna

Krişna,²⁴⁷ Vişnu avataraları içerisinde sekizinci sırada zikredilir ve Hint mitolojisinde oldukça önemli bir konuma sahiptir. Puranalarda ve Destanlarda²⁴⁸ Krişna hakkında oldukça fazla bilgi verilmiştir.

Hinduizm'e göre Krişna, Vişnu'nun en mükemmel bedenlenmelerinden biridir ve Rama ile Krişna halk tarafından en çok sevilen iki avataradır. Hinduizm kutsal metinleri içerisinde Krişna ile ilgili verilen ilk bilgilere Mahabharata destanında rastlamaktayız. Destana göre Krişna, Vrişni kabilesine mensup bir kişi olarak geçer. Destan içerisinde birçok kahramanlıklar göstermesinin yanı sıra destanın altıncı bölümünde geçen Bhagavadgita'da Vişnu'nun bir avatarası olarak betimlenir. Bu bölüm büyük bir savaş öncesinde Krişna ile Arcuna arasında geçen diyaloglardan oluşur. Arcuna, savaşacağı kişilerin akrabaları olmasından dolayı savaşmak istemez. Krişna ise, neden savaşması gerektiğini şer'i ve felsefi bir şekilde²⁴⁹ açıklar ve ona kşatriya sınıfının toplumsal ve dinsel görevlerini hatırlatır. Gita'da ayrıca yeniden doğuş döngüsünden ve karmadan kurtulma yollarını açıklar.

Krişna hakkında bilgi veren bir diğer dini metin ise Harivamşa destanıdır. Harivamşa kelimesi Vişnu'nun diğer bir adı olan "Hari" kelimesiyle soy anlamına gelen "vamşa" kelimesinin birleşiminden oluşmaktadır. Türkçe karşılığı Vişnu'nun soyu anlamına gelmektedir. Destanda Krişna'nın gençliği, aşkları, kahramanlıkları, tanrı İndra ile mücadelesi ve vahşi hayvanların saldırılarına karşı inek çobanlarını koruması gibi konular anlatılır.²⁵⁰

²⁴⁶ Sardaru Balhari, "The Worship of Narsing in Kangra" **Indian Antiquary**, Ed. Richard Carnac Temple, Education Society's Press, Bombay, 1895, XXIV, 176.

²⁴⁷ Ramayana Destanında bu avatara hakkında bilgi verilmemiştir. Fakat Mahabharata destanı içerisinde Rama avatarasından bahsedilmektedir. Bkz. Mahabharata, Ramopakhya Parva.

²⁴⁸ Vişnu Purana, Bhagavata Purana, Mahabharata Destanı ve Harivamşa Destanı.

²⁴⁹ Bhagavadgita, 2. 11-53.

²⁵⁰ Maurice Winternitz, Indian Literature, Mothilal Banarsidass Publishing, Delhi, 1981, C. I, ss. 436-440.

Kutsal metinlerde Krişna karşımıza iyi bir eğitmen ve yol gösterici özelliğine sahip bir avatara olarak çıkmaktadır. Krişna'nın öğretilerinin geniş kitlelerce benimsenmesinin sebebi kullandığı yöntemlerdir. Çünkü o, her kasta uygun bir anlatım tarzı uygulamıştır. Brahminlere hitap ederken onların daha rahat anlayacağı teolojik meseleler üzerinde dururken; Kşatriyalara ğt verirken savaş ilminden, aile ve toplum değerlerinden bahsetmiştir. Halka vaaz ederken de hem oldukça sade ve anlaşılır bir üslup kullanmış hem de tanrıya güvenme, iyilikseverlik ve mit vericilik gibi değerleri ön plana çıkarmıştır.²⁵¹

2.4.3.9. Buddha

Vişnu'nun avataraları içerisinde dokuzuncu sırada Buddha²⁵² yer almaktadır.²⁵³ Bu on avatara içerisinde ismi anılan Buddha'nın, Buddhizm'in kurucusu Siddhartha Gautama Buddha olup olmadığı konusunda farklı iddialar ortaya atılmıştır.²⁵⁴ Avatara başlığında inceleme yaptığımızdan dolayı Buddha'nın Hindu geleneğine göre incelemeyi uygun gördük.²⁵⁵

Hindu kutsal metinlerinde Buddha'nın, Vişnu'nun bir avatarası olduğunu açıklayan çeşitli anlatımlar mevcuttur. Bu anlatımlara göre tanrı Vişnu, Buddha formuna girerek yeryüzüne inmiştir. Vişnu, Buddha avatarası şeklinde bir takım öğretiler ortaya koyarak insanlara Vedaların nemsiz ve kurban ritüelinin faydasız olduğunu öğretmiştir. Onun bu ğretileri Hinduizme aykırıdır. Fakat avatara inancına göre Buddha'nın bu heretik öğretileri, halka önemli bir amaç doğrultusunda verilmiştir. Zira Vişnu, Buddha avatarası şekline girerek bu tür doktrinleri, “tanrı düşmanı” kimseleri yanıltmak için va'az etmiştir. Bu sayede Vişnu, toplumda dini ve sosyal düzeni bozan kimseleri ortaya çıkararak onları deşifre etmiştir. Dolayısıyla

²⁵¹ Cemil Kutlutürk, Avatara İnancı, s. 114.

²⁵² Ramayana Destanında bu avatara hakkında bilgi verilmemiştir.

²⁵³ Vişnu'nun on avatara listesinin verildiği yerlerde genellikle Buddha dokuzuncu sırada yer alır. Ancak bazı avatara listelerinde Buddha avatarasının çıkarılarak onun yerine Krişna'nın kardeşi Balarama'nın dâhil edildiği görülür.

²⁵⁴ rneğin Colonel Kennedy, “...Hindu Mythology” adlı eserinde, Puranalar'ın tasvir ettiği Buddha ile Buddhizm'in kurucusu olan Buddha arasında isim benzerliği dışında her hangi bir ortak bağın olmadığını ileri sürer. Bkz. Colonel Kennedy, **Researches into the Nature and Affinity of Ancient and Hindu Mythology**, Longman, 1831, s. 248. Ayrıca aynı fikirde olan diğer bilimadamıda P. V. Kane'dir. P. V. Kane, **History of Dharmaşastra** (I-IV), Bori, Poona 1930-1953, C. II, s. 721.

²⁵⁵ Buddhizm'e göre Buddha'yı Nastikacılar başlığı altında inceleyeceğiz.

avatara inancına göre Vişnu, Buddha avatarası şeklini alarak “heretik” lider rolündedir.²⁵⁶ Buddha avatarasının bu yönüyle, bütün avataraların temel görevi olan düzenin (dharma) devam ettirilmesi fikrine ters düşmemiş devamlılığını sağlamıştır.²⁵⁷

Hinduizm’in kutsal metinlerinde Buddha’nın, Vişnu’nun bir avatarası olduğu açıkça belirtilmiştir. Örneğin; “Vişnu, fazilet sahibi kimseleri korumak ve haksızlığa son vermek için Buddha olarak tekrar doğdu.”²⁵⁸ve “balık, kaplumbağa, domuz, aslan-insan, cüce, baltalı Rama, Rama, Krişna ve sonra da Buddha birer avatara olarak göründüler. Bunlar gibi Kalki de avatara olarak gelecektir.”²⁵⁹gibi ifadelerde bu durum açıkça görülmektedir.²⁶⁰ Puranalar’da Vişnu’nun nasıl ve neden Buddha formuna girdiği detaylı bir şekilde işlenmiştir. Örneğin; Bhagavata Purana’daki bir mite göre Vişnu, Buddha formunda Kaşi’de (Varanasi) ortaya çıkmıştır.²⁶¹ Bu bölgede yaşayan insanlar, tanrılara gereği gibi saygı göstermemekte ve dini ritüelleri ihmal etmektedirler. Burada Buddha, tanrı düşmanı kimseleri doğru yoldan çıkaracak öğretiler vererek tanrının olmadığı bilgisini öğütler. Brahma, Vişnu ve Şiva gibi tanrıların da insanlar gibi ölümlü varlıklar olduğunu söyler ve kurban ritüelinin gereksiz olduğunu halka aşılar. Bu öğretiler Kaşi (Varanasi) ve çevresinde hızla yayılır.²⁶²

Buddha’nın öğretilerinin yayılmasıyla birlikte pek çok dini inanış terk edilmiş ve ritüeller önemsiz görülmüştür. Bu duruma Kaşi bölgesinin kralı Divodasa çok kederlenir. Bunun üzerine Vişnu, din adamı şeklinde kral Divodasa’nın karşısına çıkar ve ona halkının yanlış yola sapmasının nedenlerini açıklar. Yeteri kadar dini ritüellerin yapılmamasından dolayı bu yaşananların gerçekleştiğini belirtir. Bunun üzerine kral, tekrar düzenin (dharma) sağlanması için ibadetlerini yerine getirir. Kralın bu tavrından sonra Buddha avatarası öğretilerine son vererek gözden kaybolur.²⁶³ Görüldüğü üzere Vişnu’nun Buddha şeklinde ortaya çıkmasının nedeni,

²⁵⁶ Vişnu Purana, 3. 17; Garuda Purana, 1. 86: 10.

²⁵⁷ K. Narayan Prasad Maghad, Sri Vişnu Aur Unke Avatara, ss. 292.

²⁵⁸ Matsya Purana, 47.

²⁵⁹ Garuda Purana, 1. 86: 10-11.

²⁶⁰ Cemil Kutlutürk, Avatara İnancı, s. 129.

²⁶¹ Bhagavata Purana, 2. 7: 37.

²⁶² Nanditha Krişna, **The Book of Vişnu**, Penguin Books, New Delhi 2001, s. 104; K. Narayan Prasad Maghad, Sri Vişnu Aur Unke Avatara, ss. 292-293.

²⁶³ Bhagavata Purana, 6. 8: 19.

toplumdaki bazı kimselerin tanrılara gereken hürmeti göstermemeleri ve dini ritüelleri ihmal etmelerinden kaynaklanmaktadır.

2.4.3.10. Kalki

Avataralar içerisinde son sırada yer alan ve henüz bedenlenmemiş olan Kalki'dir.²⁶⁴ Kalki, Hindularca "beklenen kurtarıcı" yani Mesih'tir. Hindulara göre yeryüzünde kötülüğün arttığı, adaletsizliğin her tarafı sardığı ve dini yozlaşmanın en üst düzeye ulaştığı dönemde tanrı Vişnu, Kalki formuna girerek insanlığı bu dini ve sosyal yozlaşmadan kurtaracaktır.

Hindu kozmolojisine göre, şu anda içinde bulunulan zaman dilimi Kali Yugadır.²⁶⁵ Bu devrin temel özelliği bozulma ve yok oluşun her geçen gün artmasıdır. Hindulara göre bu devrin sonunda Vişnu'nun, Kalki avatarası formunda gelecektir. Vişnu'nun son kez dünyaya iniş amacı bozulan düzeni (dharma) tekrar inşa etmektir. Onun gelmesiyle evrensel bir huzur, fazilet ve zenginlik sağlanacaktır.²⁶⁶

Avatara inancına göre, Kali Yuga'nın sonlarına doğru yeryüzünde vuku bulacak bir takım hadiseler, Kalki avatarasının gelişini hazırlayacaktır. Puranalar'da Kalki avatarasının geleceği dönemle ilgili aydınlatıcı bilgiler bulunmakta ve özellikle Hindistan'da vuku bulacak olaylardan bahsedilmektedir.²⁶⁷

Vişnu'nun Kalki formunda ortaya çıkmasına yakın dönemde yeryüzünde refah, bolluk ve dini değerler git gide azalacaktır. İnsanlar maddi imkanlarına ve giydikleri elbiselerin kalitesine göre değer ve saygı görecektir. Bilgi ve kabiliyet gibi hususlar göz ardı edilecek ve sadece ekonomik anlamda güçlü olanlar önemli konumlara getirileceklerdir. Karı koca arasındaki sevgi ve sadakat bağı zayıflayacaktır. Evlilikler maddi beklentiler üzerine kurulacaktır. Yalancı şahitlikler artacak, insanlar doğruyu söylemeye korkar hale geleceklerdir. Bu gibi ahlaki ve dini

²⁶⁴ Ramayana Destanında bu avatara hakkında bilgi verilmemiştir.

²⁶⁵ Krişna avatarasından sonra Kali Yuga (Kali Devri) başlamıştır. Hindu kozmolojisine göre evrenin başlangıcı ve yok oluşu birbirini takip eden dört Yugadan oluşur. Uzunlukları ve karakteristik özellikleri birbirinden farklı olan dört Yuga sırasıyla şunlardır; Satya Yuga, Treta Yuga, Dvapara Yuga ve Kali Yuga'dır.

²⁶⁶ W. J. Wilkins, Hindu Mythology Vedic and Puranic, s. 205.

²⁶⁷ Vişnu Purana, 4. 24: 98; Padma Purana, 1. 40: 46; Bhagavata Purana, 12. 2: 19-20.

bozulmalar dünyanın her tarafını saracak ve bir kurtarıcının gelmesi beklenesektir.²⁶⁸ Sonuç olarak tanrı Vişnu, Kalki avatarası şeklinde evrendeki her türlü yozlaşmayı temizlemek ve kötöleri cezalandırmak için gelecektir.²⁶⁹

Hinduizm ve diğler birçok dinde²⁷⁰ olduğu gibi Mesih inancında, ahir zamanın veyahut devrin kötöleşmesi üzerine kıyamet öncesi bir kurtarıcının gelmesi ve ıslahat hareketinde bulunması söz konusudur.

2.5. KAST SİSTEMİ

Ramayana destanında kast sistemine değinilmekte, özellikle kşatriya sınıfının üyesi olan Rama'nın dharma'ya uygun davranışları kşatriya sınıfının nasıl tavır sergilemesi gerektiğini göstermektedir. Ayrıca destanda sınıflar arası bağıllık ve itaatten de bahsedilmektedir.

क्षत्रम् ब्रह्ममुखम् च आसीत् वैश्याः क्षत्रम् अनुव्रताः ।

शूद्राः स्व धर्म निरताः त्रीन् वर्णान् उपचारिणः ॥

*Savaşçılardan oluşan kşatriya sınıfı bilge ve dindar sınıf olan brahmin sınıfını destekler. Tüccar sınıf olan vaisyalar yönetici sınıf olan kşatriyaların ekonomik destekçileridirler. İşçi sınıfı sudralar ise her zaman diğler üç sınıfa hizmet etmekle mükelleftirler.*²⁷¹

²⁶⁸ K. Nanditha, The Book of Vişnu, s. 111.

²⁶⁹ Cemil Kutlutürk, Avatara İnancı, s. 132.

²⁷⁰ Eski Mısırlılarda mehdi, Tanrı *Re'nin* göndereceğı *Ameni* isimli bir hükümdar olacaktır. Budizmde mehdi kavramını ifade eden kelime "*Maytreya*" dır, kelime anlamı "mesut, hamdeder" anlamlarına gelmektedir. Yahudi ve Hristiyanlıkdaki mehdi tasavvurunu ifade eden *Mesih* kelimesi, İbranca (*ham*)*maşîah* ve Aramca *meşîha* kelimelerinin Arapça şeklidir. Kelime "yağ sürölmüş, mesh edilmiş, temizlenmiş" anlamına gelir. Detaylı bilgi için Bkz. Ekrem Sarıkçıoğlu, **Dinlerde Mehdi Tasavvurları**, Sidre Yayınları, Samsun, 1997.

²⁷¹ Ramayana, 1. 6: 19.

Kast²⁷² sisteminin temel görevi sosyal yapıyı düzenlemektir. Öyle ki birey kendisini sosyal rolünün ödevleriyle ve çıkarlarıyla özdeşleştirmekte ve gerek resmi gerekse özel görünüş tarzını buna göre biçimlendirmektedir. Kast, Hindistan'da sosyal yapıyı ayakta tutan tanrısal ahlaki düzen yani dharma ile özdeşleşmiştir. Hindistan'da herkes dâhil olduğu hayat alanının işaretini taşır. Giysisi ve süsünden, kastının ve sanatının işaretinden ilk bakışta tanınabilir.²⁷³ Ayrıca tanrısının himayesinde olduğunu gösteren alnında simgesini taşır.

क्षत्रम् ब्रह्ममुखम् च आसीत् वैश्याः क्षत्रम् अनुव्रताः ।

शूद्राः स्व धर्म निरताः त्रीन् वर्णान् उपचारिणः ॥

*Brahminler (din adamlarının bulunduğu sınıf), Kṣatriyalar (krallar ve askerlerin bulunduğu sınıf), Vaişyalar (tüccarlar ve çiftçilerin bulunduğu sınıf), Śudralar (işçilerin ve kölelerin bulunduğu sınıf) olmak üzere dört kast vardır.*²⁷⁴

Birde bu dört sınıfa dâhil edilmeyen Paryalar (dokunulmazlar) vardır.

Kast sistemi hakkında en detaylı ve kapsamlı bilgiler Manusmriti metinlerinde geçmektedir. Bu başlık altında Ramayana destanından da alıntılar yaparak Hindu dini ve sosyal hayatı açısından önemli olan kast sistemini incelemeyi uygun gördük.

Brahminler, Hindu kast sisteminin en üst tabakasını oluştururlar. Bu yüzden onların kast sisteminde ki yeri çok önemlidir. Brahminler olmasaydı kast sisteminin pek bir önemi kalmazdı. Çünkü kast sistemi, Brahminler ve onların mutlak üstünlüğü temeli üzerine kurulmuştur. Dinin işleyişi bu sınıfa mensup kişilerce idare edilmektedir ki onlar dini törenleri düzenleyebilecek yegâne kişilerdir.²⁷⁵

Brahminler, diğer tüm kastlar üzerinde mutlak otorite ve üstünlüğe sahiptir. Bu sadece dini bir üstünlük değil, özellikle günlük hayatta ve dinin pratik

²⁷² Kast kelimesi Portekizce ırk, soy anlamındaki casta kelimesinden dilimize geçmiştir. Hindular ise bu sınıf ayrımını Varna olarak adlandırmaktadırlar. Sanskrit dilinde Varna; sınıf, statü, renk anlamlarına gelmektedir.

²⁷³ Heinrich Zimmer, **Hint Felsefesi**, çev. Sedat Umran, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, 1992, s. 157

²⁷⁴ Ramayana, 1. 6: 19.

²⁷⁵ Ramayana, 1. 56: 3.

uygulamalarında fazlasıyla öne çıkan bir ayrıcalıktır. Diğer kast mensupları onlara saygı göstermelidir. Yine de bugün kast sistemine ve onun en temel öğretisi olan brahminlerin üstünlüğüne karşı çıkan birçok görüş vardır. “*Ancak iddialara değil günlük hayata bakıldığında bir rahibin aşağılanması, ayinlerdeki tartışmalı mevzularda yaptıkları açıklamaların hiçbir şekilde otorite olarak görülmemesi, onun tavsiyelerinin asla sorulmaması şeklinde bir uygulamanın olmadığı görülür.*”²⁷⁶ Weber'in gözleminden yola çıkarak diyebiliriz ki artık sorgulanabilen bir din adamları sınıf görmekteyiz. Ancak yine de belirtmek gerekir ki kutsal kitaplar özellikle Puranalar ve Destanlar brahmin sınıfının üstünlüğü üzerine kurulmuştur.

Aslında din adamlarının üstünlükleri kutsal kitaplarda -özellikle Puranalar ve Destanlarda- geçen, onları öven ifadelerden kaynaklanmaktadır. Örneğin; Gita'da; “*Huzurlu, dengeli, temiz çalışkan, ağırbaşlı, hoşgörülü, doğrudur. İnancılı, bilgili, aydındır brahmin, işleri de doğasına uygundur.*”²⁷⁷ onların özellikleri sayılırken, bu kasta mensup kişilerin sergilemesi gereken davranışlardan bahseder. Bugün bu sınıfa yönelik eleştirilerin sorumlusunun yine kendi kastından kişilerin kutsal kitaplarda bahsettiği şekilde olmamasından kaynaklanmaktadır.

Kşatriya sınıfı ise yöneticilerin ve askerlerin kastıdır. Üstünlük bakımından brahminlerden sonra ikinci sıradadır. Brahminler ve vaisyalarla birlikte iki kere doğmuş kastlardan biri kabul edilir. Bu kast mensuplarının en temel görevi gerekli durumlarda savaşmak ve yönetim işlerini düzgün bir şekilde yerine getirmektir. Rigveda'ya göre tanrı kşatriyaları kollarından yaratmıştır. Bu yüzden daha aşağıdaki kast mensupları onlara saygı duymak zorunda aynı şekilde onlarda kendilerinden daha üstün olan brahmin sınıfına saygı duymak zorundadır.

Ramayana destanında kşatriyaların görevi şu şekilde belirtilmiştir:

शुचीनाम् एक बुद्धीनाम् सर्वेषाम् संप्रजानताम् ।

न आसीत् पुरे वा राष्ट्रे वा मृषा वादी नरः क्वचित् ॥

²⁷⁶ Max Weber, The Religion of India, s. 29.

²⁷⁷ Bhagavadgita, 18. 42.

*Yönetimi altındakileri korumak, yardımda bulunmak, kurbanların yerine getirilmesini sağlamak, dünyaya bağlı olmamak yöneticilerin temel görevlerindendir.*²⁷⁸

Nasıl ki brahminlerin fitri görevi din işlerini yerine getirmekse, kşatriyaların da kutsal kitaplarda söylendiği gibi bir yönetici olması gerekmektedir. İnsanları idare etmek ve savaşmak onların dini görevidir. Ondan beklenen kendi doğasına uygun olarak bunu en iyi şekilde yerine getirmektir.

Vaisyalar çiftçi, esnaf ve tüccarlardan oluşan bir sınıftır. Yani halk tabir edilen, toplumun geniş tabakasını oluşturan, geçimini ticaret, hayvancılık ya da topraktan kazanan insanların kastıdır. Tanrı onları bacaklarından yaratmıştır. Bu sınıfın mensupları Kast hiyerarşisinde Brahmin ve kşatriyaların altında, sudraların ise üstünde bir konuma sahiptirler. Bu kişilerin dini görevi kurban törenleri için gerekli olan hayvanları beslemektir. Kutsal metinler vaisyaların yapacakları işleri çiftçilik, satıcılık ve çobanlık olarak belirtmiştir.²⁷⁹ Bu kast mensupları da brahminler ve kşatriyalar gibi iki kez doğmuş kabul edilirler. Ayrıca diğer iki kast gibi Vedaları okuma hakları da vardır. Ayrıca onlar üstün kabul edilen sınıfların sonuncusudur.

Sudralar, kast sisteminin en alt tabakasını oluşturur. Bu sınıf hizmetçilerin kastıdır. Tanrının ayaklarından yaratıldıkları için diğer sınıflara göre değersizdirler. En temel görevleri diğer sınıflara, özellikle din adamlarına hizmet etmektir. *“Geçinmek için bir yol arayan hizmetçi kendisini bir kşatriya ya da zengin bir vaisya (çiftçi) için yararlı hale getirebilir. Sadece bir rahibe hizmet etmek, bir hizmetçi için tavsiye edilen en iyi görevdir. Bunun dışında yaptığı herhangi başka bir iş ona yarar (verim) sağlamaz.”*²⁸⁰

Tarihsel olarak bu sistemin ne zaman oluşturulduğu bilinmemekle beraber Hint kutsal metinleri içerisinde ilk olarak Rigveda X. 90 ilahisinde görmekteyiz: *“Onun ağzı brahmin oldu, kolları savaşçılar, bacakları vaisyalar oldu; ayakları ise*

²⁷⁸ Ramayana, 1.7.11.

²⁷⁹ Bkz. Bhagavadgita, 18. 44, Manusmriti, 10. 81- 82.

²⁸⁰ Manusmriti, 10. 121–123.

sudralar.”²⁸¹ Rig Veda X, 90: 12 ilahisinde Puruṣa’nın parçalanarak varlıkların ve aynı zamanda kast (varna) sınıflarını oluşturulduğu temellendirilmektedir.

Manu Kanunnamesinde kast sınıfları belirtilmiş ve bu sınıfların kuralları açıklanmıştır. Bu sınıflardan ilk üçü Ari kökenli kabul edilir iken şudralar Ari köken dışında bir kökene sahip -büyük olasılıkla Dravit kökenli- olan kişilerin sınıfıdır. Hint Dini geleneği Ari ırkını yüceltmıştır. Manu Kanunnamesinde ilk üç kasti sayar ve iki kere doğduğundan (dvicana) bahseder; şudraları ise bir kere doğduğunu söylemektedir. Beşinci bir kastın ise olmadığını yazmaktadır.²⁸² Paryaların henüz adından bahsedilmezken şudra sınıfı aşağılanmaktadır. İki kez doğması Upanayana töreninde kutsal ip takma olanağı sağlarken, şudra sınıfı için bu söz konusu değildir.

Bhagavadgita’da; “*Toplum yaptıkları işe ve niteliklerine göre dört sınıfa benim tarafımdan ayrıldı. Bunun, çalışmanın ötesinde, sonsuzda olan benim işim olduğunu bil.*”²⁸³ geçtiği gibi toplumların sınıflara ayrılması tanrının isteği üzerine oluşturulmuştur.

Kastlar arası geçiş yoktur. Kişinin bu hayatında çalışarak daha üst bir kasta çıkabilmesi söz konusu değildir.²⁸⁴ Eğer hayatını dinin uygun gördüğü bir şekilde yaşar ve kastın gereklerini eksiksiz olarak yerine getirebilirse ancak sonraki hayatında bir üst kasta geçebilir.²⁸⁵ Kişi dharmaya uygun yaşar ve kastının gerekliliklerini yerine getirirse karması onu bir sonraki yaşamında bir üst sınıfa geçeceği ya da aksi davranışta ise parya olmaya kadar gideceği bir doğum silsilesi yaşayacaktır.²⁸⁶

Kast sisteminin nasıl ortaya çıktığına dair kesin bir bilgi olmamasına rağmen en muhtemel teori Ariler vasıtasıyla oluşturulduğudur.²⁸⁷ Beyaz tenli Ariler ve kara tenli Dravidlerin evliliklerinden doğan çocuklardan melez bir ırk ortaya çıkmıştır. Zamanla ırklar arası bu evliliklerin sürmesi ile beyaz tenli olanlar kendi ten renklerini kaybettiler. Hint’e daha sonra gelen kabileler ise hayvancılık ve tarımla

²⁸¹ Korhan Kaya, Okyanusun Kıyısında, s. 34.

²⁸² Manusmriti, 10. 4

²⁸³ Bhagavadgita, 4. 13.

²⁸⁴ Ramayana, 1. 57, bu kısımda kṣatriya sınıfından brahmin sınıfına kurban töreni ile geçmek isteyen birini anlatmakta fakat bunun mümkün olmadığı ancak ve ancak bir sonraki yaşamında olabileceği bildirilmektedir.

²⁸⁵ Ali İhsan Yitik, Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi, s. 26

²⁸⁶ Ramayana, 1. 58: 9b-10a, kralın imkânsız isteği sonunda onun kastının düşmesine neden olmuştur.

²⁸⁷ Bruce M. Sullivan, **Historical Dictionary of Hinduism**, Scarecrow Press, London, 1997, s. 56.

uğraşan bu insanlardan daha açık tenli oldukları için kendilerini onlardan daha üstün gördüler ve kanlarının onlarinkinden daha asil ve temiz olduğunu iddia ettiler. Bu temizliği ve kendi ırklarını saf olarak koruyabilmek için kendilerini bu insanlardan soyutladılar. Temizliklerini korumanın en iyi yolunu daha aşağı gördükleri bu insanlarla evlilik konusunda katı yasaklar koymakta buldular. Zamanla bu kısıtlamalar ve korunmacı yaklaşım gitgide daha fazla ayrıntılı hale geldi. Aşağı kasttan bir insana dokunmak dahi kirlenmek için bir neden sayılmaya başlandı. Böylece sadece aynı sınıftaki insanların beraber yemek yemesine ve çalışmasına izin verildi. Aynı şekilde biri öldüğü zaman onun yanan küllerini de sadece aynı sınıftan insanların taşımasına izin verildi.²⁸⁸

2.6. HİNT FELSEFESİ

Ramayana destanında Rama'nın karakteri tanımlanırken vedalara ve şaddarşana'ya (altı görüş) hâkim olduğundan bahsedilmektedir.²⁸⁹ Bu sebeple çalışmamızda kısaca hint felsefesi hakkında bilgiler vermeyi uygun gördük.

Hint felsefesi; Vedik kutsal metinlerini doğru bilgi kaynağı olarak kabul edenler ortodoks (Astika) ve heterodoks yani kabul etmeyenler (Nāstika) olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

Birinci gruptaki felsefe sistemleri ortodoks inanışlar olarak kabul edilirken²⁹⁰ Astika, bir yaşam biçimini öğütlemekte ve gerçeği bulmanın tek aracı olarak gösterilmektedir. Bu sistemde, din ve yaşam iç içe yer almaktadır. Her insanın yaşamının bir anlamı ve amacı vardır. Kişinin amacı ise, bu anlamı bulmaktır. Hinduizm, insan yaşamının üç amacından (trivarga); Dharma (erdem), Kāma (zevk) ve Artha (refah)'dan bahsetmektedir. Ancak bu üçünü yaşamı içinde bir dengeye oturtabilen insan nihayi amaç olan gerçek kurtuluşa (mokşa) ulaşabilmiş demektedir. Kişiye yol gösterecek şey ise felsefedir. Ortodoks olan şaddarşana; Samkhya-Yoga, Mimamsa-Vedanta, Nyaya-Vaiśeṣika gruplarından oluşur. Heterodoks grup olan Nāstika felsefesini de Carvakalar, Caynistler ve Buddhistler oluşturmaktadır.

²⁸⁸ Monier Williams, Hinduism, ss. 154–155.

²⁸⁹ Ramayana, 1. 1: 16.

²⁹⁰ John Grimes, **A Concise Dictionary of Indian Philosophy Sanskrit Terms Defined in English**, State University of New York Press, New York, 1996, s. 261.

2.6.1. Astikacılar (Şaddarşana)

Sanskrit dilinde altı görüş anlamına gelen Şaddarşana²⁹¹ kelimesi Hint felsefesinin oluşan sorulara ekollerin verdiği cevaplara göre sınıflandırılmasıdır.

Bu altı sistem²⁹² zaman, tarz ve içerik açısından farklılık içermekle birlikte Vedik metinleri doğru bilgi kaynağı olarak kabul etmeleri nedeniyle ortak değerleri savunmaktadır. Bu nedenle Batı felsefesinin aksine, din ve felsefenin iç içe sunulduğu görülmektedir. Bu insanlara bir yaşam biçimi öğütlemekte ve gerçeği bulmanın yolunu göstermektedir. Bir Hindunun yaşamı ve gerçeği sorgulaması, bilgiyi araması gerekmektedir. Felsefe, onu gerçeğe götüren anahtar iken en büyük gerçeği de Tanrı olmaktadır.

Sistemler ruhun ölümsüzlüğüne ve yeniden bedenlenmeye inanırken bu döngüden kurtulmak en büyük amacı oluşturmaktadır. Yeniden bedenlenmek ruha bir eziyet teşkil etmektedir. Bu döngüden kurtulmanın tek yolu karma yasalarına uygun yaşamak ve yoga egzersizleriyle bedeni ve ruhu kontrol altına almaktır.

2.6.2. Nastikacılar

Hint felsefesi içerisinde Nastikacılar, Astikacıların aksine materyalist bir felsefe izler. Bununla birlikte ateist ve gelenekleri hiçe sayan ekoller olarak sınıflandırılır. Bunlar Hint felsefesi içerisinde Çarvakalar, Buddhizm ve Caynizm olarak tanımlanır.²⁹³

²⁹¹ Ramayana, 1. 1: 14

²⁹² Altı ortodoks ekolün temel nitelikleri şöyledir: Nyaya, mantık ve münazara üzerine yoğunlaşır. Nyayasutra'daki tanıma göre yoga, zihnin Ruh ile irtibatla oluşu bir haldir. Bu konumda zihinsel denge hâli ve fizikî rahatsızlıklara duyarsızlık vardır. Vaisesika ekolü yedi varlık kategorisini anlama çabasıdır. Samkhya ise, varlık kategorilerini farklı açıdan anlama gayretindedir. Yoga ekolü Yogasutra'nın yazarı Patanjali'nin teist, ahlâkî ve fizikî gelişim öğretisidir. Mimamsa'da Vedik kurban ritüeli ele alınırken yoga tekniklerine yer verilmez. Vedanta ekolü ise, Upanişadlarda benimsenen advaita metafiziği üzerine temellenir. Şankara ve Ramanuja bu ekolün önemli temsilcileridir. Burada zikredilen altı ekolün yanı sıra Gramerciler ekolü ve Tıp ekolü gibi geri planda kalmış ortodoks ekoller de vardır. Aktaran Hammet Arslan, **Hint Dinlerinde Bir Arınma ve Aydınlanma Yolu Olarak Yoga** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2013, s. 281; Feuerstein, Yoga Tradition, s. 72; Dasgupta, Indian Philosophy, C. I, s. 67; Klostermaier, Hinduism, s. 102; D. S. Sarma, The Nature and History of Hinduism, s. 36.

²⁹³ John Grimes, A Concise Dictionary of Indian Philosophy, s 201.

Çarvaka²⁹⁴ ya da Lokayata²⁹⁵ olarak anılan felsefenin adının nerden geldiği müphemdir. Bir kaynağa göre akımın en ünlüsü olan ermiş Bṛhaspati ile başlar.²⁹⁶ Diğer bir kaynağa göre bu görüşün başlangıcı Buddha'nın çağdaşı olan Acita Keşakambalin ile ilişkilendirilir. Felsefenin ortaya çıkışı yaklaşık olarak M.Ö. 400'lere tarihlendirilir.²⁹⁷ Ramayana ve Mahabharata destanlarında da geçen Nastikacı görüşler, bu felsefenin destanlardan önce de varlığını kanıtlar. Çarvaka adı altında toplanan düşünürler, sadece brahmin dinine değil, her türlü dini inanca karşı çıkarak, maddeciliği yücelten ve tüm varoluşu madde olarak gören ve her türlü duygu ve düşünceyi maddeye dayandıran yeni bir görüş ileri sürerler.

Upanişadlarda işlenen Atman²⁹⁸ öğretisinin de bir aldatmaca olduğunu söyler ve dört elementin dışında başka bir maddenin olamayacağını, yani ruhun olamayacağını söyler. Hatta daha ileri götürerek dinin tamamen uydurma olduğundan bahseder. Ermiş Brihaspati'ye göre;

*“Atalarımıza adanan bağışlar
Brahminlerimizin kesesine dolar
Vedaların üçünü de uyduranlar
Yalancılar, dolandırıcılar onlar.”*

Çarvakalar, gerçeğe sadece doğru bilgi (pramana)²⁹⁹ ile ulaşılabilineceğini söylerler. Ahiret inancı olmadığından her şey dünyevidir ve amaç duyuların tatmin edilmesi olmalıdır. Çarvakalar felsefenin kadim sorularından acı çekmeye verdikleri cevap, acıdan kurtulmanın Hazcı bir felsefe ile mümkün olacağını şeklindedir.

²⁹⁴ Carvaka terimine verilen anlam çok açık değildir. Bazıları, onun başlangıçta, bu doktrin kurucusu tarafından kendisine ilk olarak iletildiği talebinin ismi olduğunu söyler. Daha muhtemel olanı ise, kelimenin, bu kadar çok yüzeysel çekicilikle karakterize edilen bir doktrini savunanları betimleyen "tatlı dilli"nin (caru-vaka) karşılığı olarak anlaşılabileceğidir. Bkz. Mysore Hiriyanna, **Hint Felsefesi Tarihi**, çev. Fuat Aydın, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011, s.165.

²⁹⁵ Maddi, dünyevi anlamına gelmektedir.

²⁹⁶ John Grimes, A Concise Dictionary of Indian Philosophy, s 102, W. J. Jhonson, A Dictionary of Hinduism, Oxford University Press, New York, 2009, s. 71

²⁹⁷ James G. Lochtefeld, **The Illustrated Encyclopedia of Hinduism**, The Rosen Publishing Group Inc. New York, 2002, C. I, s. 430.

²⁹⁸ Atman Upanişadlar'da en yüce varlık olan Brahma ile özdeşleştirilmiştir. Ruh anlamına gelmektedir.

²⁹⁹ Hint felsefesi içerisinde her ekol pramana'yı kendi bakış açısıyla tanımlamıştır. Çarvakalara göre doğru bilgiye “pratyakṣa” yani sezgiler yoluyla ulaşılabilir. Diğer ekollerin görüşü için Bkz. John Grimes, A Concise Dictionary of Indian Philosophy, ss. 237-238.

Onlara göre haz insanı insan yapan yegâne şeydir. Bilgiye yalnızca duyuların alabildiği kadar ulaşılabilir ve duyuların ötesine geçmek acı verecektir; aynı zamanda gerçek bilgidен uzaklaştıracaktır.

Ramayana Destanında Nastikacı olan Cabali ile Rama konuşmaktadır:

Cabali:

“Kimsenin dostu yoktur, kimse kimsenin yerine bir şey kazanmaz, canlılar yalnız doğarlar, yalnız ölürlер; bu yüzden insanlar, bağlı oldukları kişiyi anne, baba diye belleyip hataya düşerler, bil ki kimse kimseye ait değildir, göç edip bir ormana düşünse annen, baban, evin ve her şeyin altına sığındığın barınaktır.”

Rama:

“Krallık dürüstlük ister, kendimizi kandıramayız, dünya da dürüstlük üzerine kuruludur, dindarlık da ona bağlıdır; sözünde durmak, ateşe adak sunup Veda okumak gerekli şeylerdir. Dünyalık zevklere bağlanıp gidemem...”³⁰⁰

Cabali, ormana sürgüne gitmemesi üzerine Rama’ya tavsiyede bulunur fakat Rama bu düşüncelerin yanlış olduğunu söylemektedir. Ramayana destanı, bu kısımda, Astikacı düşünceyi eleştirmekte, dindarlığın önemini vurgulamakta ve dharma üzerine yoğunlaşmaktadır.

Buddhizm, MÖ. 5. yüzyılda kuzey Hindistan’da doğduğı³⁰¹ kabul edilen Siddhartha Gautama’nın öğretilerine bağlı olarak gelişen inanç sistemini ifade eder.

Buddhizm, kurucusunun kendini ne Tanrı’nın bir peygamberi, ne de onun temsilcisi ilan ettiğı, üstelik Tanrı-Yüce Varlık düşüncesini bile reddeden bir felsefe olarak ortaya çıkmıştır. Eliade’ye göre; kendisinin “aydınlanmış” (buddha) olduğunu söyler ve bundan hareketle ruhani rehber ve üstat olduğunu ileri sürer. Onun tebliğı

³⁰⁰ Ramayana Destanı, çev. Korhan Kaya, ss. 104-105; Ralph T. H. Griffith, Ramayana, ss. 762-765.

³⁰¹ Siddhartha Gautama’nın doğum tarihi üzerine farklı tarihlendirmeler mevcuttur; ortak kanı güney Nepal’de MÖ. 485’de Şakya hanedanlığının prensi olarak doğduğudur. Bazı kaynaklar MÖ 624, bazıları ise MÖ 566 ya da 563 yılında doğduğunu ileri sürmüştür.

insanların kurtuluşunu amaçlar. İşte bu, insanları kurtuluşa götüren bir önder olması açısından Buddhizm'i din sınıflandırmasına sokan noktadır.³⁰²

Yitik'e göre; ateist olarak tanımlanan bu dini yaklaşımın, ateist (tanrıtanımaz) teriminin tanrı'nın yanı sıra, ruh, ahiret gibi ruhi ve manevi hakikatlerin varlığını topyekûn inkar eden kimseler için kullanıldığı göz önüne alınacak olursa, onun bir din olarak Buddhizm veya bu dine mensup kimseler için kullanılması uygun görülmemektedir.³⁰³

Buddha ilk vaazında “dört temel hakikat”ten bahseder. Bunlar; 1) Hayat acı ve ızdırap doludur. Acı ve ızdırap dünyevi varoluşun temel özelliğidir. 2) Acı ve sıkıntıların nedeni arzulardır. 3) Acı ve sıkıntıları sona erdirmek, arzu ve isteklerden vazgeçmeye bağlıdır. 4) Arzu ve isteklerin üstesinden gelmek “Sekiz dilimli yol”u izlemekle mümkündür. Bu noktada ruhani rehber acının teşhisini koymuş ve bundan kurtulmak için sekiz dilimli yolu tavsiye etmiştir. Sekiz dilimli yol ise; 1) Doğru Bilgi, 2) Doğru Amaç, 3) Doğru Konuşma, 4) Doğru Davranış, 5) Doğru Meslek, 6) Doğru Çaba, 7) Doğru Gözetim, 8) Doğru Konsantrasyon.³⁰⁴

Buddhist Cataka metinlerindeki Rama'nın hikayesinde, Valmiki Ramayana'sına göre farklı anlatımlar vardır. Dasaratha Cataka olarak geçen hikayenin, ilk olarak Buddha tarafından, Cetavana manastırında vaaz edildiği düşünülmektedir.³⁰⁵

Dasaratha Cataka hikayesinde düşman kişileştirilmemiştir ve zafer tamamen manevidir. Asıl dikkat çekilmek istenen nokta düşmanın, dünyevi yaşamın isteklerine bağlanmış bir kişi olarak tanımlanır ve sürgüne giden Rama'nın babasının beklenmedik ölümü karşısında Buddhist bir tavırla, yani sakinlikle ve şefkatli bir tavırla karşılaması onu zafere ulaştırır. Ravana ise, Buddha'nın Goatama olarak son yaşamındaki gibi tekrar tekrar yendiği tutkuların cisimlenmiş hali olarak çıkmaktadır karşımıza.³⁰⁶

³⁰² Mircea Eliade, **Dinsel İnançlar ve Söylenceler Tarihi** çev. Ali Berktaş, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2003, C. II, s. 86.

³⁰³ Ali İhsan Yitik, Karma İncancının Tenasüh İncancıyla İlişkisi, s. 123-124.

³⁰⁴ Ayrıntılı bilgi için: Ali İhsan Yitik, **Hint Dinleri**, İzmir İlahiyat Vakfı, İzmir, 2005, ss. 45-91; Korhan Kaya, **Buddhistlerin Kutsal Kitapları**, İmge Kitabevi, Ankara, 1999, s. 26.

³⁰⁵ Paula Richmann, Many Ramayanas, s.53.

³⁰⁶ Paula Richmann, Many Ramayanas, s. 54.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RAMAYANA DESTANINDAKİ UYGULAMALAR

3.1. TÖREN (YACNA)

Diğer dinlerde olduğu gibi Hinduizm’de de tören ve ibadetlerin yeri oldukça önemlidir. Hinduizm diye adlandırdığımız bu dinin uygulamaları oldukça eskiye Rigveda’ya (MÖ 15. ve 10. Yüzyıl arası) dayanmaktadır. Tören bilgileri destanlar döneminde de devam etmiş ve önemi hikâyeleştirilerek vurgulanmıştır.

Kurban, bütün dinlerde olduğu gibi Hinduizm’de de önemli bir yere sahiptir. Kurbanın temeli Rigveda’ya kadar dayanmaktadır. Kurban sunulmazsa, güneşin doğmayacağına dair inanç vardır.³⁰⁷ Veda tapımında tapınak yoktur; ritüeller ya kurbanı sunanın evinde ya da otla kaplı yakın bir arazide yapılır, otların üzerinde üç ayrı ateş yakılır. Bitkisel sungular süt, tereyağı, tahıllar ve pastalardır. Ayrıca keçi, inek, boğa, koç ve at da kurban edilir. Ama Rigveda döneminden itibaren, Soma en önemli kurban kabul edilir.³⁰⁸

Rigveda’nın son kitabında yer alan en önemli ilahilerden biri olan ilk insan ilahisi (*puruṣa sukta*³⁰⁹) dünyanın, zamanın başlangıcında icra edilen büyük bir kurbanla başladığını anlatır. Güçlü insan *pruṣa* tanrılar tarafından kurban edilmiş ve kendi parçalanmasını mistik olarak devam ettirerek vücudunun farklı kesimlerinden toplumdaki temel dört sınıfta dâhil olmak üzere evrenin özellikleri meydana gelmiştir. Bu ilahiye göre *pruṣa*, bütün bu dünya, olmuş ve olacak olan her şeydir. Panteizmi yansıtan bu ilahideki dinsel görüş, eski ilahilerdekinden farklıdır. Bu ilahide;

पुरुश एव इदम् सर्वम्

यत् भुतम्यत् अ भव्यम्

³⁰⁷ Yümni Sezen, **Antropolojiden Psikanalize Kurban ve Din**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 30

³⁰⁸ Mircea Eliade, **Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2003, C. I, s. 269

³⁰⁹ Puruṣa ilahisi için Bkz. Korhan Kaya, Hint Mitolojisi Sözlüğü, ss. 151-152

*“Puruṣa bütün bu dünyadır;
olmuş olan ve olacak olan her şeydir”³¹⁰*

Bu olay Hinduizm’de o kadar önemli görülmüştür ki, dünyanın kozmik bir insan kurbanından yaratıldığı kabul edilmiştir.³¹¹

Hinduizm’de kurbanı, kanlı ve kansız olmak üzere iki grupta sınıflandırabiliriz. Kanlı kurbanlara örnek olarak at ve insan kurbanını³¹² örnek verebiliriz. Kansız kurbandan kastettiğimiz ise, Soma³¹³ ve çeşitli bitki ve tahıllardır. Hinduizm’de kurban bazı dinlerdeki gibi yılın sadece belirli dönemlerinde yapılan bir ibadet değildir. Ayrıca kurban deyince sadece kan akıtılan hayvan kurbanı gelmez. Kurban günlük ibadetlerden biridir. Bir Hindu, güne bir çeşit kurban olan puca ibadeti ile başlar. Bazen tanrılara sadece bitki, çiçek ve meyve sunulur. Diğer yandan eski zamanlarda Hindistan’daki Dravid kabileler birçoğunda hasat dönemlerinde insan kurban edildiğine dair deliller vardır.³¹⁴ Hinduizm’in en temel ibadetlerinden olan kurban, Sutralar (MÖ 500 veya 400 - MÖ 200) döneminde önem kazanarak zamanla karmaşık hale gelmiştir. Kurban törenlerinin el kitabı niteliğinde ki Kalpa Sutralar da bu dönemde kompoze edilmiştir.³¹⁵

Ramayana destanı içerisinde sunulan en önemli yacna ritüeli Aşvamedha’dır. Bu sebeple bu konuyu ayrı bir başlık altında incelemeyi uygun gördük.

3.1.1 Aşvamedha

En önemli ve meşhur Veda ritüeli, “atın kurban edilişi” aşvamedha’dır. Bu tören ancak zafer kazanmış, dolayısıyla “evrensel hükümdar” saygınlığı hak etmiş bir

³¹⁰ Korhan Kaya, Hint Mitolojisi Sözlüğü, s. 150.

³¹¹ Ahmet Güç, **Çeşitli Dinlerde ve İslam’da Kurban**, Düşünce Kitabevi, İstanbul, 2003, s. 83.

³¹² Hinduizm’de oldukça eski bir adet olan insan kurbanı, kralın akraba, elçi ve hizmetçilerinin onunla birlikte öldüklerini farz eden çok sayıda kültürlerde rastlananlarla benzerlik gösterir. Ayrıca Sati gibi, ayin yoluyla yapılan –kadının kocasının cesedi yakılması esnasında ateşe atılması- intihar da bir çeşit insan kurbanı olarak kabul edilmektedir.

³¹³ Süt gibi suyu olan, tırmanıcı bir bitkinin özsuyudur (*asclepias acida*). Hem tanrılar hem de brahmanlar tarafından içildiği söylenir. Tıpkı Yunan Dionisos’u (Lat. Baküs) gibi tanrılaştırılmıştır. Bkz. Korhan Kaya, Hint Mitolojisi Sözlüğü, s. 174.

³¹⁴ Mircea Eliade, **Dinler Tarihine Giriş**, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2003, s. 334.

³¹⁵ Ali İhsan Yitik, Hint Dinleri, s. 12.

kral tarafından yerine getirilebilir. Ama kurban töreninin sonuçları bütün krallığa yayılıyordu; nitekim Aşvamedha'nın günahları temizlediğine, bütün ülkede bereketi ve refahı sağladığına inanılır. Hazırlık törenleri aşamalar halinde bir yıllık bir süreye yayılır, bu süre zarfında seçilmiş atı, diğer yüz atla birlikte serbest bırakılır. Tören, Phalguna³¹⁶ ayının 8'inde ya da 9'unda düzenlenmeye başlanır.³¹⁷ Dört yüz genç erkek, onun kısıraklara yaklaşmamasına dikkat eder. Gerçek anlamıyla ritüel üç gün sürer. İkinci gün, bazı belirli törenlerin ardından (kısıraklar ata gösterilir, at bir savaş arabasına bağlanır ve prens onu bir su birikintisine götürür vb.), çok sayıda evcil hayvan kesilir. Sonunda artık kendini kurban etmeye hazır tanrı Pracapati'yi canlandıran savaş atı boğulur. Arkalarında 100'er nedimeyle dört kraliçe cesedin etrafında döner ve birinci eş atın ölüsünün yanına uzanır; üzerine bir pelerin örtülür ve cinsel birleşmeyi taklit eder. Bu sırada rahipler ve kadınlar arasında müstehcen şakalar yapılır. Kraliçe ayağa kalkar kalkmaz, at ve diğer kurbanlar parçalanır. Üçüncü günde başka ritüeller yapılır ve sonunda rahiplere onursal ücretler (dakşına) dağıtılır; ayrıca rahipler dört kraliçeyi ve nedimelerini de alırlar.³¹⁸

Upanişadlar içerisinde Aşvamedha törenini görmekteyiz. Brihadaranyaka Upanişad II. 7'de şöyle geçmektedir:

“O benim bedenim kurbanı uygun olsun, onunla kendime benlik bulayım” istedi. Sonra o at oldu, çünkü büyümüştü. “O kurbanı uygun olsun” diye düşündü. O yüzden at kurban törenine Aşvamedha adı verilir. Bunu böyle bilen Aşvamedha'yı bilmiş olur. Sonra atı sınırsızca serbest bıraktı. Bir yıl sonra onu kendisi için kurban etti. Diğer hayvanları tanrılara sunulmaktan kurtardı. O nedenle kurbanı kurbanı, bütün tanrıları temsilen Pracapati'ye sunar. Doğrusu bu ışık saçan güneş Aşvamedha'dır; yıl da onun bedenidir. Agni kurban ateşidir (arka). Dünyalar onun bedenleridir. Bu ikisi, arka kurban ateşi ve Aşvamedha töreni bir tanrıdır, yani

³¹⁶ Hindistan ulusal takviminde Phalguna, miladi takvimde Şubatın 20'si ile Martın 21'i arasına denk gelen ayın ismidir.

³¹⁷ Arthur B. Keith, **The Religion and Philosophy of the Veda and Upanişads** cilt 32, Oxford University Press, London, 1925, s. 343.

³¹⁸ Mircea Eliade, **Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2003, I, 272.

Ölüm. Bunu bilen ölüme üstün gelir, ölüm ona erişemez; ölüm onun özü olur, bu tanrılardan biri haline gelir.”³¹⁹

Aşvamedha töreninin destanlar (itihasa) içerisinde de konu edildiğini görmekteyiz. Mahabharata destanında kral Yudhiṣṭhira, taç giyme töreninden önce Aşvamedha töreni düzenler. At kurban edildikten sonra beş Pandu prensinin ortak karısı olan Draupadi atın yanına uzanır.³²⁰

Ramayana destanında kral Daśaratha çocuğu olmadığından dolayı Aşvamedha töreni düzenleyerek çocuk sahibi olmak ister. Vezirlerini ve Brahminleri toplayan kral onlara danıştıktan sonra Sarayu nehrinin kuzey kıyısında bir kurban yeri hazırlatır.³²¹ Tören Kalpa Sutralara³²² uygun olarak, tanrılara huşu içinde tapınmalarıyla başlar.

Ramayana Destanında Aşvamedha töreninin anlatımı şu şekilde geçmektedir:

“... Kurban töreni boyunca hiçbir brahmin aç ve susuz kalmadı. Orada pek çok rahip hazır bulunuyordu ve her biri yüzlerce müridi ile birlikte gelmişti. İşçilerin, hizmetçilerin ve diğer sınıfların da brahminler, keşişler ve çileciler gibi her istedikleri karşılandı.

Yaşlılara, çocuklara ve kadınlara her türlü yiyecek verildi ve onlar durumlarından memnun ve mutlu idiler. Kralın emri ile kıyafet, para ve başka hediyeler büyük bir cömertlikle dağıtıldı. Herkese yetecek kadar yemek yığınları görünüyordu. Her yerden kadın ve erkek günlük yiyecek ve içeceklerle ağırlanıyordu. Kral her taraftan yiyeceklerin ne kadar güzel olduğunu ve insanların mutluluk nidalarını duyuyordu. İhtişamlı giyinmiş ve altın küpeli hizmetçiler ve uşaklardan bazıları brahminleri süslerken, diğerleri brahmin kastının dışındakilerle ilgileniyordu.

Törenin iki bölümü arasında belagatlı ve bilgili panditler metafiziksel problemleri tartışıyorlardı. Bilgilerini ve kıvrak zekâlarını göstererek birbirleriyle

³¹⁹ **Upanishadlar**, çev. Korhan Kaya, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2008, s. 5.

³²⁰ Geoffrey Parrinder, **Dünya Dinlerinde Cinsel Ahlak** çev. Niran Elçi, Say Yayınları, İstanbul, 2003, ss. 34-35.

³²¹ Hari Prasad Shastri, **The Ramayana of Valmiki**, Burleigh Press, London, 1952, C. I, s. 23.

³²² Aşvamedha töreni; Rigveda I. 162 - 163’de; **Satapatha Brahmana** XIII’de ve Katyayana Sutra XX. 6: 78’de geçmektedir.

atışıyorlardı. Kralın her görevlisi yüce ilkelerden ilham alıyordu ve hepsi yüksek belagate ve kutsal kitaplar üzerine derin bilgiye vakıftılar. Kurban yerinde kurulmuş olan 18 basamaklı merdivenin her basamağı farklı bir ağaçtandı. Kurban ritüellerini gerçekleştirmekte usta olan rahipler basamakları altınla kaplamıştılar. Her basamak 6 metre uzunluğundaydı, basamaklar nakışlı kumaşlarla kaplıydı. Ayrıca sandal ağacı ve çiçeklerle süslüydü ve gökteki 7 rişi (saptarişi)³²³ takım yıldızı kadar güzel görünüyordu.

Kurban için hazırlanan çukurlar işçiler tarafından açılır, ateş brahminler tarafından yakılırdı. Kanatları mücevherli altından bir kartala dönüştürülen kral Daşaratha 'ya kurban çukurları hazırlandı. Her bir tanrıya sunulan hayvanlar kutsal kitaplara göre seçilirdi. Başrahip tarafından, kurban alanına kuşlar, yılanlar, atlar, kaplumbağa gibi deniz hayvanları bir araya toplanıldı. Böylece yeryüzünde salık olan 300 hayvan ve kurban atı bir araya getirildi.

Kral Daşaratha 'nın ilk karısı Kausalya atın yanına giderek 3 kılıç darbesi ile onu kurban etti ve geceyi ölü atın yanında geçirdi. İki kez doğanlar şastraların emrettiği usulde atın yağın pişirdi. Kral Daşaratha pişen yağın kokusunu içine çekti böylece günahlarından arındı. Rahiplerin 16 yardımcısı, şeker kamışı ve Plakşa³²⁴ ağacından yapılmış kaşıklarla ateşin içine atın parçalarını sundular.

Sonra brahminler günahlarından arınmış krala seslendiler: “Ey insanların efendisi (halkın sahibi), bu geniş ülkeyi biz koruyup yönetemeyiz çünkü biz kendimizi ruhaniyete adadık. Dolayısıyla ey yüce kral, sana bu toprakları geri veririz, sende buna mukabil bize, zaviyemize yardım için mücevherler, altınlar, paralar gibi değersiz hediyeleri bahşet.” Kral Daşaratha da bilgin brahminlere bir milyon parça altın ve dört yüz milyon gümüş para bağışladı. Böylece tören sona erdi.”³²⁵

³²³ Türkçede Büyük Ayı diye adlandırılan takımyıldızına Hintliler yedi ermiş takımyıldızı olarak anmaktadırlar. Hindularca bu takım yıldızındaki her yıldızın bir ermiş tarafından yönetildiğine inanılır.

³²⁴ Dutgiller familyasından bir ağaçtır. (Latincesi: *Ficus lacor*)

³²⁵ Hari Prasad Shastri, The Ramayana of Valmiki, C. I, ss. 33-35.

Tören; ilk gün Agnistona,³²⁶ ikinci gün Uktha³²⁷ ve üçüncü gün de Atiratra³²⁸ ayinleri olmak üzere üç gün sürer. Tören sonrasında krallığının dört kısmı için dört brahmine dākṣinā verilir.

Törenden sonra kral Daśaratha'nın üç karısından dört oğlu olmuştur. Bunlar; Kausalya Ikṣvaku soyunun başı, yarı Viṣṇu olan kutlu Rama'yı dünyaya getirdi. Sonra en genç karısı Kaikeyi, çeyrek Viṣṇu olan kutlu Bharata'yı doğurdu. İkinci karısı Sumitra da yine Viṣṇu'nun parçaları olan Lakṣmana ile Śatrughna'yı doğurdu.³²⁹

3.2. SAMSKARALAR

Samskara uygulamaları en yakın tabirle “seremoni” anlamına gelmektedir. Avrupa dillerinde yapılan çevirilerde verildiği en yakın anlam olarak “Sakrament” yani dini seremoni kelimesiyle ifade edilmiştir. Samskara kelimesi farklı anlamlar taşımakla birlikte ondan, Rigveda'da³³⁰ duyuların arınması olarak; “Śatapatha” Brahmana'da duyuların hazırlanması ya da sunakların arınması olarak; “Caiminisutra” ise duyuların arınması törenleri olarak bahsedilmiştir.³³¹ Klasik Sanskrit literatüründe ise oldukça geniş anlamlar ihtiva etmiştir.³³²

İnsan hayatının çeşitli zamanlarında uygulanan bu dini törenler kişiyi arındırarak bir sonraki evresine hazırlamaktadır diyebiliriz. Hindu Samskaraları beş grupta sınıflandırılmıştır. Bunlar: Doğum öncesi Samskaraları, çocukluk evresi Samskaraları, eğitim dönemi Samskaraları, evlilik Samskaraları ve cenaze

³²⁶ Soma kurban edilir.

³²⁷ Kurbanın öldürüldüğü gün.

³²⁸ Agnicayana olarak da bilinen törende gece boyunca dualar okunur.

³²⁹ Monier Williams, Indian Wisdom, s. 347; Ramayana Destanı çev. Korhan Kaya, s. 40

³³⁰ Rigveda, V. 76.2.

³³¹ Rajbali Pandey, **Hindu Samskaras Socio-Religious Study of the Hindu Sacraments**, Motilal Banarsidass, Delhi, 1969, ss. 15-16.

³³² Eğitimin bilincinde olmak, terbiye, eğitim (Kumarasmbhava 1.28); saflaştırmak, terbiye etmek, mükemmel hale getirmek (Śakuntala vii. 23); tesir, şekil vermek anlamlarında kullanılmıştır. Bkz. Rajbali Pandey, Hindu Samskaras, s. 17.

törenidir.³³³ Ramayana destanı içerisinde geçen samskaraları incelemeyi uygun gördük.

3.2.1. Namakarana

Çocukluk evresinin³³⁴ bir dini töreni olan “Namakaran” çocuğa ad verme ayinidir. İnsanoğlunun dil kullanmaya başlamasından beri hayatlarında bulunan her şeyi isim vererek nitelendirmektedir. Hindularda bunun önemini erken dönemde fark etmişlerdir. Vedik dönem külliyatlarından itibaren kişilere ve nesnelere isimler verildiğini görmekteyiz.³³⁵ Hinduizm’in en eski kaynağı olan Rigveda’da gelenek olarak isim verildiği görülmekte fakat dini bir törenle isim vermenin o dönemde uygulanıp uygulanmadığı tam olarak bilinmemektedir. Ad verme töreninin en erken uygulamasına ilk kaynak olarak Şatapatha Brahmana’da geçen “yeni doğan çocuğa isim vermek gereklidir.”³³⁶ İlahisi referans alınabilir.³³⁷

Grihyasutralar zamanından bu yana ad verme töreni (Namakarana), genellikle çocuğun doğumunun onuncu ya da on ikinci gününde düzenlenmektedir. Bunun nedeni ise anne ve bebeğin sağlığı, tören için ailenin uygun duruma gelebilmesidir.

Grihyasutralara göre doğumun sebep olduğu kirlilikten kurtulmak için ev temizlenir ve arındırılır, anne ve bebek yıkanır. Böylece tören öncesi hazırlık aşamasına geçilmiş olur. Daha sonra anne, çocuğu temiz kıyafetlerle sarar, başını suyla ıslatır ve babasına verir. Pracapati’ye, Agni’ye ve Soma’ya sunular verilir. Babası bebeğin göğsünden tutarak onun uyumadığını göstererek adını verir.³³⁸ Grihyasutralar töreni burada bitirirken Paddhatis törene devam etmektedir: Baba bebeğin kulağına eğilerek “Ey çocuk! Sen ailemizin kendini adadığı tanrıların hünerisin, bu yüzden senin adın ...’dır; sen bu ayın tanrısının hünerisin bu yüzden

³³³ Bu beş grubun içinde çeşitli kaynaklara göre değişen farklı Samskara sayısı verilmiştir. Geleneksel kanı Samskaraların sayısını on sekiz olarak belirlemiştir. Bkz. Rajbali Pandey, Hindu Samskaras, s. 23.

³³⁴ Bu evredeki Samskaralar şunlardır: Catakarma (doğum ayini; çocuğun sağlıklı dünyaya gelmesi için yapılan ritüeller), Namakarana (ad verme), Nişkramana (ilk kez dışarı çıkarılışı), Anna-Prasana (ilk kez beslenmesi), Chuda Karana (başın tepesinin traş edilmesi), Karnavedha (kulağının delinmesi).

³³⁵ Rigveda, X. 55. 2; 71. 1 ilahilerinde isim kelimesi (Sanskrit dilinde Nama) kullanılmıştır.

³³⁶ Şatapatha Brahmana, 1.3.9.

³³⁷ Rajbali Pandey, Hindu Samskaras, s. 79.

³³⁸ The Samskara-vidhi by Swami Datananda Sarasvati; Rajbali Pandey, Hindu Samskaras, s. 85.

senin adın ...'dır; sen Takımyıldızı'nın hünerisin bu yüzden senin adın ... ve senin popüler ismin ...'dır.³³⁹ Böylelikle isim verme töreni son bulur.

Daşaratha'nın ilk karısı Kausalya, tüm dünyaların efendisi, yarı Vişnu olan Rama'yı³⁴⁰ dünyaya getirmiş, sonra Kaikeyi çeyrek Vişnu olan en dürüst kahraman Bharata'yı doğurmuş, ardından Sumitra Vişnu'nun parçaları olan yiğit Lakşmana ve Şatrungha'yı doğurmuştur.³⁴¹ Ramayana destanında Rama, Bharata, Lakşmana ve Şatrungha'nın ad verme töreni doğumlarından on iki gün sonra³⁴² yapılmış ve bebeklere isimleri Ermiş Vasiştha tarafından verilmiştir. Bunun ardından Brahminlere payitahttakilere ve ülke geneline ziyafet verilmiştir.³⁴³ Grihyasutralarda görüldüğünün aksine destanda bebeklere ismini babası değil ermiş Vasiştha vermektedir. Ermiş Vasiştha, hem ailenin rahibi hem de Daşaratha'nın çocuklarına hocalık (Guru) yapacak olan kişidir. Buradan yola çıkarak diyebiliriz ki babasının yerine ad verme işleminin ailenin rahibi yerine getiriyorsa muhtemelen bu durum tören halinde gerçekleştirilmiş olabilir.³⁴⁴

3.2.2. Viveha

Diğer dinlerde olduğu gibi Hinduizm'de de evlilik dinsel bir tören, aile de dini bir kurumdur. Bu dinde, uygun bir kızla nikahlanma ve aile reisliği, insan hayatındaki dört dönemden (aşrama-dharma) birisidir. Kişi öğrencilik döneminden sonra aile hayatı dönemine (Grihasthya) geçmesi için dini ritüellerle evlenmesi gerekir. Hindu Samskaraları içerisinde en önemlisi Vivaha (evlilik töreni)dır. Grihyasutralar genellikle onunla başlar, çünkü aile hayatı ile ilgili tüm törenlerin

³³⁹ Sodaşa-samskara-vidhi by Pt. Bhimasena Sarma; Rajbali Pandey, Hindu Samskaras, s. 85.

³⁴⁰ Chaitra ayının 9'una bağlayan gece dünyaya gelmiştir. Ramayana, 1.18: 10.

³⁴¹ Rama; dünyanın sevinci, Bharata; destekçi, Lakşmana; kutlu, Şatrungha; rakiplerinin katili anlamına gelmektedir. Bkz. The Ramayan of Valmiki çev. Ralph T. H. Griffith, Trübner & Co., London, 1874, s. 103.

³⁴² Ramayana, 1.18: 20.

³⁴³ Ramayana, 1.18: 36.

³⁴⁴ Destanda törenin nasıl icra edildiği konusu işlenmemiştir.

merkezinde Vivaha vardır. Aşrama-Dharma³⁴⁵ gereğince her erkeğin evlenmesi ve ev kurması beklenir.³⁴⁶

Grihyasutralardan önce -Vedik dönemde bile- sadece Samskaralardan birkaçı gerçekleştiriliyordu. Bunlardan birisi de Vivaha ritüelidir. Vedik dönemde Rig Veda'da³⁴⁷ ve Atharvaveda'da³⁴⁸ evliliğin önemi vurgulanmıştır. Vedik Ariler için sıcak bir yuva, sevimli bir eş arzulanan şeylerdendi. Bu nedenle Vivaha erken dönemlerden itibaren büyük öneme sahiptir. İnanç sistemi gelişim gösterdikçe evlilik, sadece sosyal bir ihtiyaç olmaktan çıkmıştır. O aynı zamanda herkesin gerçekleştirmesi gereken dini bir göreve dönüşmüştür. Evlilik bir kurban olarak kabul edildi ve evlenmeyen kimseye bir aşağılama ifadesi olarak “kurbansız” kimse denilirdi. Taittiriya Brahmana'da şöyle geçer: “O gerçekten eşi olmayan kimse kurbansızdır.” der ve ekler “bir erkeğin kendisi yarımdır, onun diğer yarısı da eşidir.”³⁴⁹

Hinduizm'de evliliğin amacı, erkeği aile reisi yapmak suretiyle tanrılara kurban sunumu ritüelini yerine getirmektir. Böylece aile reisi, erkek evlat sahibi olarak soyunun devamını getirecek ve kurban sunum uygulamasının devamlılığını sağlayacaktır. Rigveda'ya göre bir erkek ateş ritüelini (garihapatya) icra etmek için evlenir.³⁵⁰ Vedik toplumda evlilik öncesi ilişkinin olmadığını, iyi kurulmuş bir aile sisteminden çıkarabiliyoruz. Vedik kutsal metinlerinde önüne gelenle cinsel ilişkiye girme örneği yoktur. Bu durumla sadece Mahabharata destanında karşılaşıyoruz. Orada genç kadınların evli olmalarına rağmen her hoşlandığı erkekle cinsel birliktelik kurmalarını görmekteyiz. Rigveda'da geçen Urvaşi ve Pruravas³⁵¹ hikâyesi haricinde geçici cinsel birliktelik ne Vedalarda ne de Grihyasutralarda karşılaşılmaz.³⁵²

³⁴⁵ Aşrama: Hindularca ideal bir insan hayatının dört evresi vardır. 1) Brahmacārin (öğrencilik dönemi), 2) Grhasthya (aile hayatı dönemi), 3) Vānaprastha (riyaset hayatı dönemi), 4) Sannyāsa (dini dilencilik dönemi).

³⁴⁶ W. J. Johnson, A Dictionary of Hinduism, Oxford University Press, 2009, s. 200.

³⁴⁷ Rigveda, 10. 85.

³⁴⁸ Atharvaveda, 14. 1: 2.

³⁴⁹ Rajbali Pandey, Hindu Samskaras, s. 153.

³⁵⁰ Rigveda, 10. 85: 36.

³⁵¹ Rigveda, 10. 59

³⁵² Rajbali Pandey, Hindu Samskaras, s. 157.

Upanişadlar dönemi boyunca aşrama inancı kurulmuş ve bir Hindunun, aşramadan aşramaya geçmeye devam etmesi gerektiği vurgulanmıştır. Her evre diğer evreye temel yapı taşı niteliğini oluşturur. Evlilik hayatı bir Hindunun kişiliğinin gelişmesinin temelini teşkil eder. Smritiler aşrama sistemini tamamen onaylar ve kati bir şekilde emreder ki erkek eğitim hayatından sonra evlenmelidir.³⁵³ Manu’ya göre “kişi dört aşramadan ilkini gurusunun evinde, ikinci aşramayı kendi evinde ailesiyle, nc aşramada ormanlarda, dördüncü aşramada her türlü dünyevi bağlardan uzaklaşarak sannyasa olarak geçirmelidir.”³⁵⁴

Smritiler ev hayatını oldukça önemserler. Onlar, tüm sosyal yapıların desteği ve merkezi olarak sayılır ve evlilik en iyi aşrama diye adlandırılır. Tıpkı bütün yaratıkların havaya bağlı yaşadıkları gibi bütün aşramalarda aile reisine bağlıdır. Çünkü aile reisi bilgi ve yiyecek yoluyla diğer üç aşramayı destekler böylece aile reisi olarak onun yeri diğer aşramalar içerisinde en önemlisidir.

Evliliğin nemi kadar evlenecek kişilerin evliliğe uygunluğu da önemlidir. Erkeğin, kadının ve hatta evlenecek kişilerin ailelerinin yerine getirmesi gereken ve uygun koşullarda olması şartı aranır.

Bir erkeğin evlenmesi için gurusunun gözetiminde Vedaları ğrenmesi gerekir. Eğitimini tamamladıktan sonra gurusunun müsaadesiyle banyo yapar ve eve dn ritüelini (Samavartana) gerçekleştirir ve kendisiyle aynı kasta mensup güzel bir kızla evlenme hakkı elde etmiş olur.³⁵⁵ “ok küçük veya aşırı yaşlı olan, hayattan ümidini kesmiş, yüreğinde yaşama sevinci olmayan, arkadaşları tarafından nefret edilen, akrabaları tarafından yalnız bırakılan, sağlık sorunları olan, başka bir kasta mensup ve iktidarsız” erkeğin ise evlendirilmesi hoş karşılanmaz.³⁵⁶

Kızlarda aranılan özellikler ise; öncelikle fiziki görüntüsüdür. Buna göre bir erkek, fiziki kusuru bulunmayan, kuğu gibi yürüyen, güzel saçlı, küçük dişli, hoş görünümlü, güzel isimli kızlar tercih etmelidir. Sarı, kahverengi veya kırmızı saçlı, saçsız veya aşırı kıllı, fiziki kusurları (altıparmak, kesik kulak) olan, geveze ve

³⁵³ Rajbali Pandey, Hindu Samskaras, s. 154.

³⁵⁴ Manusmriti, 4. 1- 2.

³⁵⁵ Manusmriti, 3. 1- 4.

³⁵⁶ Rajbali Pandey, Hindu Samskaras, ss. 198-199; Bhaiyaram Sarma, **The Vivaha: The Hindu Marriage Samskaras**, Mothilal Banarsidass Publication, New Delhi, 1995, ss. 12-13; Hammet Arslan, **Manu Kanunnamesine Göre Hinduizm’de Nikahın şartları**, İstanbul, 2012, s. 363.

kırmızı gözlere sahip kızlarla ise evlenmemelidir.³⁵⁷ Ayrıca kızın saçları yüzünü kapatacak kadar uzamamalıdır; boğuk, kısık, çatlak veya kurbağa sesli olmamalıdır; bacakları ve topukları çok kıllı olmamalıdır; güldüğü zaman yanaklarında gamze olmamalıdır; ne çok kısa ne de çok uzun boylu olmalıdır.³⁵⁸ Metinlerde, kalın dudaklı ve ince belli kadınların cazibeli olduğu ifade edilir.³⁵⁹ Kız, görünür ve görünmeyen olmak üzere iki türlü güzel karaktere sahip olmalıdır.³⁶⁰

Ailelerde aranan şartlar ise; ritüelleri önemsemeyen ve geçiş törenlerini (Samskaralar) icra etmeyen, erkek çocuğu olmayan, Veda metinlerini okumayan veya okumayı ihmal eden, bedeni çok kıllı olan, sindirim problemi çeken, hemoroid, tüberküloz, epilepsi, beyaz cüzzam, siyah cüzzam hastalığı olan ailelerle evlilik ilişkisi kurulmaz.³⁶¹

Ramayana destanında evlilik törenini Sita'nın babası düzenlemektedir. Aile sunağında bir ateş yakarak Vedik ritüellere uygun kurban sunmaktadır. Sonrasında Sita ile Rama'yı ateşin önüne getirerek Rama'ya "Bu Sita, kızım, karın. Onu al, istekli bir şekilde; elini eline al. Mutluluk lütfu verilmiş sadık karın olarak, bundan sonra seni gölgen gibi takip edecektir."³⁶² diyerek ve dualarla kutsayarak avuç içine su döker.

Daha sonra Lakşmana'yı yanına çağırarak diğer kızı Urmila ile evliliği kabul etmesini ister.³⁶³ Sırasıyla kral Daşaratha'nın diğer oğulları Bharata'ya kızı Mandavi ile ve Şatrughna'ya da Şrutakirti ile evlendirme teklifinde bulunur. Ermiş Vasiştha vedalardan ilahiler okuyarak onların evlilik törenlerini yapar.³⁶⁴

Mircea Eliade'ye göre evlilik törenlerinin de bir ilahi modeli vardır ve insanların evliliği, kutsal evliliği (hierogamie), özellikle gök ve yer arasındaki

³⁵⁷ Manusmriti, 3. 8- 10.

³⁵⁸ Manusmriti, 3. 8-10.

³⁵⁹ Satapatha Brahmina, 1. 2: 5- 16.

³⁶⁰ Manusmriti, 3. 4; Yacnavalkya, 1. 52; P.V. Kane, History of Dharmasastra, s. 432; Hammet Arslan, Manu Kanunnamesi, s. 364.

³⁶¹ Manusmriti, 3. 6- 7; P. V. Kane, History of Dharmasastra, s. 430; Rajbali Pandey, Hindu Samskaras, s. 181; Bhairam Sarma, The Vivaha, s. 3; Hammet Arslan, Manu Kanunnamesi, s. 367.

³⁶² Ramayana, 1. 73: 25, 26, 27.

³⁶³ Ramayana 1. 73: 30b, 31a.

³⁶⁴ Ramayana, 1. 73. 35.

birleşmeyi yeniden üretmektedir.³⁶⁵ “Ben Gökyüzüyüm” der koca, “sen de Yeryüzü”³⁶⁶ Vedalar döneminde bile karı-koca gökyüzü ve yeryüzüne benzetilmektedir.³⁶⁷ Ramayana destanında da yine bu arketipten yola çıkılmıştır. Rama semavi varlık olan (deva) Vişnu’nun avatarası (bedenlenmesi)dir. Sita ise, kral Canaka onu, tarla sürerken sabanın yaptığı yarıktaki bulduğundan dolayı saban izi anlamına gelen Sita adını vermiştir. Nitekim destanın sonunda Rama semaya yükselirken Sita’yı ziraat tanrıçası toprağa çekmiştir. Evlilikleri ise, gökyüzü ile yeryüzünün birleşmesi motifinin destanda konu edilmesidir.

3.2.3. Antyesthi

Geleneksel hayat döngüsü törenlerinin on altıncısı ve sonuncusu olan Antyesti bir cenaze törenidir.³⁶⁸ Cenaze töreniyle ilgili ilk bilgiler Rigveda ve Atharvaveda’da yer alır. Bunlardan ilkinde, tören bilgileri içinde kast dışında olan kişilere de atıfta bulunurken ikincisinde ise, yalnızca ölen kişi hakkında bilgiler verir.³⁶⁹ Ölen kişinin bedeninin yakılması ise, Vedalara kadar dayanır ve bugün de Hindular ölen kişinin refahı için cesedin yakılmasını³⁷⁰ ve bu törenin ölümden sonra ölen kişinin varacağı yere ulaşmasına yardım etmesi için gerekli olduğunu düşünür.³⁷¹

Tören çeşitli kasta ve ölen kişinin mensubu olduğu dinî mezhebe göre farklılık gösterse de genellikle kutsal nehre külleri atmayı takip eden ölü yakma törenini içerir ve birkaç törenden oluşur. Bu törenler ise; ölen kişinin yatağını hazırlama, cesedi yakma, küllerin toplanması (*Asthi Sanchayana*), atalara benzeme (*Sapindika*), ölüye su bağıışı (*Udakakarma*), Sharaddha olarak bilinen çeşitli törenler ve kutsal nehre külleri dökme (*Asthivisarcana*)’dır. Bu uygulamalar kişinin ölmesinden sonra ilk on gün yoğun bir şekilde gerçekleştirilir. Bu on gün boyunca

³⁶⁵ Mircea Eliade, *Ebedi Dönüş Mitosu* çev. Ümit Altuğ, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1994, s. 37.

³⁶⁶ Brihadaranyaka Upanishad, 6. 4: 20.

³⁶⁷ Atharvaveda, 14. 2: 71.

³⁶⁸ Lochtefeld G. James, *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, New York, 2002, C. I, s. 45.

³⁶⁹ Randey Rajbali, *Hindu Samskaras*, s. 238.

³⁷⁰ W. J. Johnson, *A Dictionary of Hinduism*, s. 22.

³⁷¹ Randey Rajbali, *Hindu Samskaras*, s. 237.

ruha “yeni” beden oluşturması için sembolik besinler verilir.³⁷² çünkü gelecek dünyanın bu dünyanın bir tekrarı olduğuna inanılır.³⁷³

Yapılan bu törenlerin ise iki amacı vardır. Bunlardan ilki cesetten kurtulma, ikincisi ise ölen kişinin ruhunun kolayca gitmesidir. Bu iki amacın yanında şüphesiz ki yaşayanlar için psikolojik bir rahatlama sağlaması ve matem süresine yardım etmesi de vardır.³⁷⁴

Cenaze töreni baş ağıtı tarafından genellikle de ölen kişinin en büyük oğlu tarafından başlatılır. Aranyakalar’da geçen ilk mantra okunduktan sonra cesede beyaz kesilmemiş bir kumaş giydirilip bir tabuta yerleştirilir. Bu tabut bazı uzmanlara göre köleler tarafından taşınırken bazılarına göre ise iki öküz tarafından çekilen araba ile taşınır. Ölen kişinin evinden yakılacağı yere götürülmesi sırasında özel törenlerin uygulandığı her yerde durulur ve Yamasukta tekrar edilir. Fakat günümüzde Yamasukta’nın yerine Hari ya da Rama’nın adı tekrar edilir. Daha sonra ölüyü yakmak için odun yığınları bir çukurda toplanır. Yakma sırasında ölen kişinin eşi de onunla birlikte yakılır. Baudhanaya göre bu uygulama da eşi cesedin sol tarafına uzanması gerekirken Aşvalayana göre ise, cesedin kuzey tarafına uzanması gerekir. Bu uygulama Sutra dönemi boyunca ev sahibi tarafından tutulan üç ya da beş ateş demeti ile uygulanır ve ölen kişinin yakıldıktan sonra gideceği yer hakkındaki kehanet söylenir. Fakat bu uygulama günümüzde uygulanmamaktadır.³⁷⁵

Yakma töreninden sonra kemikleri ve külleri toplama (*Asthi sanchayana*) töreni yer alır. Bu gelenek eskiden kalmazdır. Günümüzde bu geleneği korumak için ölen kişinin kemikleri toplanır ve birkaç gün sonra gömülür. Bu işlem bazı uzmanlara göre on üçüncü ya da on beşinci gün uygulanırken bazılarına göre ise üçüncü, beşinci ya da yedinci gün uygulanır. Kemikler bir kaba toplanıp yıkandıktan sonra siyah antilop derisine sarılıp şami ağacının dallarına asılır. Bu uygulama daha sonra değişir ve Puranik dönem boyunca da yakma töreni kutsal nehirlerde yapılmaya başlar.³⁷⁶ Günümüz de de yakma töreninden sonra kemiklerin toplanması oldukça önemlidir.

³⁷² Lochtefeld G. James, The Illustrated Encyclopedia of Hinduism, s. 46.

³⁷³ Randey Rajbali, Hindu Samskaras, s. 236.

³⁷⁴ Monier Williams, A Religious Thought, ss. 284-285.

³⁷⁵ Randey Rajbali, Hindu Samskaras, ss. 251- 254.

³⁷⁶ Randey Rajbali, Hindu Samskaras, s. 261.

Bir sonraki tören, ölen kişiye su adağında bulunma olan Uadakakarma'dır. Bu tören çeşitli şekillerde uygulanır. Bir görüşe göre, ölünün tüm akrabaları nehrin kenarında yıkanır ve Pracapati'ye dua eder.³⁷⁷ Bu işlem gerçekleştirildikten sonra İtihasa (Destanlar) ve Purana bilen kişiler eski bilgilerden teselli edici hikâyeler anlatırlar ve ilk yıldız görünene kadar yani güneş batana kadar evlerine dönmezler. Diğer bir görüşe göre ise, yaşayanlar ölen kişinin kapısında Pichumad ağacının yapraklarını çiğner, ağzını çalkalar, suya – ateşe - tezeğe dokunurlar. Böylece bu uygulama ile ölen kişiyle olan ilişkilerin kesildiği sembolize edilmektedir.³⁷⁸

Bu törenden sonra yaşayanların refahı için sakinleştirici nitelikte olan Şanti Karma icra edilir. Bu tören, ölen kişinin ardından onuncu gün sabahında gerçekleştirildiği gibi on beşinci gün de icra edilir. Günümüzde yapılan bu törende kadınlar erkeklerden ayrı olarak bu töreni uyguladığı için katılması gerekli değildir.³⁷⁹

Bir sonraki aşama ise Aryan tarihine kadar dayanan Pitrimedha ya da Şamaşana'dır. Ölen kişinin kemiklerinin toplandığı kap uygun bir şekilde seçildikten sonra bazı bitkilerin köklerine yerleştirilir. Bu tören günün başında, ortasında ya da sonunda ud sesi eşliğinde yapılır.

Cenaze töreninin son uygulaması ise ölüye çeşitli sunaklar sunmadan oluşur. Bu uygulamayı yapmalarının en önemli sebebi ölünün hala duygusal manada yaşıyor olduğunu düşünmeleridir. İlk gün pirinç topu (pinda) sunulur. Bununla Prata (ruh)'nın bedeninin oluştuğu düşünülür. İkinci gün verilen sunaklarla gözün, burnun oluştuğu, üçüncü gün omuz, kol, göğüsün oluştuğu düşünülür ve bu dokuz gün boyunca devam eder. Onuncu gün yaşayanlar tırnaklarını ve sakallarını keserler. On birinci günü çok sayıdaki tören takip eder ve Vişnu'ya kurtuluş için dua edilir.³⁸⁰ On ikinci gün Prata (ruh) ve Pitara (ata)'nın birleştiği tören olan Sapindikarana yer alır. Ölen kişinin ruhu tek seferde atalarının dünyasına ulaşmaz. Ruh bir müddet bedenden ayrılmayı bekler. Bu süre zarfında da çeşitli törenler uygulandıktan sonra ruh atalarının dünyasına ulaşır.

³⁷⁷ A. Jones, Encyclopedia of Hinduism, s. 154.

³⁷⁸ Randey Rajbali, Hindu Samskaras, s. 256.

³⁷⁹ Randey Rajbali, Hindu Samskaras, s. 262; Monier Williams, A Religious Thought, s. 302.

³⁸⁰ Randey Rajbali, Hindu Samskaras, ss. 260-264.

Bütün bu törenler doğal ölüm üzerine uygulanan törenlerdir. Bu törenlerin yanı sıra birçok özel durumdan dolayı oluşan törenler vardır. Yukarıda da bahsedildiği gibi, Vedik dönemde bulunan ilahiler normal ölen kişinin törenlerinden bahseder. Fakat Grihyasutralar ve Smritiler özel durumda ölen kişilerin cenaze törenleri hakkında da bilgiler verir. Bu özel durumlardan bir kaçısı ise şöyledir. Ev sahibinin, yani Ahitagni'nin ölümü, çocukların ölümü, hamile kadınların hamilelik döneminde ölümü (garbhini), münzevi hayat yaşayan kişilerin ölümü, evinden çok uzakta ve kaza sonucu ölen kişilerin ölüm törenleridir.³⁸¹

Ramayana destanında cenaze töreninin nasıl yapıldığına ilişkin anlatım Daşaratha'nın ölümünden sonra düzenlenen tören bilgilerine dayanmaktadır.

Ermiş Vasiṣṭha Bharata'ya yeterince üzüldüğünü ve krala olan son görevin yerine getirilmesini söyler.³⁸² Bunun üzerine Bharata, sarayda bulunan diğer kardeşi Şatrughna ile töreni şu şekilde yerine getirmiştir:

उद्धृतम् तैल सम्क्लेदात् स तु भूमौ निवेशितम् ।

आपीत वर्णं वदनम् प्रसुप्तम् इव भूमिपम् ॥

सम्वेश्य शयने च अग्नये नाना रत्न परिष्कृते ।

ततः दशरथम् पुत्रः विललाप सुदुःखितः ॥

Bharata, Kral Daşaratha'nın altın sarısı gibi görünen yüzünü gördü,

Babasının bedenini içi yağ dolu teknedен çıkartarak yatağa yatırdı.

Kederli bir şekilde yakınarak onu değerli taşlar ve mücevherlerle donattı.³⁸³

Bu esnada babasına ağıt yakmakta ve yalnız kaldığını; kralının ölüşünü, Rama'nın sürgüne gidişini kaldıramadığını ve şehri nasıl koruyup yöneteceğini dünyanın anlamsız geldiğini söylemektedir.³⁸⁴

Ermiş Vasiṣṭha ise ona şunları söylemektedir:

³⁸¹ Randey Rajbali, Hindu Samskaras, s. 270.

³⁸² Ramayana, 2. 76: 2.

³⁸³ Ramayana, 2. 76: 4-5.

³⁸⁴ Ramayana, 2. 76: 6-9.

प्रेत कार्याणि यानि अस्य कर्तव्यानि विशाम्पतेः ।

तानि अव्यग्रम् महा बाहो क्रियताम् अविचारितम् ॥

*Sevgili Bharata, ikircikle, söylenmekle yerine getirilmemeli kralın cenaze töreni.*³⁸⁵

Bharata kendini toplayarak cenaze töreninin başlaması için rahiplerin gelmesini söyler. Bunun üzerine rahipler cenaze ateşini hazırlarlar. Kral, tahtırevan üzerinde ateşe götürülürken bazı insanlar yol boyunca kralın önünde gümüşler, altınlar ve çeşitli kıyafetler saçıyordu. Bazıları ise cenaze ateşi yığının; sandal ve devadaru ağaçları gibi koku veren odunlar ile çeşitli miskler atıyordu. Kralın yararına rahipler Samaveda'dan parçalar okuyup ateşe adaklar sunuyordu.

Görevli rahipler ve kralın eşleri, cenaze ateşi için toplanan odunların etrafında daire oluşturup saat yönünün tersine dönüyordu. Daha sonra araçla Sarayu nehri ghatlarına (merdiven) getirilen cenaze burada ateşe verilmiştir. On gün boyunca nehir kenarında kalınmış yas tutulmuştur.³⁸⁶

Kral Daşartha'nın ölümünün on ikinci günü şradha töreni³⁸⁷ yapılmıştır.³⁸⁸ Şradha töreninin nasıl düzenlendiği destanda verilmezken Bharata'nın törende bulunan rahiplere çeşitli hediyeler dağıttığı bilgisi verilmektedir.³⁸⁹ Daha sonra Bharata tekrar Sarayu nehrine giderek babasının kemiklerini ve külleri toplamak istesede kederden bu görevi yerine getirememiş bu görev vezirlere devredilmiştir.³⁹⁰

3.3. BAYRAMLAR

Hinduizm, bayram geleneği yönünden oldukça zengindir.³⁹¹ Bir Hindu için bayram, ruhunu temizlemek için önemli bir fırsattır.³⁹² Hindular bayram günlerini

³⁸⁵ Ramayana, 2. 76: 11.

³⁸⁶ Ramayana, 2. 76: 22-23.

³⁸⁷ Ölen atayı anma ibadeti. Bkz. W. J. Johnson, A Dictionary of Hinduism, s. 305.

³⁸⁸ Ramayana, 2. 77: 1.

³⁸⁹ Ramayana, 2. 77: 2-3.

³⁹⁰ Ramayana, 2. 77: 26.

³⁹¹ Bayramlar başlığı altında sadece Ramayana destanıyla ilgili olan bayramları incelemeyi uygun gördük.

³⁹² Korhan Kaya, Hinduizm, s. 48.

tanrı ve tanrıçalara ibadet ederek, kutsal kitaplardan ilahiler okuyarak ve genellikle oruç tutarak geçirmektedir.

3.3.1. Divali (Dipavali)

Işıklar dizisi anlamına gelen Divali,³⁹³ tüm Hindistan'da kutlanan eski bir Hindu festivali olup tüm festivallerin en büyüğüdür.³⁹⁴ Aydınlığın karanlığa, bilginin cahilliğe, iyiliğin kötülüğe, umudun ümitsizliğe karşı olan zaferini temsil eden bu festival, Karttika (Ekim-Kasım) ayında kutlanır. Genellikle bu festival Bengal'de yeni ayın ilk günü kutlanırken Kuzey ve Güney Hindistan'da yeni aydan önceki gün kutlanır.³⁹⁵ Bengal'de Dipanvita, Lakşmi Puca ve Kali Puca bu festivalle birlikte kutlanır. Bununla birlikte Caynistler Mahavira'nın aydınlanması ve Sikhler de Bondi Çhor Divası'nı bu günde kutlar.³⁹⁶ Festivalle ilgili bilgiler ise Padma Purana, Skanda Purana ve diğer Sanskrit Hindu metinlerinde geçer. Festivalin kökeni ile ilgili de bir kısım araştırmacılar tanrıça Lakşmi ile ilgili olduğunu düşünürken bir kısmı da ölmüş atalarının ruhlarının ziyareti ile ilgili olduğunu düşünür.³⁹⁷

Beş gün süren bu festival boyunca her gün farklı bir ayinle uygulanırken farklı bir tanrı ve tanrıçaya tapınılır. Festivalin ilk günü Dhantrayodoşi olarak adlandırılır. Damat bu gün festivali kayın pederinin evinde geçirmesi için davet edilir. Bu şanslı damada tüm gün özel bir ilgi gösterilir.³⁹⁸ Ayrıca bugün yakılan mumlar ölüm tanrısı Yama'ya sunulur.³⁹⁹ İkinci gün Narakchaturdaşi olarak adlandırılıp tanrı Vişnu'nun Narakasura'yı öldürmesi hatırlanır. Hindular evlerinde ışıklar yakar, vücutlarını kokulu yağ sürüp evlerinin önünde sıcak suyla yıkanır. Festivalin üçüncü günü, Aşvin ayının otuzuncu gününe denk gelir ve yaygın olarak Pedhipucan ismiyle bilinir ve festivalin esas gününü oluşturur. Bugün tanrıça Lakşmi ile birlikte Sarasvati, Ganeşa ve Kubera gibi tanrı ve tanrıçalara da tapınılır. İnsanlar

³⁹³ <http://www.sanskrit-lexicon.uni-koeln.de/scans/MWScan/index.php?sfx=jpg> . 13.09.14.

³⁹⁴ Kothare Balaji Sitaram, **Hindu Holidays**, Bombay, 1904, s. 77.

³⁹⁵ Ross E. Denison, **An Alphabetical List of Feast and Holidays of Hindus and Muhammadans**, Calcuta, 1914, s. 17.

³⁹⁶ <http://en.wikipedia.org/wiki/Diwali#History>. 13.09.14.

³⁹⁷ Ross E. Denison, **An Alphabetical List of Feast**, s. 18.

³⁹⁸ Kothare Balaji Sitaram, **Hindu Holidays**, s. 77.

³⁹⁹ Constance A. Jones & James D. Ryan, **Encyclopedia of Hinduism**, s. 136.

tüm kapılarını ve pençelerini açar ve buralara mumlar koyarak tanrıçayı evlerine davet ederler.⁴⁰⁰ Tüccarlar bu akşam hesap defterlerini kapatıp yeni hesap defterlerini açarlar. Efendiler hizmetçilerine hediye olarak para verirler. Bugünün akşamında kaktüs bitkisinden yapılan on altı lamba evin önündeki pirinç kâselerine yerleştirilir.⁴⁰¹ Dördüncü gün Bali Pratipada olarak adlandırılır. Bugün Hindular yaklaşık gece üç gibi uyanır, hizmetliler bütün evi temizler ve lambaları yerleştirir. Bugün eşler arasındaki bağlılık ve sevgi kutlanır. Erkekler eşlerine hediyeler verir. Birçok evlilik töreni de bugün gerçekleştirilir. Ayrıca Krişna'nın onuruna Gverdha puca'sı yapılır.⁴⁰² Son gün Bhaubic ya da Bhai Duc olarak bilinir. Bugün kardeşler arasındaki ilişkinin önemine vurgu yapılır ve erkekler kız kardeşlerine para verirler.⁴⁰³

Bu festivalle ilgili birkaç efsane vardır. Bunlardan biri Ramayana destanında Rama'nın Sita'yı Ravana'nın kalesinden kurtardıktan sonra ona olan güvenini tazelemek için Sita'nın ateş testinden geçmesini istemiş ve testten geçen Sita'yı da alarak Ayodhya şehrine dönerlerken kardeşi Bharata ve halkın şehri çiçeklerle süsleyip onları büyük bir sevinçle karşılaması bu bayramın kutlanma günü atfedilmesine neden olmuştur.⁴⁰⁴ Bir başka mitte tanrıça Lakşmi'nin yeni ayın bu gecesinde dünyaya inip gezmek istemesidir. Bu mite göre Lakşmi dünyaya indiğinde fakir yaşlı bir kadının evi dışında tüm evlerinin ışıklarının kapalı olduğunu görür ve bu yaşlı kadının evine iner. Lakşmi'nin varlığıyla yaşlı kadın birden zenginleşir.⁴⁰⁵

Ekim - Kasım ayında kutlanan bu festivalin amacı birlik - beraberlik sağlamak ve insanların kalplerine merhameti işlemektir. Bütün bunlarla birlikte Rama'nın ve Sita'nın yaşadığı zorluklara rağmen birbirlerine olan sevgi ve sadakatleri hatırlanarak örnek almaktır. Bu festivalin temelini oluşturan aydınlatma ise, en iyi Bombay ve Amritsar'da görülür. Ünlü Altın Tapınak binlerce lambayla akşam aydınlatılır.⁴⁰⁶

⁴⁰⁰ Lochtefeld G. James, *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, New York, 2002, s. 200.

⁴⁰¹ Kothare Balaji Sitaram, *Hindu Holidays*, s. 79.

⁴⁰² Constance A. Jones & James D. Ryan, *Encyclopedia of Hinduism*, s. 136.

⁴⁰³ Kothare Balaji Sitaram, *Hindu Holidays*, s. 81.

⁴⁰⁴ Om Lata Bahadur, "Divali The Festival of Lights", **The life of Hinduism**, Ed. John Stratton Hawley, University of California Press, London, 2006, s. 91.

⁴⁰⁵ Lochtefeld G. James, *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, s. 201.

⁴⁰⁶ Sivananda Sri Swami, *Hindu Fast and Feasts*, s. 3-4.

3.3.2. Ramanavami

Çitra ayı boyunca, tapınaklarda her gün akşam saatlerinde Ramayana destanı ezberden okunmaktadır. Her bir bölümün müzisyenler eşliğinde makamla okunması, yaklaşık olarak bir buçuk saat sürmektedir. Çitra ayının dokuzuncu günü Hindular, öğle vakti saat 11-11.30'da mabede gelirler ve otururlar. Rama için Bhacanlar (ilahiler) okunur ve bu okuyuş, O'nun doğum anı olan saat 12'ye kadar sürer.⁴⁰⁷

Kutlamanın en önemli bölümü, mabedin bir köşesinde bayram için özel olarak hazırlanmış olan Rama köşesinin açılışını yapmaktır. Bu köşede Rama'nın bebekliğini gösteren bir resmin içine yerleştirildiği küçük bir beşik vardır. Kadınlar buraya gelip Ramayana'dan ilahiler söyleyerek beşiği sallarlar. İbadet kısmı, Arti ile sona erer. Arti, tanrıya bağlılığı gösteren ve ışıklarla yapılan bir ibadet şeklidir. Bu şöyle icra edilir: Arti tepsisi denilen tepsinin içerisinde beş adet mum yakılır. Ayrıca bunların yanına değişik çiçekler ve tutsüler de koyulur. Bu nesneler, her şeyin yaratıldığı beş unsuru, ateş, hava, su, toprak ve gazı temsil eder. Bu tepsi sürekli olarak Rama köşesinde, Rama'nın resminin önünde, Arti ilahisini söyleyerek dairesel olarak gezdirilir. Bu işlemin ardından, arti tepsisi cemaat arasında gezdirilir ve onlar da yanan mumla ellerini ısıtırlar ve yüzlerine sürerler. Böylece herkes, Tanrı'nın rızasını ve gücünü simgesel olarak kazanmış olur.⁴⁰⁸ İbadet süresince tanrılara adanan ve süt, yoğurt, kahverengi şeker ve kişniş ile yapılan, sadece Rama ve Krişna'nın doğum günlerinde dağıtılan "praşad"ın dağıtılmasıyla son bulur.

Bu bayramın kutlanmasında, kişisel açıdan şu ümit beslenir: Birincisi ve en önemlisi, dünyanın kötülüklerden kurtulmasını sağlayan Rama'nın doğum gününü hatırlamak ve onun amaçları doğrultusunda kişinin kendi gidişatını düzene sokmaktır. Zaten Çitra ayı boyunca okunan ve Rama'nın hikayesini anlatan ilahiler, insan davranışlarının nasıl olması gerektiğine örnektir. Aynı Rama gibi, insanlar da, her ne işte çalışırlarsa çalışsınlar, güçleri yettiğinde görevlerini en iyi bir biçimde yapmalı ve şeytana karşı gelmelidirler. Bu bayramdaki dua ve diğer uygulamalar

⁴⁰⁷ Constance A. Jones & James D. Ryan, *Encyclopedia of Hinduism*, s. 351.

⁴⁰⁸ Celia Collinson ve Campbell Miller, **Celebrations Festivals in a Multi-Faith Community**, London, 1994, ss. 8-11.

sayesinde, tanrının rıza ve sevgisinin kazanılacağına, Rama adını zikretmenin ya da Tanrı'nın hikâyelerini dinlemenin, ihsanlar getireceğine inanılır.

3.3.3. Rama Lila

Özellikle Dusşehra festivali olmak üzere kuzey Hindistan'da sonbahar süresince gösterimi yapılan Rama Lila, Ramayana destanının halk tiyatrosuna uyarlanmış halidir. Rama'nın Ravana'ya karşı olan zaferini, yani iyinin kötüyü karşı gelişini anlatan oyundur. 19. yüzyılın sonlarına doğru Rama Lilalar, İngiliz yönetimine karşı direnmenin şifreli bir mesajı haline gelmiş ve Hindistan kültürüyle gurur duymanın önemli bir simgesel aracı olmuştur.⁴⁰⁹

Navaratri (dokuz gece) olarak bilinen festivalde Aşvin (eylül-ekim) ayı içerisinde kutlamaları esnasında Rama Lila oyunları sergilenir. Rama Lilalar genellikle destanın Hintçe versiyonuna, on altıncı yüzyılın sonlarında Tulsidas tarafından oluşturulan Ramcharitmanas'a dayanır.⁴¹⁰ En uzun, en detaylı ve muhtemelen en eski Rama Lila oyunu Benares (Varanasi) krallarının ikamet ettiği kasaba olan Ramnagar'da gösterilmektedir. Rama Lila oyunları, sadece Benares'de kurulan sahnede kalmaz, oyuncular nehir boyunca farklı sahneleri dolaşarak oyunlarını sergilerler.⁴¹¹ Oyunun ilk sergilenişi, 19. yüzyılın başlarında Udit Narayan Singh'in hükümdarlığı sırasında olmuştur. Günümüzde de devam eden oyun, bir ayı aşkın süre boyunca devam eder ve yoğun günlerinde yüz bin izleyiciyi bulan seyirci kitlesine sahiptir.⁴¹²

3.4. İBADETLER

İbadet çeşitli dinlerde ve dillerde farklı kavramlarla ifade edilmiş değişik biçimlerde anlaşılıp uygulanmıştır. Sanskrit dilinde “kutsanmak, tazim etmek”

⁴⁰⁹ Lochtefeld G. James, The Illustrated Encyclopedia of Hinduism, s. 561.

⁴¹⁰ W. J. Johnson, A Dictionary of Hinduism, s. 261.

⁴¹¹ Constance A. Jones & James D. Ryan, Encyclopedia of Hinduism, s. 309.

⁴¹² Lochtefeld G. James, The Illustrated Encyclopedia of Hinduism, s. 562.

anlamına gelen “puca” kelimesi, ibadetleri ve ayinleri belirtmek için kullanılmaktadır.⁴¹³

Hinduizm’de ibadet ferdi olmakla birlikte ana hatlarıyla; tanrılara dua etmek, kurban ve takdime sunmak, oruç tutmak ve kutsal yerleri ziyaret etmek olarak sıralayabiliriz. Çeşitli türleriyle yoga da bir ibadet şeklidir.⁴¹⁴ Bu başlık adı altında Ramayana destanında geçen ibadetleri incelemeyi uygun gördük.

3.4.1. Yoga

Yoga pratiklerinin, MÖ 1500’lü yıllarda Rigveda döneminde sistematik olmayan fikirler ve uygulamalar biçiminde ortaya çıktığı ifade edilmekle birlikte, uygulamanın ilk örneklerinin İndus vadisi medeniyetinde (MÖ 3000-2000) bulunduğu yönündedir.⁴¹⁵ Tarihi oldukça eskiye dayanan yoga, Hint geleneğinde karmadan ve gene doğumdan kurtuluş araçlarından biridir. Rigveda’dan itibaren neredeyse bütün kutsal kitaplarında yoga ibadetinin uygulanmasından ve faydalarından bahsedilmektedir.⁴¹⁶

Yoga kelimesi etimolojik olarak “boyunduruk vurmak, dizginlemek, sıkıca tutmak, frenlemek, birleş(tir)mek, zabtetmek, sınırlamak, kontrol altında tutmak, kapamak, esir etmek, bağlamak, yasaklamak, katılmak, hazırlanmak, zihni sabitlemek, konsantre olmak ve derin meditasyona dalmak” gibi anlamlara sahip olan Sanskrit dilindeki “yuc” fiilkökünden türemiştir.⁴¹⁷

Terim anlamında Yoga, çok yönlü bir fenomen olduğu için tanımlanması bir hayli zordur. Bu yüzden Hint geleneğinde *yoga*, çok farklı şekillerde tanımlanmış ve

⁴¹³ Mustafa Sinanoğlu, “İbadet”, **İslam Ansiklopedisi**, C. 19, s. 233.

⁴¹⁴ Abdurrahman Küçük, “İslam Öncesi Dinlerde İbadet”, **İslam Ansiklopedisi**, C. 19, s. 236.

⁴¹⁵ Hammet Arslan, *Yoga*, s. 53.

⁴¹⁶ Kutsal kitaplarda geçen yoga kelimesinin anlamı ve pratikleri için örnek olarak Bkz: Rigveda, I.115.2, II.39.4, III.53.17, VIII.80.7, X. 60.8, X.101.3; Satapatha Brahmana, III.5.1.24; Taittiriya Brahmana, I.5.1.3; Atharvaveda, VI.91.1; Brihadaranyaka Upanishad, IV.3.10; Mahabharata, III.211.23; Bhagavadgita, II.48, 50; VI.22-23.

⁴¹⁷ Monier Williams, **A Sanskrit-English Dictionary**, Oxford University Press, London, 1974, s. 853.

tasvir edilmiştir.⁴¹⁸ Ramayana destanında ise yoga, karşımıza birçok yerde dini bir uygulama olarak çıkmaktadır. Fakat bu uygulamanın nasıl gerçekleştirildiği konusunda destanda bilgi verilmezken Valmiki'nin bir diğer eseri olarak adlandırılan Vasiṣṭha Yoga'da⁴¹⁹ uygulamanın felsefesi tanımlanmaktadır.

Dasgupta Yoga'yı şu şekilde tanımlamaktadır: “Yoga, zihni belli bir objeye yoğunlaştırmadır. Bu obje eylem olursa karmayoga, bilgi olursa cnanayoga, tanrı olursa bhaktiyoga adını alır.”⁴²⁰ Bu tanımdan yola çıkacak olursak Ramayana destanındaki yoga uygulamalarını Karma yoga anlayışı çerçevesinde değerlendirebiliriz.⁴²¹

Karmayoga, Hint kutsal metinlerinde emredilen ritüelleri icra etmek, ahlâkî ve sosyal görevleri yerine getirmek, başkalarına özverili hizmet etmek, gündelik işlerini ve görevlerini eksiksiz yerine getirmektir.⁴²² Bu tür eylemler birer karmayoga örneği olup, tanrıya eylemler yoluyla ulaşmak isteyenler için bir yöntemdir. Hinduizm'e göre tanrı her şeydir ve insan, yaptığı her eylemde onu bulabilir. Dolayısıyla insan, yaptığı işe kendisini vermeli, bütün gücünü ve aklını bu şekilde kullanmalıdır. Eylem yolu, bilişsel (cnana) ve duygusal (bhakti) olmak üzere iki safhada ilerler. Karmayoga'yı benimseyenler bu ikisinden dilediği yolu tercih edebilir. Hindu anlayışına göre, dış dünyada yapılan her eylem, fâilin iç dünyasını göstermektedir. Duygusal eylem (Bhakti) yolunu seçenler eylemlerini sadece tanrı için yaparlar. Eylemlerin isteyerek yapılması ve bunlardan herhangi bir mükâfat beklenilmemesi gerekir. Çünkü yapılan her eylem kutsal bir ritüel sayılır.⁴²³ Cnanayoga ise, bilgi aracılığıyla tanrıya ulaşma yoludur. Cnana sözcüğü “bilgi, hikmet, erdem, derin düşünce, analiz, çözümleme” gibi anlamlara gelmektedir. Dolayısıyla Cnanayoga, entelektüel eğilimleri ve yetenekleri olan insanlara hitap

⁴¹⁸ Hammet Arslan, Yoga, s. 24.

⁴¹⁹ **Yoga Vasishtha Sara** (The Essence of Yoga Vasishtha) Sanskrit Orjinalinden çev. Swami Sureshananda, Graphics, Chennai, 1973.

⁴²⁰ Dasgupta, **Indian Philosophy**, C. II, s. 444; C. III, s. 33.

⁴²¹ Feuerstein, Yoga Tradition, s. 185.

⁴²² Hammet Arslan, Yoga, s. 133.

⁴²³ Swami Nikhilananda, **Hinduizm: Ruhun Özgürleşmesindeki Anlamı**, çev. Aslı Özer, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, 2003, ss. 113-128; Nasuh Günay, “Yoganın Mahiyeti ve Çesitleri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 19, 2007, s. 73. Hammet Arslan, Yoga, s. 134.

etmektedir. Bu yolu tercih edenler, bilgiye ve düşünceye ilgi duyan; öğrenmeye ve düşünmeye yetenekli ve hevesli olan kişilerdir.⁴²⁴

Eliade “*Yoganın ayırt edici niteliği sadece pratik yanı değil, aynı zamanda erginleyici yapısıdır. Yoga tek başına öğrenilmez; manevi rehberin (guru) yol göstericiliği şarttır.*”⁴²⁵ der. Nitekim Ramayana destanında da durum böyledir.⁴²⁶ Öyle ki Rama ve kardeşi Lakşmana yoga pratiklerini ve hikmetini gurusu Vasiştha’dan öğrenmektedir.

Ramayana destanında yoga uygulaması ilk olarak karşımıza tanrı Brahma’nın isteğini yerine getirmek için⁴²⁷ Valmiki’nin yoga yapmasıdır.⁴²⁸ Valmiki, önce ellerini ve ayaklarını yıkamış, ardından biraz saf su içmiş, yönü doğuya bakacak şekilde kuşa otları üzerine oturmuş, yoga ibadetiyle Narada’nın ona anlattığı Rama’nın hayat hikâyesini net bir şekilde ve tüm ayrıntılarıyla görmüştür. Yoga ile aydınlanan Valmiki, destanı beyitler halinde zihnine kaydetmiştir.⁴²⁹ Valmiki’nin uyguladığı yogadan yola çıkarak söyleyebiliriz ki, yoga öncesinde temizlenmek ve doğuya yönelme gibi bazı uyulması gereken kuralların bulunduğunu ve ayrıca yoganın sadece kurtuluşa ulaşma aracı olmadığını aynı zamanda aydınlanma aracı olarak da kullanıldığını söyleyebiliriz.

Diğer yoga uygulaması ise ermiş Vasiştha’nın Rama’ya yogayı açıklaması ve öğretmesidir. Destan’da yoganın nasıl işlendiğine geçmeden önce Yoga Vasiştha metni hakkında bilgiler vermeyi uygun gördük.

Ermiş Vasiştha, sadece Ramayana destanından bir karakter değil aynı zamanda Rigveda’nın yedinci kitabının birçok ilahisini kaleme alan bilgedir. Ayrıca

⁴²⁴ Hammet Arslan, Yoga, s. 135.

⁴²⁵ Mircea Eliade, **Yoga Ölümsüzlük ve Özgürlük**, çev. Ali Berkay, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 29.

⁴²⁶ John Brockington “The Sanskrit Epics” adlı makalesinde Ramayana destanında ne Samkhya’nın ne de Yoga’nın geçmediğinden bahsetmektedir. John Brockington, “The Sanskrit Epics”, **The Blackwell Companion to Hinduism**, Ed. Gavin Flood, Blackwell Publications, United Kingdom, 2003, s. 124. Oysa destanda hem Samkhya’nın kurucusu Kapila geçmekte (Hari Prasad, The Ramayana of Valmiki, s.656) hem de Yoga uygulamalarından bahsedilmektedir. Şüphesiz Mahabharata destanına kıyasla Ramayana destanında yoganın hikmeti üzerine düşünceler daha az ele alınmıştır. Fakat Ramayana destanında yoga yoktur demek tamamıyla yanlış nitelendirmek olur.

⁴²⁷ Brahma, Valmiki’den büyük ermiş Narada’nın ona anlattığı Rama’nın hayat hikayesini ölümsüzleştirmesi, yani yer yüzünde ve semavi alemde tanınmasını ve bilinmesi istemiştir.

⁴²⁸ Ramayana, 1.2.

⁴²⁹ Ramayana, 1.3. Valmiki, destanı yazıya geçirmemiş sadece zihninde beyitler halinde oluşturmuştur. Onları şifahi yolla ilk olarak Rama’nın oğulları olan Kuşa ve Lava’ya ezberletmiştir. Bkz. Ramayana, 1.6.

Mahabharata destanında bazı Upaniṣadlarda ve Puranalarda bahsedilen kişilerden biridir. Ortaçağda yogiler üzerinde çok etkili olduğu ileri sürülen Yoga Vasiṣṭha, yaklaşık otuz iki bin kıtadan oluşmaktadır.⁴³⁰ Vairagya, Mumukṣu-Vyavaraḥa, Utpatti, Sthiti, Upasama ve Nirvana olmak üzere altı kitaptan (prakaraṇa) oluşmaktadır. Geleneksel olarak Valmiki'ye atfedilen bu eser, Rama ile ermiş Vasiṣṭha arasında geçen diyaloglardan oluşmaktadır. Metnin MS 9. yüzyılda yazıldığı varsayılmaktadır.⁴³¹ Yoga Vasiṣṭha, Vedanta, Budizm ve Yoga düşünüş biçimini destansı tarzda bütünleştiren bir eserdir. Dolayısıyla bu eser hem Vedanta tarzında bir evrensel bilinç üzerinde durmakta, hem de yoga uygulamalarını tasvir etmektedir.⁴³² Yoga Vasiṣṭha'nın şu dörtlüğüne bakarak, onun Samkhya, Vedanta, Budizm ve Yoga konularına hakim olduğunu anlayabiliriz:

*“Bu, Samkhya ekolü tarafınca Puruṣa,
Vedanta ermişleri tarafından Brahman,
Yogacara Buddhistleri tarafından Vicnaptimatṛ
Ve Sunyavadin tarafından da Sunya olarak bilinir.”⁴³³*

“Yoga Vasiṣṭha'yı işitip, düşünüp ve anlayan için züht hayatı, meditasyon ve mantra gereksizdir. Zira aydınlanmaya ulaşmak için daha fazla neye gerek vardır?”⁴³⁴

Bu fıkirden yola çıkarak diyebiliriz ki, Yoga Vasiṣṭha'nın temel iddiası, sadece bir tek bilincin varlığına dikkat çekmektir. Esere göre O, şekilsiz, her yerde var olan ve her şeyi bilendir.

⁴³⁰ **Yoga Vasishtha Sara** (The Essence of Yoga Vasishtha), Sanskrit Orjinalinden çev. Swami Sureshananda, Graphics, Chennai, 1973, s. iv.

⁴³¹ Dasgupta'ya göre eser, 5. yüzyılda yaşayan Kalidasa'dan sonra yaşadığı düşünülmekte olan bir kimse tarafından kaleme alınmıştır çünkü Kalidasa'nın Kumara Sambhava dizeleriyle benzerlik gösteren bir kısım içermektedir. Dasgupta, Yoga Vasiṣṭha'nın yazarının Gaudapada ya da Sankara'nın çağdaşı olduğunu düşünmektedir. Dasgupta, Indian Philosophy, C. II, ss. 230-231.

⁴³² Dasgupta, Indian Philosophy, C. II, s. 268.

⁴³³ **Yogavasistha: The Supreme Yoga**, çev. Swami Venkatesananda, Motilal Banarsidass, Delhi, 2003, 3.5-7.

⁴³⁴ Yogavasistha: The Supreme Yoga, 2.18.36.

Yoga Vasiştha'da benimsenen manevî yol, eylem (karmayoga) ve bilginin harmanlandığı Cnanayoga tekniğidir; gelişi güzel ve amacı belli olmayan münzevi hayata önem verilmez. Esere göre zihin, kendi tutsaklığını ve özgürlüğünü yine kendisi tayin etmektedir. Bu yüzden fizikî olarak dünyadan uzaklaşmaya ihtiyaç yoktur, aslolan zihinsel kurtuluştur. Hakikî yogi, cazibeli şeylere yönelme veya onları elinin tersiyle itme konusunda özgürdür. Böyle bir yogi, yan yana duran altın ve çöp yığınının aynı gözle bakar. Yoga Vasiştha'da yoga, “zihindeki gelgitlerin sona ermesi, duygusallıktan uzak olma, arzu-isteklerin zehrinin etkisinden kurtulma” gibi farklı şekillerde tanımlanır. Faydalı olan bilgi, aydınlanmaya götüren hikmet veya sezgidir.⁴³⁵

Yoga Vasiştha'da yedi aşamalı ruhsal süreç şunlardır:

1. şubheccha (Hakikat için can atma): Yogi (ya da Sadhaka) kesin bir şekilde daimi ile geçici olanı ayırt edebilmeli; dünyevi zevklere kayıtsız kalmalı; fiziksel ve zihinsel iradesini sağlamalı; Samsaradan kurtulmak için derin arzu duymalıdır.
2. Vicarana (Doğru sorgulama): Yogi okudukları ve duydukları hakkında bilincine varmalı ve bu konular üzerine yoğunlaşmalıdır.
3. Tanumanasa (Zihinsel aktiviteleri azaltma): Zihin eskiyle olan bağıını koparmalı ve arındırılmalıdır.
4. Sattyapatti (Varlığa ulaşma): Önceki kademelerde Yogi, *kama*'ya (arzu, istek) maruz kalmaktadır. Bu kademedede ise meditasyon sayesinde bunlardan uzaklaşarak (Brahmavid Brahma'yı bilme) Hakikati bilir.
5. Asamsakti (Herhangi bir şeyden etkilenmeme): Yogi bu evrede duyularını saf dışı bırakarak görevlerini yerine getirmeye başlar.
6. Padartha Abhavana (Brahma'yı her yerde görme): Harici şeyleri artık görmeyen yogi, Hakikati idrak etmeye başlar.
7. Turiya (kalıcı bilinçlilik): Yogi bu evrede Hakikate ulaşır ve artık onu herhangi bir şey etkilemez (duyular, arzu ve istekler).⁴³⁶

⁴³⁵ Feuerstein, Yoga Tradition, ss. 303-304; Feuerstein, Encyclopedia, s. 349; aktaran Hammet Arslan, Yoga, s. 108.

⁴³⁶ <http://en.wikipedia.org/w/index.php?oldid=622638264> 29.09.2014.

3.4.2. Tirtha (Hac)

Dinlerde, inanırların belirli dönemlerde ziyaret ettikleri, manevi açıdan ilerleme kaydettikleri mekânlar var olagelmıştır. Dünyanın en eski dinlerinden birisi olan Hinduizm için de kutsal mekân önemli bir yere sahiptir. Hinduizm’de hac anlamında kullanılan Sanskrit dilindeki “tirtha-yatra” yani sığ su ibadeti/ nehre yolculuk ibadeti anlamına gelen bu kelime, kutsal nehirlerin kenarlarındaki geniş alanlara ve hacı olmaya gelen kişilerin nehre girebilecekleri yerlere verilen isimdir.⁴³⁷

Hinduizm’de hac ibadetinin uygulanmasındaki temel amaç, karma ve samsara inançlarının etkisidir. Kişi işlediği kötü eylemler ve bunun sebep olacağı karma etkilerinden kurtulmak için nehre girerek onun arındırıcı⁴³⁸ etkisinden faydalanmaktadır.⁴³⁹ Böylece o, hac ibadetini yaparak yaradılıştaki asli/ilk durumuna kavuştuğuna, Samsara’dan⁴⁴⁰ kurtularak Mokşa’ya ulaşacağına inanmaktadır.

Hinduizm’de hac ibadeti, kutsal mekân anlayışından yola çıkarak bütün Hindistan’ı kapsamakla beraber⁴⁴¹ ön plana çıkardığı önemli hac merkezleri bulunmaktadır. İnanır ibadetini, hac merkezlerine yapacağı yolculuğa çıkarak başlatmış olur. Bu yolculuk başladığı noktada bitmekte, yani hac ziyareti daire şeklinde tamamlanmaktadır. Çıktığı bu yolda çekeceği zahmetler onun arınmasına fayda sağlayacaktır. Hac merkezlerini dolaşarak çizdiği dairenin dışında o, aynı zamanda uğradığı kutsal mekânların ve mabutların etrafında da yürüyerek daire çizmektedir. Bu uygulamaya pradakşina adı verilir ve bu daire güneşin doğuşunda ve batışında uygulanarak saat yönünde tavaf etmeyi ifade etmektedir.

Hinduizm’de hac, kutsal kabul edilen nehirlerde ve şehirlerde yerine getirilmektedir. Yedi nehir (saptanadi) ve yedi şehir (saptapuri) kutsal kabul edilmektedir. Yedi nehir şunlardır; Ganga (Ganj), Yamuna, İndus, Godavari,

⁴³⁷ Surinder M. Bhardwaj, **Hindu Places of Pilgrimage in India**, University of California Press, Berkeley, 1983, s. 2.

⁴³⁸ Ramayana destanında Ganj nehrinde yıkanan herkesin günahlarından arınacağı bildirilmiştir. **Ramayana**, 1. 44.

⁴³⁹ Surinder M. Bhardwaj, **Hindu Places of Pilgrimage in India**, s. 3.

⁴⁴⁰ Genedoğum (reenkarnasyon).

⁴⁴¹ Hindistan’da sayısal olarak ne kadar hac yeri olduğu bilinmemektedir.

Narmada, Kaveri ve mitolojik olmakla birlikte antik dönemde var olabileceği de kabul edilen Sarasvati nehirleridir.⁴⁴² Hinduizm’de suyun manevi temizleyici özelliği inancından dolayı söz konusu dinde nehirler önemli bir yere sahiptir. Bu nehirlerin tanrılar tarafından kutsanmış olduğu kabul edilmektedir. Manevi kirlilikten arınmak, samsaradan kurtulmak ve öldükten sonra tanrılar diyarına gidebilmek amacıyla bu nehirlerde yıkanmaktadırlar.⁴⁴³ Destanda ise pek çok nehir ismi⁴⁴⁴ geçmekte fakat her nehirde hac ibadetinin yerine getirildiği bilgisi verilmemektedir. Destanda özellikle Ganga (Ganj)⁴⁴⁵ nehrinde ve çevresinde hac ibadetini yerine getiren ermişlerin olduğu, bunlardan birinin de destanın yazarı Valmiki olduğu geçmektedir.⁴⁴⁶

Hinduların kutsal kabul ettikleri yedi şehir ise şunlardır: Benares (varanasi), Mathura, Ayodhya, Haridvar, Dvaraka, Uccain, Kançi’dir. Mathura, Krişna’nın doğum yeri, Dvaraka ise başkentidir. Ayodhya, Rama’nın doğum yeri ve krallığını sürdürdüğü yerdir. Haridvar, Ganj nehrinin dağlardan çıktığı ve düzlüklere açılmaya başladığı yerdir. Uccain, Şiva Linga tapıncının yapıldığı önemli bir yerdir. Kançi ise Durga tapıncının önemli merkezidir.⁴⁴⁷

Ramayana destanında da hac yerlerinden bahsedilmektedir. Hac konusundaki ilk bilgi Vişvamitra’ya dayanmaktadır. Destanda Vişvamitra, ermişliği uzun çilecilik hayatıyla ve hacı olarak elde ettiğini anlatmaktadır.⁴⁴⁸ Özellikle destanın üçüncü bölümü olan Aranya Kanda’da (orman bölümü) Dhaumya adlı ermişin anlatımıyla Poulatsya’nın⁴⁴⁹ verdiği kutsal mekan bilgilerine dayanmaktadır. Destanın sonunda Rama, Vişnu formuna geri dönmek için seçtiği yer hac yapılan yerlerden olan Sarayu nehrindeki Goprata Ghat⁴⁵⁰ olmuştur.⁴⁵¹

⁴⁴² İsmail Taşpınar, **Doğu Dinlerinde Hac İbadeti Hinduizm ve Budizm**, Bilge Kültür Sanat, 2014, İstanbul, s. 50.

⁴⁴³ Anne Feldhaus, **Connected Places, Region, Pilgrimage, and Geographical Imagination in India**, New York, 2003, s. 29.

⁴⁴⁴ Örneğin Sarayu, Tamasa, Yamuna, Sarasvati, Kulinga, Kutikoshtaka, Pavani, Shailoda, Syandara vb.

⁴⁴⁵ Ganj nehrinin destanda geçen diğer adları için Bkz. Hari Prasad Shastri, *The Ramayana of Valmiki*, C. II, s. 511, 652.

⁴⁴⁶ Ramayana, 5. 71: 15.

⁴⁴⁷ Geoffrey Parrinder, **Worship in the World’s Religions**, Association Press, New York, 1961, s. 54.

⁴⁴⁸ Ramayana, 1.18.

⁴⁴⁹ Yedi büyük ermişten biridir. Ayrıca Ravana’nın dedesidir.

⁴⁵⁰ Nehrin sağ tarafına yapılmış ineklerin bulunduğu merdiven.

⁴⁵¹ Ramayana, 7. 110.

Hindistan'ın Uttarpradeş eyaletinde yer alan Ayodhya kenti, Sarayu nehrinin doğu yakasında kalmaktadır. Bu kentte hacılar tarafından ziyaret edilen üç önemli mabet bulunmaktadır. Bunlardan biri Kanak Bhavan mabedidir. Bu mabet Rama ile Sita'ya adanmıştır. Mabette başlarında birer altın taç olan Rama ve Sita heykelleri bulunmaktadır. Diğer Hanumangarhi mabedidir ve maymun Hanuman'a adanmıştır. Üçüncü mabet ise Svarg Dvar mabedidir. Bu mabette Rama'nın bedeninin yakıldığına inanılmaktadır.⁴⁵²

Bu şehrin diğer bir özelliği ise Müslümanlar tarafından da önemli bir yer oluşudur. 1528 yılında yapılan cami, Hindulara göre Rama'nın doğduğu yere inşa edilmiştir. Bundan dolayı iki mensup inanırlar tarafından bu yer tartışma konusudur. 1859'da İngilizler Hindu ve Müslümanlar arasındaki gerginliği önlemek maksadıyla caminin içine bir duvar örerek ikiye ayırmışlardır. 1949 yılında ise Rama'ya ait olan bir resmi camiye koyma girişimi tartışmaya neden olmuş ve Hindistan hükümeti caminin yanına bir Hindu mabedi yaparak çözüm üretmeye çalışmıştır. 1992 yılında Hindular camiyi yıkınca Müslümanlarla Hindular arasında çatışma meydana gelmiş ve 2000'den fazla insan hayatını kaybetmiştir.⁴⁵³

Rameşvara kenti de kutsal yerlerden olup Rama'ya nispet edilmektedir. Hindistan'ın güneyindeki Tamil Nadu eyaletinde Madurai şehrinin 152 kilometre güneyinde yer alan bir adadır ve Rama Köprüsü (Ramasetu) ile ana karaya bağlıdır. Sri Lanka'nın karşısında yer alan bu yer hac merkezlerinden birisidir. Destana göre Rama burada Şiva Linga heykelini dikmiştir.⁴⁵⁴ Bundan dolayı burada Şiva'ya adanmış bir mabet bulunmaktadır. Bu şehir hem Şivacı hem de Vişnucu inanırlar için kutsal bir hac yeridir. Ramanathasvami mabedinde iki adet linga bulunmaktadır; biri Vişnu'yu diğeri de Şiva'yı temsil eden bu lingalar Hindistan'daki en meşhur on iki lingadan biridir.⁴⁵⁵ Rameşvara'da yılda üç defa büyük kutlama yapılır. Bunlar; Mahaşivaratri (şubat/mart), Bhramotsavam (mart/nisan) ve Tirukalyanam (temmuz/ağustos) kutlamalarıdır. Ayrıca Rameşvara şehrinin 3 kilometre kuzeyinde

⁴⁵² İsmail Taşpınar, Doğu Dinlerinde Hac Hinduizm Budizm, s. 76.

⁴⁵³ Linda Kay Davidson-David M. Gitlitz, **Pilgrimage From the Ganges to Graceland**, California, 2002, s. 16.

⁴⁵⁴ Ramayana, 7.32.

⁴⁵⁵ Constance A. Jones-James D. Ryan, Encyclopedia of Hinduism, s. 359.

yer alan Gandamadana Parvatham'da Rama'ya ait olduğu söylenen ayak izi yer almaktadır.⁴⁵⁶

3.4.3. Oruç

Günümüzde oruç ibadeti Hinduizm'in bütününe oluşturan bir parçadır. Başlı başına incelendiğinde oruç kişisel ve bölgesel inanç ve adetlere göre değişkenlik göstermektedir. Örneğin bazı Hindular Ekadasi, Pradosha, ve Purnima gibi ayın belirli günlerde oruç ibadetini yerine getirirler. Haftanın belirli günlerinde ise kişisel inançlarına göre değişiklik gösteren oruç ibadetini yerine getiren Hindular vardır. Buna örnek olarak da kendini Şiva'ya adayanlar pazartesi günleri, Vişnu'ya adayanlar perşembe günleri ve Ayyappa'ya adayanlar ise Pazar günleri oruç tutarlar.

Salı günü orucu genellikle güney Hindistan'da ve kuzey batı Hindistan'da uygulanmaktadır. Güney Hindistan'da Salı günü tanrıça Şakti'ye adanmıştır. İnanırları güneş doğmadan önce yemek yerler ve güneş batana kadar herhangi bir şey yiyip içmezler. Kuzey Hindistan'da ise bu gün Hanuman'a adanmıştır. Burada ise gün doğumundan gün batımına kadar olan sürede sadece süt ve meyve yemek serbesttir. Perşembe günü orucu kuzey Hindistan'da yaygındır. İnanır kutsal metinler eşliğinde orucunu açmaktadır. Ayrıca bu günde Brihaspati'ya⁴⁵⁷ ibadet edilir, sarı renkte giysiler giyilir ve rengi sarı olan yiyecekler tercih edilir.

Bayramlar boyunca da oruç ibadeti gerçekleştirilmektedir. Örneğin Maha Şivaratri ve dokuz gün süren Navaratri bayramında, çoğunlukla insanlar bu günlerde diğer oruç tutma şekillerine göre daha katı bir şekilde ibadetlerini yerine getirmekte, bayram boyunca su dahi içmemektedir.⁴⁵⁸ Hinduların oruç ibadetini en çok Şravana (Temmuz-Ağustos) ayında gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu aydaki dini bayramlar şunlardır: Canmastami (Krişna'nın doğum günü), Rakşabandhan (kız kardeşlerin erkek kardeşlerine "rakhi" denilen ipi bağlaması) ve Sitla Satam (herhangi bir şey ısıtılmaz ve pişirilmez, çiğ yenen şeyler tercih edilir ve duş

⁴⁵⁶ Linda K. Davidson-David M. Gitlitz, *Pilgrimage From the Ganges to Graceland*, s. 512.

⁴⁵⁷ Adakların efendisi anlamına gelmektedir. Kişileşmiş din ve dindarlığı sembolize eder. Rigveda'da Brahmanaspati olarak da geçmektedir. Bkz. MacDonell, *Sanskrit- English Dictionary*, s. 198; Korhan Kaya, *Hint Mitolojisi Sözlüğü*, s. 58-59.

⁴⁵⁸ Onkar P. Dwivedi, "Hinduism", *Encyclopedia of Religious Rites, Rituals and Festivals*, Ed. Frank A. Salamon, Routledge Press, New York, 2004, s. 174.

alınacaksa soğuk suyla yapılır). Tapınaklar ışıklarla süslenir Arti ilahileri okunur. Bazı Hindular bu ayda tıraş olmazlar ve vakitlerini Ramayana, Mahabharata ve Bhagavad Gita okuyarak geçirirler. Oruç tutarken bazı inanırlar sadece tek çeşit vejetaryen yemek yerken bazıları ise hiç yemek yemeyip meyve ve süt ile ibadetlerini yerine getirirler.⁴⁵⁹ Ayrıca bazı Hindular astrolojik vakalara göre de oruç tutmaktadır. Belirli yıldızların galakside yılın belirli zamanlarında ailelere zarar verdiğine inanmaktadırlar. Bu etkilerden kurtulmak için oruç tutup mabutlara adaklar sunmaktadırlar.

Görüldüğü üzere Hinduizm’de oruç ibadeti yerine getirme günlere, mezhebe ve bölgelere göre değişkenlik göstermektedir. Kati bir şekilde oruç ibadetini yerine getirecek kişi, önceki günün günbatımından sonraki günün gün doğumundan 48 dakika önceye kadar her hangi bir şey yiyip içmemektedir.

Ramayana destanında ise iki farklı şekilde çıkmaktadır karşımıza; biri, Rama ile Sita’nın evlendikleri gece oruç tutması gerektiği diğeri ise, maymunların Sita’yı arayıp bulamadıklarında kapıldıkları üzüntüden dolayı uygulamak istedikleri ölüm orucudur. Destanda oruç ibadetinin nasıl yerine getirileceği hakkında bilgi verilmezken hangi amaçla yapıldığı anlatılmaktadır:

“Kral Daşaratha, Rama’nın eğitiminden sorumlu ermiş Vasiştha’ya gidip Rama’ya onu kral naibi yapacağını bundan dolayı karısıyla birlikte oruç tutması isteğini bildirmesini söyler. Vasiştha at arabasına binerek doğruca Rama’nın sarayına gider.

*Hocasının geldiğini öğrenen Rama, hemen yanına giderek ona hürmetlerini iletir, at arabasından inmesine yardım eder ve halini hatırlar sorar. Saygıdeğer Vasiştha ona kralın sevgilerini gönderdiğini ertesi gün onu ataları olan Nahuşa’nın Yayati’ye krallığı teslim ettiği gibi kral naibi ilan edeceğini ve bu gece oruç tutmasını istediğini bildirir. Rama bu isteği saygıyla karşılar ve hürmetlerini bildirir. Daha sonra kendi konutuna gitmek için Vasiştha saraydan ayrılır...”*⁴⁶⁰

⁴⁵⁹ W. J. Johnson, A Dictionary of Hinduism, s. 335.

⁴⁶⁰ Ramayana, 2.5:1.

Destanın bu kısmından anlaşılmaktadır ki krallık alırken yerine getirilen dini uygulamalardan biri de oruç tutmaktır. Rama'dan önce de kral hayattayken evlatlarından birini naibi yapabiliyor (Nahuşa'nın Yayati'ye krallığı devretmesi gibi), taç giyme töreni öncesinde eşiyle birlikte oruç ibadetini yerine getirmesi bekleniyordu.

SONUÇ

Biz bu çalışmamızda dünyanın en eski dinlerinden olan Hinduizm'in kutsal kitaplarından biri olan Ramayana destanını incelemeye çalıştık.

Oldukça fazla kutsal metne sahip olan Hinduizm'in kutsal kitapları, Şruti (işitilen) ve Smriti (hatırlanan) olmak üzere iki bölümde tasnif edilmektedir. İncelediğimiz Ramayana destanı ise yazar olarak ermiş (rişi) Valmiki'ye atfedilmiş olup Smriti (hatırlanan) kategorisinde yer almaktadır.

MÖ 300- MÖ 100 yılları arasında yazıya geçirildiği düşünülen ve sahip olduğu 24.000 beyit ile Hinduizm'in ikinci büyük destanı kabul edilen Ramayana destanını, dinler tarihi bilimi içerisinde, din fenomenolojisi yöntemi ve karşılaştırmalı inceleme yönteminden faydalanarak inceledik. Bu inceleme sonucunda, bazı tespitler ve bulgular elde ettik.

Hinduizm'in Smriti (hatırlanan) kategorisinin en önemli kitaplarından biri olan Ramayana destanı, teolojik, din sosyolojik, edebi ve kültürel yönden dünyada milyarlarca insanı etkilemiştir.

Tam metin olarak 1870-1874 yılları arasında ilk kez İngilizceye, daha sonra diğer Batı dillerine çevrilmiş olan Ramayana destanının etkisi, Batı dünyasından daha çok edebi yönden olmuştur. Ülkemizde, Türkçeye ilk kez Ömer Rıza DOĞRUL tarafından çevirisi yapılmış olan Ramayana destanının, Türkçedeki en kapsamlı çevirisi Korhan KAYA'ya aittir.

Ülkemizde de edebi yönden ele alınan ve bir kutsal metinden ziyade daha çok destan olarak anlaşılan Ramayana destanının hâlâ Türkçeye tam metin çevirisi yapılmamıştır.

Hinduizm'in kutsal metinlerinden biri olan Ramayana destanı, dinler tarihi ve din sosyolojisi yönünden incelendiğinde, bir dinsel öğreti kitabı olarak Hint toplumunun şekillendirilmesinde oldukça önemli yere sahiptir. Çünkü *dharma* doktrini üzerine kurulan destanın baş kahramanı olan Rama, kişiliği ve yaşantısıyla “ideal kişilik”i ve “ideal erkek” tipini temsil etmektedir. Hindistan genelinde aileler doğan çocuklarına Rama adını verirken amaçları; erkek çocuklarının, Rama gibi ideal bir birey olmasını istemeleridir. Aynı şekilde Ramayana destanının diğer baş kadın kahramanı olan Sita da; kadındaki iffeti temsil etmesi, sâdık, saygılı, iyi bir anne ve iyi bir eş kişiliğiyle “ideal kişilik” ve “ideal kadın” tipinin sembolüdür. Sita,

Hindu kadınlarının timsali konumunda olup, aileler kız çocuklarının yetiştirilmesinde rol model olarak onu örnek almaktadır.

Karma inancında ve Ramayana destanı ile Smriti kategorisinde yer alan kutsal kitaplarının büyük çoğunluğunda bulunan *avatara* ve olduğu gibi her olay sebep-sonuç ilişkisine bağlanmaktadır. Örneğin; Vişnu'nun, Rama olarak bedenlenmesinin de bir nedeni vardır. Çünkü *rakşasalar*, ermişlerin dini tören ve ibadetlerini bozup onları rahatsız etmektedir. Bunun üzerine ermişler, Brahma'ya bu durumdan şikâyetle bulunur ve kurtulmak için dua ederler. Bu sebepten Vişnu dünyada Rama olarak bedenlenerek, *rakşasaların* kralı Ravana'yı yenerek hem ermişlerin *rakşasalardan* kurtulmasını sağlar hem de *dharmayı* dünyada tekrar sağlamış olur.

Rama'nın sürgüne gönderilmesinin sebebi ise, Rama'nın babasının gençlik yıllarında, bir çocuğu öldürüp, ölen çocuğun ailesinin bedduasını almasıdır. Bu sürgün sırasında eşi Sita'nın Ravana tarafından kaçırılması ise *reenkarnasyon* inancıyla yorumlanmakta ve bu durumun gerçekleşme nedeni Rama'nın önceki hayatında yaptığı yanlış bir eylemin semeresi olarak gösterilmektedir.

Rama'nın kendisinin *avatara* olmasının yanısıra, Ramayana destanında Vişnu'nun diğer *avatar*larından da bahsedilmektedir. Vişnu'nun bilinen on *avatar*asından sadece birkaçından (Kurma, Vamana ve Paraşurama) söz edilmektedir. Özellikle Paraşurama *avatar*ası dikkat çekmektedir. Çünkü Rama ile Paraşurama karşı karşıya gelmiş hatta aralarında meydan okuma gerçekleşmiştir. Bunun sebebi olarak diyebiliriz ki Paraşurama'nın *brahmin* kastına mensup olması ve *kşatriya* sınıfına olan düşmanlığı nedeniyle Ramayana destanında Paraşurama'nın önemi ikinci plana atılmıştır. *Kşatriya* olarak dünyaya gelen Rama'nın kendini kanıtlaması sonucu *kşatriya* sınıfı ön plana çıkarılmıştır.

Hinduizm içerisinde bir başka önemli husus ise Tanrı algısıdır. Çevirilerde *deva* kelimesinin karşılığı olarak Tanrı kelimesinin kullanılması, din fenomenolojisi açısından yanlış bir çevri yapılmış olur. Gerek El-Biruni, gerekse Hintli bilim adamı Ananda Coomaraswamy'e göre; semavi varlık anlamına gelen *deva* kelimesinin *melek* olarak çevirisinin daha doğru olacağı görüşü savunulmaktadır.

Hinduizm'in doktrinlerinden biri olan kast sistemi, Ramayana destanında da vurgulanmakta ve kişinin kastına uygun davranışları sergilemesi istenmektedir.

Kṣatriya (savaşçı-hükümdar) sınıfa mensup olan Rama'nın ideal yönetici olduğu görülmekte ve bu yönüyle de o, örnek alınması gereken bir hükümdar olarak ön plana çıkmaktadır.

Ayrıca Hinduizm'e göre Hindistan'ın tamamı kutsal toprak olarak nitelendirilmekte ve İngiliz sömürgesi altında olan Hindistan topraklarının bağımsızlığa kavuşması için Rama'nın savaşçı kişiliğinin örnek alınmasının önemli bir rol oynadığını söyleyebiliriz.

Hinduizm akidelerinden olan törenlerin bazıları Ramayana destanında da geçmektedir. Ramayana destanında törenlerden ilki olan; doğum öncesi bir ritüel ile Aṣvamedha töreni ile karşılaşmaktayız. Günümüzde devam ettirilmeyen bu tören sonucu, Viṣṇu'nun Rama *avatarası* olarak dünyaya gelmediğini görmekteyiz.

Diğer dinlerde olduğu gibi doğan çocuğa ad verme geleneği Hinduizm içerisinde de dini ritüel haline getirilmiştir. Hinduizm'in bir diğer kutsal kitabı olan *Grihyasutraların* aksine Ramayana destanında ad verme töreni çocuğun babası tarafından değil, aile rahibi tarafından yapılır. Yani Rama adı babası tarafından değil gurusu Vasiṣṭha tarafından verilir.

Ramayana destanı, din fenomenolojisi, din sosyolojisi ve mukayeseli dinler tarihi açısından incelendiğinde, evlilik kurumunun diğer dinlerde olduğu gibi Hinduizm tarafından da kutsal kabul edildiğini bizlere göstermektedir. Öyle ki; Hindular evliliklerinde "kutsal evlilik" örneklerinden birini oluşturan ve ideal eş tipini sembolize eden Rama ve Sita çiftini örnek almaktadır. Ayrıca destanda geçen bu kutsal evliliğin, yani semavi bir varlık olan Rama ile topraktan gelen Sita'nın gökyüzü ile yeryüzünün birleşmesiyle devamlılığı sağlanan hayatın batını bir ifadesi olduğunu söyleyebiliriz.

Ramayana destanında evlilik müessesesi açısından çok önemli bir durum örneklenip vurgulanmaktadır. Ramayana destanı, günümüzde ve evrensel hukukta olduğu gibi evlilik müessesesinde tek eşlilik anlayışını gösterir. Destanda Rama'nın babası kral Daśaratha'nın aksine Rama tek eşli kalmıştır.

Ramayana destanı, Hindular için o kadar önemlidir ki, bayramlarında ve ibadetlerinde ona yer vermektedirler. Öyle ki, Rama'nın doğum günü yani "Ramanavami" bayramı olarak kutlanmaya başlanmıştır. Bu bayramda toplanıp,

Ramayana destanından parçalar okuyup dua etmeleri sonucunda ruhlarının günahlarından aranacağına inanmaktadırlar.

Hinduizm'in diğer bir akidesi olan oruç ibadeti, Ramayana destanında iki farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlki Rama ile Sita'nın evlendikleri gece tutmaları gerektiği oruç diğeri ise maymunların Sita'yı bulamamalarından dolayı kendilerine ceza mahiyetinde tuttıkları oruçtur.

John Brockington "The Sanskrit Epics" adlı makalesinde Ramayana destanında ne *Samkhya*'nın ne de Yoga'nın geçmediğini söylemektedir. Oysa Ramayana destanında hem *Samkhya*'nın kurucusu Kapila'nın geçtiğini, hem de Hinduizm'de oldukça önemli bir yere sahip olan yogaya yer verildiğini gördük. Rama, destanda ilk yoga derslerini gurusu (hocası) olan Vasiṣṭha'dan almaktadır. Rama, Vasiṣṭha'nın öğrettiği yoga pratikleri sayesinde bazı üstün güçlere sahip olur ve rakibi Ravana'yı edindiği bu olağanüstü güçlerle alt eder.

Yoga denildiğinde akla ilk gelen kişi Patancali olmasına rağmen "Vasiṣṭha Yoga" olarak bilinen ve yazarlığı Valmiki'ye atfedilen başka bir yoga kitabı da karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca "Vasiṣṭha Yoga" pratiklerinin günümüzde hala yogiler tarafından uygulanmaya devam edildiğini ve bir ekol oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Hinduizm açısından önemli bir başka husus olan Hac (tirtha) ibadetini incelediğimizde gerek destan içerisinde hac ibadetinin yapıldığını, gerekse Hinduların, manevi arınma ritüellerinden biri olan bu ibadeti yerine getirirken rotalarına Rama'nın doğum yeri olan Ayodhya şehrini de kattıklarını ve Rama'nın diktiğine inanılan "Śiva Linga" heykellerini ziyaret ettiklerini gördük.

Her kutsal kitapta olduğu gibi Ramayana destanında da batını ve zahiri anlamlar vardır. Ramayana destanında, zahiri anlamda efsanevi doğum, aşk, kaçırılma, savaş gibi motifler işlenmekte, aynı zamanda sembolik anlatımın oldukça yoğun kullanıldığı batını anlamlar da bulunmaktadır.

Dinen ve kültürel açıdan oldukça uzak olduğumuz bu anlayışın içerisinden çıkarabildiğimiz batını sonuç; her zaman içimizde bir düşmanın yani nefsimizin var olduğudur; O'da Ravana'dır. Tanrıların bile yenemediği Ravana'yı (nefs) alt edecek tek şey, yarı tanrı, yarı insan olan benliğimizdir, yani Rama'dır. İşlediği kötü bir eylemden dolayı Sita'yı kaybeden Rama, onu tekrar kazanmak istemektedir. Bunun sebebi karmadır. Öncelikle *karmadan* kurtulması gerekmektedir ve bu amaca

ulaştıracak şey ise *dharmaya* uygun davranışlar sergilemektir. *Karmanın* kötü etkilerinden kurtulan Rama'nın Ravana'yı (nefsi) ldrmek için yapacağı savaşta bazı tanrısal silahlara ihtiyaı vardır. Bunları hocasından (guru) ğrenmektedir. Bu silahlar ise Yoga ve dualarla elde edilmektedir. Ravana'yı öldürdükten sonra Rama'ya kurtuluşun (*mokşa*) yolu açılmakta ve geldiği cennete tekrar kavuşmaktadır.

KAYNAKÇA

Arslan, Hammet. **Hint Dinlerinde Bir Arınma ve Aydınlanma Yolu Olarak Yoga** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2013.

Aydın, Fuat. **Hint Dini Düşüncesinde İnsanın Özgürlük Arayışı**, Ataç Yayınları, İstanbul, 2005.

Ashok, V. **Dasavatara: The Ten Incarnation of Vishnu**, Rupa & Co., New Delhi, 2002.

Bahadur, Om Lata. “Divali The Festival of Lights”, **The Life of Hinduism**, Ed. John Stratton Hawley, University of California Press, London, 2006.

Balhari, Sardaru. “The Worship of Narsing in Kangra” **Indian Antiquary**, Ed. Richard Carnac Temple, Education Society’s Press, Bombay, 1895.

Besant, Annie, ve Bhagavan Das, **Sanatana Dharma- An Advanced Textbook of Hindu Religion and Ethics**, Vasanta Press, Chennai, 1940.

Besant, Annie. **Avatara**, Theosophical Publishing Society, London, 1900.

Bhardwaj, Surinder M. **Hindu Places of Pilgrimage in India**, University of California Press, Berkeley, 1983.

Bilgiç, Emin. **Ankara Kültepe Tabletleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1990.

Bose, Mandakranta. **The Ramayana Revisited**, Oxford University Press, New York, 2004.

Bose, Subhas C. **A Catechism of Hindu Dharma**, New Delhi, 1978.

Brockington, John. “The Sanskrit Epics”, **The Blackwell Companion to Hinduism**, Ed. Gavin Flood, Blackwell Publications, United Kingdom, 2003.

Campbell, Joseph. **Doğu Mitolojisi**, çev. Kudret Emiroğlu, İmge Yayınevi, Ankara, 2003.

Cirlot, J. E. **A Dictionary of Symbols**, çev. Jack Sage, Routledge, London, 1971.

Coomaraswamy, Ananda K. “On Translation: Maya, Deva, Tapas”, **The University of Chicago Press on behalf of The History of Science Society**, c. 19, 1933.

Collinson, Celia ve Campbell Miller, **Celebrations Festivals in a Multi-Faith Community**, London, 1994.

Creel, Austin B. “Dharma as an Ethical Relation to Freedom and Responsibility”, **Journal of Philosophy East and West**, Cilt 22, Sayı 2, 1972.

Çağdaş, Kemal. “Vişṇupuraṇa'da Prahlada Efsanesi”, **Ankara Üniversitesi DTCTF Dergisi**, Cilt XXIII, Sayı 3–4, Ankara, 1965.

Dalal, Roshen. **The Religions of India A Concise Guide to Nine Major Faiths**, Penguin Books, New Delhi 2006.

Dasgupta, Surendranath. **A History of Indian Philosophy**, Cambridge University Press, Vol I-V, London, 1922.

Davidson, Linda Kay ve David M. Gitlitz. **Pilgrimage From the Ganges to Graceland**, California, 2002.

Denison, Ross. E. **An Alphabetical List of Feast and Holidays of Hindus and Muhammadans**, Calcuta, 1914.

Doniger, Wendy “Indian Religions”, **The Encyclopedia of Religion**, Ed. Lindsay Jones, Macmillan Publishing Company, New York, 2005.

Doniger, Wendy “Indra”, **The Encyclopedia of Religion**, Ed. Lindsay Jones, Macmillan Publishing Company, New York, 2005.

Dowson, John. **A Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion Geography, History and Literature**, DK PPrint World Ltd., New Delhi, 1998.

Dwivedi, Onkar P. “Hinduism”, **Encyclopedia of Religious Rites, Rituals and Festivals**, Ed. Frank A. Salamon, Routledge Press, New York, 2004.

Eliade, Mircea. **Dinler Tarihine Giriş**, çev. Lale Arslan, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2003.

Eliade, Mircea. **Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi**, Cilt I-III, çev. Ali Berktaş, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2003.

Eliade, Mircea. **Yoga Ölümsüzlük ve Özgürlük**, çev. Ali Berktaş, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2003.

Eliade, Mircea. **Ebedi Dönüş Mitosu**, çev. Ümit Altuğ, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1994.

Feldhaus, Anne. **Connected Places, Region, Pilgrimage, and Geographical Imagination in India**, New York, 2003.

Feuerstein, Georg. **Yoga Tradition: Its History, Literature, Philosophy and Practice**, Hohm Press, Arizona, 2001.

Grimes, John. **A Concise Dictionary of Indian Philosophy Sanskrit Terms Defined in English**, State University of New York Press, New York, 1996.

Güç, Ahmet. **Çeşitli Dinlerde ve İslam'da Kurban**, Düşünce Kitabevi, İstanbul, 2003.

Günay, Nasuh. “Yoganın Mahiyeti ve Çesitleri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 19, 2007.

Hiriyanna, Mysore. **Hint Felsefesi Tarihi**, çev. Fuat Aydın, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011

Hopkins, E. W. **Origin and Evolution of Religion**, Yale University Press, 1923.

Jacobi, H. “Cosmogony and Cosmology”, **Encyclopedia of Religion and Ethics**, Ed. James Hastings, New York, 1951

Johnson, W. J. **A Dictionary of Hinduism**, Oxford University Press, New York, 2009.

Jones, Costance A. ve James D. Ryan. **Encyclopedia of Hinduism**, Facts On File Inc., New York, 2007.

Kane, P. Vaman. **History of Dharmasastra: Antient and Medieval Religious and Civil Law I-V**, Bhandarkar Oriental Research Institute, Pune, 1997.

Kapoor, Subodh. **A Short Introduction to Vaishnavism**, Indigo Books and Cosmo Publications, New Delhi, 2002.

Kaya, Korhan. **Hinduizm**, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2001.

Kaya, Korhan. **Hint Destanları**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2002.

Kaya, Korhan. Hint Masal ve Efsanelerinde "Havada Uçma" Motifi ve Vimanalar, **Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi**, Cilt V, sayı 1, Ankara, 1992.

Kaya, Korhan. **Hint Mitolojisi Sözlüğü**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003.

Kaya, Korhan. **Okyanusun Kıyısında**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003.

Keith, Arthur B. **The Religion and Philosophy of the Veda and Upanishads**, Oxford University Press, London, 1925.

Kennedy, Colonel. **Researches into the Nature and Affinity of Ancient and Hindu Mythology**, Longman, 1831.

Kinsley, David. "Avatara", **The Encyclopdia Of Religion**, Ed. Mircea Eliade, Macmillan Publishing Company, New York, 1986.

Klostermaier, Klaus K. **A Concise Encyclopedia of Hinduism**, Oneworld Publications, Oxford, 2003.

Kutlutürk, Cemil. **Hinduizm'de Avatara İnancı** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014.

Lal, B. B. **Rama**, Aryan Books International, New Delhi, 2008.

Lienhard, Siegfried. "A History of Classical Poetry Sanskrit-Pali-Prakrit", **A History of Indian Literature**, Ed. Jan Gonda, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1984.

Lingat, Robert. **The Classical Law of India**, çev. J. D. M. Derrett, University of California Press, Berkeley, 1973.

Lochtefeld, James G. **The Illustrated Encyclopedia of Hinduism**, Cilt I-II, The Rosen Publishing Group Inc., New York, 2002.

Macdonell, Arthur A. **A History of Sanskrit Literature**, D. Appleton and Company, New York, 1900.

Macdonell, Arthur A. **A Sanskrit English Dictionary**, Clarendon Press, Oxford, 1893.

Macdonell, Arthur A. "Hymns (Vedic)", **Encyclopedia of Religion and Ethics**, Ed. James Hastings, New York, 1951

Maghad, K. Narayan Prasad. **Sri Vişnu Aur Unke Avatara**, Vani Prakaşan, New Delhi, 2001.

Memiş, Ekrem. **İskitlerin Tarihi**, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 1987.

Meriç, Cemil. **Bir Dünyanın Eşiğinde**, 10. baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007.

Mylapore, Sri Ramakrişna Math. **God and Divine Incarnations**, Madras, 1947.

Nanditha, Krişna. **The Book of Vishnu**, Penguin Books, New Delhi, 2001.

Nikhilananda, Swami. "Hinduism", **Religion in the Twentieth Century**, Ed. Vergilius Ture Anselm Ferm, Littlefield, New York, 1948.

Nikhilananda, Swami. **Hinduizm: Ruhun Özgürleşmesindeki Anlamı**, çev. Aslı Özer, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, 2003.

O'Flaherty, Wendy Daniger. **Hindu mitolojisi**, çev. Kudret Emiroğlu, İmge Kitabevi, Ankara, 1996.

Pandey, Rajbali. **Hindu Samskaras: Socio-Religious Study of the Hindu Sacraments**, Motilal Banarsidass, Delhi, 1969.

Parrinder, Geoffrey. **Avatara and Incarnation The Divine in Human Form in The World 's Religion**, Oneworld Publications, 1970.

Parrinder, Geoffrey. **Dünya Dinlerinde Cinsel Ahlak**, çev. Niran elçi, Say Yayınları, İstanbul, 2003.

Parrinder, Geoffrey. "Triads", **The Encyclopedia of Religion**, Ed. Lindsay Jones, Macmillan Publishing Company, New York, 2005.

Parrinder, Geoffrey. **Worship in the World's Religions**, Association Press, New York, 1961.

□□□□□□□□□□, □□□□□□. □□□□ □□□□□, □□□□□□ □□□□□, □□□□□□□□, १ ९ ८ ४ (Pavitranaṇḁa, Swami. **Dharma Kyon?**, Advaita Ashrama, Kalkuta, 1984.)

Radhakrishnan, S. **The Bhagavadgita**, Harber Collins Publishers, 27. Baskı, New Delhi, 2009.

Richman, Paula. **Questioning Ramayanas: A South Asian Tradition**, University of California Press, Los Angeles, 2001.

Richmann, Paula. **Many Ramayanas**, University of California Press, Los Angeles, 1991.

Robinson, James B. **Hinduism**, Chelsea House Publishers, 2004.

Rosenberg, Donna. **World Mythology**, McGraw-Hill Education, 1994.

Roy, J. **Theory of Avatara and Divinity of Chaitanya**, Atlantic Publishers and Distributors, Delhi, 2002.

Ruben, Walter. **Eski Hind Tarihi**, Ankara, 1942.

Ruben, Walter. Hint Epopelerine Dair, **Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi** Cilt IV, Sayı 2, Ankara, 1946.

Rudhart, Jean. “The Flood” **The Encyclopedia of Religion**, Ed. Lindsay Jones, Macmillan Publishing Company, New York, 2005

Sampurnananda, D. **Hindu Deva Parivar Ka Vikas**, Maya Press, Allahabad, 1964.

Sachau, Edward C. **AlBeruni’s India**, Kegan Paul, Trubner Co. Ltd, London, 1910.

Sarıkcıoğlu, Ekrem. **Dinlerde Mehdi Tasavvurları**, Sidre Yayınları, Samsun, 1997.

Sarma, D. S. “The Nature and History of Hinduism”, **The Religion of the Hindus**, Ed. Kenneth W. Morgan, Motilal Banarsidass, New Delhi, 1987.

Sarma, Bhaiyaram. **The Vivaha: The Hindu Marriage Samskaras**, Motilal Banarsidass Publication, New Delhi, 1995.

Schrader, O. “Aryan Religion”, **Encyclopedia of Religion and Ethics**, Ed. James Hastings, New York, 1951

Schure, Edouard. **Gizemler Kitabı**, çev. Ahmet Güngören, Ea Yayıncılık, İstanbul, 2003.

Seyidoğlu, Bilge. “Sel Mitleri”, **Milli Folklor Dergisi**, Yıl 19, Sayı 76, 2007

Sezen, Yümni. **Antropolojiden Psikanalize Kurban ve Din**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2004.

Sheth, S. J. Noel. “Hindu Avatara and Christian Incarnation: A Comparison”, **Journal of Philosophy East and West**, Sayı 52, 2002.

Singh, B. N. **Dictionary of Indian Philosophy Concepts**, Varanasi, 1988.

Sitaram, Kothare Balaji. **Hindu Holidays**, Bombay, 1904.

Sugitharajah, Sharada. “Hinduism”, **Picturing God**, Ed. Jean Holm, Pinter Publishers, London, 1994

Sullivan, Bruce M. **Historical Dictionary of Hinduism**, Scarecrow Press, London, 1997.

Sureshananda, Swami. **Yoga Vasishtha Sara** (The Essence of Yoga Vasishtha) Graphics, Chennai, 1973.

Swami, Sivananda Sri. **Hindu Fast and Feasts**, The Divine Society Press, Uttar Pradesh, 1997.

Taşpınar, İsmail. **Doğu Dinlerinde Hac İbadeti Hinduizm ve Budizm**, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2014.

Toorn, Karen Van Der. “Ram”, **Dictionary of Deities and Demons in the Bible**, Ed. Bob Becking ve diğerleri William B. Eerdmans Publishing, Cambridge, 1999.

Ulaş, Sarp Erk. **Felsefe Sözlüğü**, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2002.

Venkatesananda, Swami. **Yogavasistha: The Supreme Yoga**, Motilal Banarsidass, Delhi, 2003.

Weber, Albrecht. **The History of Indian Literature**, çev. John Mann, Kegan, Paul Trübner Co., London, 1904.

Weber, Max. **The Religion of India**, çev. Hans H. Gerth ve Don Martindale, The Free Press, Illinois, 1958.

Whaling, Frank. **The Rise of the Religious Significance of Rama**, Motilal Banarsidass, Delhi, 1980.

Wilkins, W. J. **Hindu Mythology Vedic and Puranic**, William Clowes and Sons Limited, London, 1882.

Williams, Monier. **A Sanskrit-English Dictionary**, Oxford University Press, London, 1899.

Williams, Monier. **Indian Wisdom Or Examples of the Religious, Philosophical, and Ethical Doctrines of the Hindus: With a Brief History of Sanskrit Literature**, Cambridge University Press, London, 1875.

Williams, Monier. **A Religious Thought and Life in India**, Oxford Press, London, 1883.

Winternitz, Maurice. **A History of Indian Literature**, çev. S. Ketkar, Pearl Offset Press, New Delhi, 1977.

Winternitz, Maurice. **A History of Indian Literature**, Motilal Banarsidass Publications, Delhi, 1981.

Yitik, Ali İhsan. **Doğu Dinleri**, İsam Yayınları, İstanbul, 2014.

Yitik, Ali İhsan ve Hammet Arslan. “Vedalar ve Kaynağı Üzerine”, **Milel ve Nihal Dergisi**, Cilt:8, Sayı:1, 2011.

Yitik, Ali İhsan. "Hinduizm", **Yaşayan Dünya Dinleri**, Ed. Şinasi Gündüz, 2. baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2007.

Yitik, Ali İhsan. "Hinduizm'de Din ve Din Anlayışı: Dharma Kavramı", **Dinler Tarihi Araştırmaları II**, Dinler Tarihi Derneği Yay., Ankara, 2000.

Yitik, Ali İhsan. **Hint Dinleri**, İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, İzmir, 2005.

Yitik, Ali İhsan. **Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi**, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, 1996.

Zimmer, Heinrich. **Hint Felsefesi**, çev. Sedat Umran, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, 1992.

Zimmer, Heinrich. **Philosophies of India**, Princeton University Press, New Jersey, 1951.

Kutsal Metinler:

The Bhagavadgita, çev. Kashinath Trimbak Telang, At The Clarendon Press, Oxford, 1898.

Bhagavadgita, çev. Korhan Kaya, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2004.

Upanishadlar, çev. Korhan Kaya, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2008.

The Grihya Sutras, çev. T. W. Rhys Davids, SBE cilt 29-30, At The Clarendon Press, Oxford, 1886.

Hymns of the Atharvaveda, çev. Maurice Bloomfield, SBE cilt 42, At The Clarendon Press Oxford, 1897.

Hymns of the Rigveda, çev. Ralph T. G. Griffith, Edited by J. L. Shastri, Motilal Banarsidass, New Delhi, 1973.

The Laws of Manu, çev. G. Bühler SBE cilt 25, At The Clarendon Press Oxford, 1886.

The Ramayana of Valmiki, çev. Hari Prasad Shastri, Vol. I-III, Burleigh Press, London, 1952.

Ramayana of Valmiki, çev. Ralph T. H. Griffith, Trübner & Co, London, 1874.

Ramayana Destanı, çev. Korhan Kaya, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2002.

Ramayana Destanı, çev. Ömer Rıza Doğrul, Nakışlar Yayınevi, İstanbul, 1975.

Mahabharata, çev. K. M. Ganguli, Cilt I- XI, Delhi, 1981.

İnternet Kaynakları:

<http://en.wikipedia.org/w/index.php?oldid=622638264> 29.09.2014.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Diwali#History>. 13.09.14.

<http://www.sanskrit-lexicon.uni-koeln.de/scans/MWScan/index.php?sfx=jpg> .
13.09.14.

EKLER

EK 1: Rama'nın babası kral Daśaratha'nın Soyağacı

EK 2: Sita'nın babası kral Canaka'nın soyağacı.

EK 3: Sözlük

Agni: Hindu inanışında en eski ve en kutsal fenomenlerden (ateş) biridir. Kurban ateşinin kişileştirilmiş halidir. Üç biçimde anılır: Cennette güneş, havada parlaklık ve yerde ateş.

Asura: Devaların düşmanları olan kötü ruhlardır.

Aşrama: Ermişlerin öğretilerini anlattıkları yerlere verilen ad.

Bharata: Kral Daşaratha'nın Kaikeyi'den olan oğludur. Rama'nın üvey kardeşidir.

Cambavan: Ramayana destanındaki maymunlarla birlikte Rama'nın yanında bulunan ayı karakterdir. Ordu kumandanlığı yapmakta ve bilgeliğiyle bilinmektedir.

Canaka: Mithila'nın kralı ve Sita'nın babasıdır.

Catayu: Garuda'nın oğlu ve akbabaların kralı olan kuştur. Ravana, Sita'yı kaçıırken ona engel olmaya çalışmıştır.

Daşaratha: İkşvaku soyundan Aca'nın oğlu, Ayodhya'nın kralı ve Rama'nın babasıdır.

Drona: Hint ölçü birimi, 11 kg'a tekabül etmektedir.

Gandharva: Semavi müzisyenlerdir.

Ganga: Ganj nehrinin Sanskrit dilinde yazımıdır.

Garuda: Vişnu'nun binek hayvanı, yarı insan yarı kuş olan mitolojik bir yaratıktır.

Hanuman: Rüzgar'ın oğlu olarak bilinen ve Ramayana destanı başta olmak üzere bir çok metinde adı geçen maymundur. Ramayana destanında savaşta Rama'ya yardım eder.

Hint Ayları: Chaitra (mart-nisan), Vaisakha (Nisan-Mayıs), Cyeshtha (Mayıs-Haziran), Ashadha (Haziran-Temmuz), Şravana (Temmuz-Ağustos) Asvina (Eylül-Ekim), Karttika (Ekim-Kasım), Margasirsha (Kasım-Aralık), Pauşa (Aralık-Ocak), Magha (Ocak-Şubat), Phalguna (Şubat-Mart).

İkshvaku: Kral Daşartha'nın soyunun adı.

İndra: 1028 ilahiden oluşan Rigveda'nın 250 tanesi ona sunulmuştur. Vedik toplumun ulusal tanrısıdır. Ramayana destanında ise Rama ile Ravana arasındaki savaşta Rama'nın tarafındadır.

İndracit: Adı "İndra'yı yenen" anlamına gelir. Ravana'nın oğludur.

Kaikeyi: Kral Daşartha'nın karısı, Bharata'nın annesidir.

Kast: Kast kelimesi Portekizce ırk, soy anlamındaki casta kelimesinden dilimize geçmiştir. Hindular ise bu sınıf ayrımını Varna olarak adlandırmaktadırlar. Sanskrit dilinde Varna; sınıf, statü, renk anlamlarına gelmektedir. Bunlar: Brahmin (din adamı), Kşatriya (hükümdar, savaşçı), Vaişya (tüccar, işçi), Sudra (köle).

Kausalya: Kral Daşartha'nın karısı, Rama'nın annesidir.

Kumbhakarna: Adı “testi kulaklı” anlamına gelmektedir. Ravana'nın kardeşidir.

Lakşmana: Kral Daşaratha'nın Sumitra'dan oğludur. Rama'nın üvey kardeşidir.

Lava ve Kuşa: Rama'nın ikiz çocuklarıdır.

Mandadodari: Ravana'nın eşidir.

Manu: “insan” demektir. 14 manu vardır ve Rama, 7. manu yani Vaivasvata'nın soyundan gelen Daşartha'nın oğludur.

Meru: Dünyanın merkezinde olduğuna ve üstünde İndra'nın cennetinin bulunduğu inanılan dağdır. Yunanlıların Olimpos dağına benzer.

Narada: Rigveda ilahilerinden bazılarını yazdığı söylenen ermiş. Ramayana destanında ermiş Valmiki ile Narada konuşur. Bu konuşmayla destan başlar.

Paraşurama: Vişnu'nun altıncı avatarasıdır. “Baltalı Rama” anlamına gelmektedir.

Paulastya: Ravana'nın babasıdır. Vişnu Purana'yı Brahma'dan öğrenerek onu Paraşara'ya aktaran bir ermiştir.

Payasa: Sütlaç.

Purana: Kelime, “eski, eski devirlerde anlatılan hikayeler” anlamına gelmektedir. 18 adet Mahapurana vardır.

Pushpaka: Düşünce gücüyle hareket ettirilebilen hava aracı, Ravana'nın çilecilik ve meditasyonla elde ettiği araç.

Rakşasa: Rakş fiilinden “engel olan, işini bozan, zarar veren” türetilmiş bir kelime olup kötü ruhları temsil etmektedir.

Rama: Vişnu'nun yedinci avatarasıdır. Ramayana destanının başkahramanıdır.

Ravana: Lanka adasının ve Rakşasaların kralıdır. Ramayana destanında baş kötü kahramandır.

Rişyaşringa: “Boynuzlu ermiş” olarak anılmaktadır. Rivayete göre bir geyikten doğmuş ve alnında bir boynuz vardır.

Samhita: Kelime anlamı “bir araya getirilmiş, toplanmış” olan ve Vedaların tamamına verilen addır.

Sita: Kral Canaka'nın kızı, Rama'nın eşidir. Kelime anlamı "Saban izi"dir.

Sözlük

Sugriva: Kishkindha ormanının ve maymunların kralıdır. Savaşta Rama'ya yardım etmiştir.

Sukta: Hint kutsal metinleri içerisinde özellikle Samhitalarda; ilahi, ayet anlamında kullanılmaktadır.

Sumantra: Kral Daşaratha'nın veziridir.

Sumitra: Kral Daşartha'nın karısı, Lakşmana ve Şatrughna'nın annesidir.

Şatrunghna: Kral Daşaratha'nın Sumitra'dan olan oğludur. Lakşmana'nın kardeşi, Rama'nın üvey kardeşidir.

Şiva: Vedik dönemde Rudra olarak bilinen yıkıcı özelliklere sahip fenomenin kişileştirilmiş hali, epik dönemde Şiva olarak bilinmektedir.

Şurpanakha: Rakşasalar kralı Ravana'nın kız kardeşidir. Adı " yelpaze tırnaklı" anlamına gelmektedir.

Tataka: Dişi Rakşasadır.

Urmila: Lakşmana'nın eşi, Sita'nın kardeşidir.

Vali: Kral Sugriva'nın kardeşidir.

Valmiki: Ramayana destanının yazarı olarak ithaf edilen ermiştir.

Vamana: Vişnu'nun beşinci avatarasıdır. Kaşyapa ve Aditi'nin cüce çocuğu olarak doğar.

Varuna: Vedik dönemde gökyüzünün kişileştirilmiş hali olarak bilinen Varuna, epik dönemde "suların efendisi" olarak bilinmektedir.

Vasiştha: Yedi ermiştten bir tanesidir. Adı "çok zengin" anlamına gelmektedir.

Vayu: Kelime anlamı "rüzgar" olan kişiselleştirilmiş bir fenomendir. Ramayana destanında Hanuman'ın babası olarak geçmektedir.

Vibhishana: Ravana'nın kardeşidir. Ravana, Sita'yı kaçırdığında Sita'nın geri verilmesi gerektiğini önermiş fakat teklifi kabul edilmemesi üzerine Rama'nın tarafına geçmiştir.

Vişvamitra: Yedi ulu ermiş arasında zikredilen Vişvamitra, Ramayana destanında kral Daşaratha'dan Rama'yı, brahminleri rahatsız eden rakşaları öldürmek için istemesiyle destanda yer alır. Rama'nın hocalarından biridir.

Vritra: Rigveda’da İndra’nın baş düşmanı, suları hapseden kötü bir karakter olarak anılmaktadır.

Yamasukta: Ölüm fenomeni Yama adına Rigveda’da sunulan ilahi.

Yuga: Kelime anlamı “devir”dir. Hindu inancına göre dört devir vardır. Bunlar; Krita, Treta, Dvapara, Kali’dir. En aydınlık çağ Krita Yuga’dır. Hindu inancına göre Kali Yuga’nın sonunda dünyada yaşam sıfırlanır ve her şey yeniden başlar.